

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І.В. Корунця

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства

на тему: «Структурно-семантичні ознаки вербальної репрезентації концепту ПАМ'ЯТЬ у сучасних англійськомовних художніх текстах та їх трансформації в українськомовних перекладах»

Студентки групи МПа 51-19
факультету перекладознавства
освітньо-професійної програми
Перекладознавство: професійно-
орієнтований переклад (англійська мова і
друга іноземна мова)
за спеціальністю 035 Філологія
Павлюк Олександр Сергійович

Допущена до захисту
«___»___ 2020 року

Науковий керівник:
доктор філологічних наук,
професор Кравченко Н.К.

Завідувач кафедри англійської і німецької
філології та перекладу імені професора
І. В. Корунця

_____ проф. Ніконова В.Г.
(підпис) (ПІБ)

Національна шкала _____
Кількість балів: _____
Оцінка: ЄКТС _____

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

Korunets Department of English and German Philology and Translation

Master Degree Thesis in Translation Studies

under the title: “Structural and semantic features of verbal representation the concept MEMORY in contemporary English literary texts”

Group MPa 51-19
School of Translation Studies
Educational Programme Translation
Studies: Specialized Translation (English

and Second Foreign Language)
Majoring 035 Philology
Oleksandra S. Pavliuk

Research supervisor:
N.K. Kravchenko
Doctor of Philology,
Full Professor

Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І.В. Корунця

Затверджую:

Завідувач кафедри англійської і німецької філології
та перекладу імені професора І.В. Корунця
_____ (підпис)
д.ф.н., проф. Ніконова В.Г.
“10” вересня 2019 р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра з перекладознавства

студентки VI курсу Мпа 51-19 групи факультету перекладознавства КНЛУ
_____ Павлюк Олександр Сергійович
(ПІБ студента)

спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Тема роботи «Структурно-семантичні ознаки вербальної репрезентації концепту ПАМ'ЯТЬ у сучасних англійськомовних художніх текстах та їх трансформації в українськомовних перекладах»

Науковий керівник Кравченко Наталія Кимівна

Дата видачі завдання 10” вересня 2019 р

Графік виконання кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства

№ п/п	Найменування частин і план кваліфікаційної роботи	Графік виконання	Підписи студента і керівника
1.	Аналіз наукових першоджерел і складання бібліографії	Жовтень 2019 р.	
2.	Написання теоретичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 1)	Листопад 2019 р.	
3.	Добір мовного матеріалу тексту і складання Додатку (100 англійськомовних речень та їх переклад)	Грудень 2019 р.	
4.	Аналіз мовного матеріалу тексту, який досліджується, і написання аналітичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 2)	Березень 2020 р.	
5.	Проведення перекладацького аналізу досліджуваного мовного явища і написання практичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 3)	Травень 2020 р.	
6.	Написання вступу і висновків дослідження, подання завершеної кваліфікаційної роботи науковому керівнику для попереднього перегляду	Вересень 2020 р.	
7.	Попередній захист кваліфікаційної роботи і подання завершеної кваліфікаційної роботи на кафедру	15 жовтня 2020 р.	
8.	Оформлення документації (відгуки) і підготовка презентації до захисту кваліфікаційної роботи	Листопад 2020 р.	
9.	Захист кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства	Грудень 2020 р.	

Науковий керівник _____ (підпис)

Студент _____ (підпис)

**ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

студентки VI курсу групи Мпа 51-19 факультету перекладознавства спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Павлюк Олександр Сергійович

(ПІБ студента)

за темою «Структурно-семантичні ознаки вербальної репрезентації концепту ПАМ'ЯТЬ у сучасних англійськомовних художніх текстах та їх трансформації в українськомовних перекладах»

Відповідність кваліфікаційної роботи нормативним вимогам (необхідне позначити √ або +)		
1.	Наявність основних структурних Компонентів	☐ усі компоненти присутні , ☐ один компонент відсутній ☐ декілька компонентів відсутні
2.	Відповідність оформлення, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ незначні помилки в оформленні ☐ оформлення неправильне
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам

Особиста думка керівника _____

Кваліфікаційна робота _____ може бути (не може бути)

(ПІБ студента)

рекомендована до захисту

_____ (_____)

(підпис керівника)

(ПІБ керівника)

” _____ ”

_____ 2020 року

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

студентки VI курсу групи Мпа 51-19 факультету перекладознавства спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Павлюк Олександр Сергійович

(ПІБ студента)

за темою «Структурно-семантичні ознаки вербальної репрезентації концепту ПАМ'ЯТЬ у сучасних англійськомовних художніх текстах та їх трансформації в українськомовних перекладах»

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи — загалом 10 балів (усі компоненти присутні – 10 , один компонент відсутній – 5 , декілька компонентів відсутні – 0)	
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до кваліфікаційної роботи — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи у форматуванні – 8 , незначні помилки в оформленні – 6 , значні помилки в оформленні – 4 , оформлення переважно не відповідає вимогам – 0)	
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки у формулюваннях – 6 , суттєві помилки у формулюваннях – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві помилки у формулюваннях – 8 , недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 6 , відсутній критичний аналіз наукових праць – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність власного аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність перекладацького аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , неповне висвітлення результатів дослідження – 6 , часткове висвітлення результатів дослідження – 4 , не відповідає результатам дослідження – 0)	

Усього набрано балів: _____

(ПІБ рецензента)

(підпис рецензента)

“ _____ ” _____ 2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП 1

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Поняття концепту у сучасній когнітивній парадигмі.....	4
1.1.1. Сучасний розвиток концептології в українській і зарубіжній лінгвістиці.....	4
1.1.2. Вербалізація концептів і концептосистем в художніх текстах: лінгвокогнітивний підхід.....	8
1.2. Проблема класифікації перекладацьких трансформацій.....	13
1.3. Особливості сучасного англійськомовного художнього дискурсу....	20
Висновки до розділу 1.....	25

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОЗНАКИ КОНЦЕПТУ ПАМ'ЯТЬ У ТВОРІ СТВЕНА КІНГА "МЕРТВА ЗОНА"

2.1. Поняттєва структура лексеми-номінанта концепту ПАМ'ЯТЬ у творі Стівена Кінга "Мертва зона"	27
2.2. Предметно-образний зміст концепту ПАМ'ЯТЬ у творі Стівена Кінга "Мертва зона"	32
2.3. Лексико-стилістичні засоби вербалізації концепту ПАМ'ЯТЬ у тексті оригіналу Стівена Кінга "Мертва зона" та його перекладі українською мовою	41
Висновки до розділу 2	47

РОЗДІЛ 3

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ВІДТВОРЕННІ КОНЦЕПТУ ПАМ'ЯТЬ У ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ СТВЕНА КІНГА "МЕРТВА ЗОНА"

3.1. Лексичні трансформації у відтворенні концепту ПАМ'ЯТЬ в українському перекладі роману Стівена Кінга "Мертва зона".....	48
3.2. Граматичні трансформації у відтворенні концепту ПАМ'ЯТЬ в українському перекладі роману Стівена Кінга "Мертва зона"	60
3.3. Лексико-граматичні трансформації у відтворенні концепту ПАМ'ЯТЬ в	

українському перекладі роману Стівена Кінга "Мертва зона"	67
Висновки до розділу 3	72
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76
СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	83
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	84
ДОДАТКИ	85
SUMMARY	111

ВСТУП

У ході розвитку концептології було сформовано три основні підходи до тлумачення поняття концепт, а саме лінгвістичний, культурологічний та когнітивний підходи. Сучасні представники лінгвістичної науки вважають когнітивну лінгвістику одним з пріоритетних напрямків науки про мову як новий етап у вивченні відносин мови та мислення. Саме тому термін концепт усвідомлюється як центральне поняття в описі мовної картини світу.

Наше дослідження присвячене структурно-семантичним ознакам вербальної репрезентації концепту ПАМ'ЯТЬ у творі Стівена Кінга "Мертва зона" та їх трансформації в українськомовному перекладі.

Теоретична база дослідження ґрунтується на основних положеннях когнітивної та культурологічної лінгвістики в наукових доробках В.І. Карасика, С.А. Аскольдова та С.Г. Воркачова.

Актуальність нашої роботи виражена в необхідності розтлумачення поняття концепт на тлі когнітивного та культурологічного підходів, а також масовою зацікавленістю сучасних діячів у відродженні історичної пам'яті в умовах національно-свідомого розвитку суспільства.

Метою нашої роботи є дослідження вербальної репрезентації концепту ПАМ'ЯТЬ як структурно-семантичне явище у лінгвістиці та свідомості людства, і відображення цих процесів у мові на матеріалі твору Стівена Кінга "Мертва зона".

Досягнення мети роботи передбачає виконання таких **завдань**:

- 1) зробити аналіз сучасних праць з мовознавства з проблем дослідження семантичної структури художніх текстів;
- 2) дослідити індивідуально-авторську картину світу як результат концептуалізації та категоризації світовідчуття певною мовною особистістю;
- 3) охарактеризувати концепт як ціннісну домінанту авторської картини світу;
- 4) визначити специфіку концептуального аналізу художнього тексту та на основі отриманих результатів описати та змодельувати структуру концептосфери твору Стівена Кінга "Мертва зона";
- 5) дослідити та описати процес вербалізації концепту ПАМ'ЯТЬ, зважаючи на

структурно-семантичні ознаки твору Стівена Кінга "Мертва зона".

Для виконання завдань в роботі було використано такі **методи та підходи**: аналіз словникових дефініцій, зіставний метод, лексико-семантичний аналіз, описовий метод.

Наукова новизна дослідження виражена в тому, що було здійснено концептуальний аналіз твору Стівена Кінга "Мертва зона" та простежено процес вербалізації концепту ПАМ'ЯТЬ на матеріалі досліджуваного твору.

Практичне значення. Отримані у кваліфікаційній роботі результати є певним внеском до загальної теорії перекладу. У результаті вивчення предмету дослідження було одержано результати, які можна використовувати у викладанні практичного курсу перекладу в вищій школі (розділ "Перекладацький аналіз тексту").

Апробація результатів дослідження була здійснена на Міжнародній науково-практичній конференції, що відбулася 17 червня 2020 року в Київському національному лінгвістичному університеті.

Структура кваліфікаційної роботи магістра. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, висновків до всієї роботи, трьох списків використаних джерел, додатку та резюме.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми та її актуальність, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, описано методи та висвітлено новизну дослідження, теоретичне та практичне значення отриманих результатів.

У **першому розділі** розглянуто та проаналізовано сучасний розвиток концептології в Україні і світі, вербалізацію концептів і концептосистем в художніх текстах, особливості художнього дискурсу, а також сучасні класифікації перекладацьких трансформацій.

У **другому розділі** розглянуто поняттєву структуру лексеми-номінанта концепту ПАМ'ЯТЬ, предметно-образний зміст концепту ПАМ'ЯТЬ та лексико-стилістичні засоби вербалізації концепту ПАМ'ЯТЬ у тексті оригіналу Стівена Кінга "Мертва зона" та його перекладі українською мовою.

У **третьому розділі** досліджено лексичні, граматичні та лексико-граматичні

трансформації у відтворенні концепту ПАМ'ЯТЬ в українському перекладі роману Стівена Кінга "Мертва зона".

У висновках викладені отриманні результати дослідження.

У загальних висновках підсумовуються результати роботи.

У бібліографії висвітлені праці вітчизняних і зарубіжних лінгвістів, використані при написанні цієї роботи.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Поняття концепту у сучасній когнітивній парадигмі

1.1.1. Сучасний розвиток концептології в українській і зарубіжній лінгвістиці

Поняття концепт завжди є предметом дослідження різних дисциплін. До них можна віднести лінгвістику, лінгвокультурологію, когнітивну лінгвістику (В.І. Карасик, В.В. Колесов, Е.С. Кубрякова, А.М. Приходько, Ю.С. Степанов).

Вперше поняття концепту розглядав С.А. Аскольдов-Алексеев. В його наукових розвідках концепт характеризується як "розумове утворення, яке заміщує нам в процесі думки невизначену кількість предметів одного і того ж роду" [5:267]. Д.С. Лихачов вбачав у концепті "алгебраїчний вираз значення, яким ми користуємося у спілкуванні" [46: 284]. За Д.С. Лихачовим, концепт є "результатом зіткнення словникового значення слова з особистим і народним досвідом людини. Концепт тим багатше, чим багатіший національний, професійний та особистий досвід людини, що користується концептом" [46: 286].

Поняття концепт є одним із ключових предметів вивчення вчених, що працюють у сфері лінгвокультурології (М.М. Ангелова, С.Г. Воркачов, А.П. Бабушкін, І.А. Стернін, З.Д. Попова).

"Концепт належить до свідомості людини та включає в себе описово-класифікаційні, чуттєво-вольові та образно-емпіричні характеристики" [43:51]. В.В. Красних, В.І. Карасик, Л.О. Чернейко та інші лінгвісти схиляються до ідеї трьохвимірності концепту. Згідно цієї думки, з поняття можна виділити "предметно-образну, понятійну і ціннісну складові" [43:51]. "Перша сторона включає в себе кінестичні характеристики предметів, подій або явищ, які фіксуються у нашій пам'яті. Понятійна сторона концепту – це його відображення в мові (значення, опис, структура, дифініція, характерні риси, відмінності від інших концептів). Ціннісна сторона концепту характеризує важливість цього психічного утворення як для

індивіда, так і всього мовного колективу" [33:90].

Ю.С. Степанов вважає, що концепт включає такі компоненти, як: "понятійний, власне культурний, власне мовний (етимологія, внутрішня форма) зміст, пасивний (історичний) і активний (актуальний) шари " [54:3]. Концепти корелюються з менталітетом нації у вигляді пізнавальних, емоційних, поведінкових стереотипів.

Особливої уваги заслуговує колективна монографія "Концепти і контрасти" з лінгвістики та соціальних наук Національного університету "Одеська юридична академія"(50).

Концепт вивчають представники лінгвокогнітології (С.А. Жаботинська, Ю.О. Карасик, О.І. Маркова, В.Г. Ніконова, А.А. Сусов, І.П. Сусов, В.І. Томчаковська, О. Южакова), лінгвокультурології (М.М. Ангелова, А.П. Бабушкін, С.В. Волкова, С.Г. Воркачов, А.П. Мартинюк, З.Д. Попова, Є.С. Селіванова, І.А. Стернін).

Структурно-семантична типологія виділяє концепти лексичні і фразеологічні (А.П. Бабушкін, Н.А. Красавський) [8:200].

С.А. Аскольдова і В.І. Карасик беруть за основу "принцип освоєння світу" – науковий, художній і звичайний концепти [31:78].

Представники лінгвокогнітології (Н.А. Болдирев, Є.С. Кубрякова, І.А. Стернін) визначають концепт як "зміст знань, досвіду, діяльності, пізнання світу людиною у вигляді певних одиниць" [1:67].

Дослідники лінгвокультурологічного напрямку (А. Вежбицька, С.В. Волкова, С.Т. Воркачов, В.І. Карасик, Д.С. Лихачов, Ю.С. Степанов) вважають концепт ментальним утворенням з етносемантичною специфікою.

В сучасній лінгвістиці виділяють три основні підходи до визначення поняття концепт:

1. Лінгвістичний (згідно з роботами вчених С.О. Аскольдова, В.В. Колесова Д.С. Лихачова, В.М. Телії);

2. Культурологічний (згідно тлумачень Г.Г. Слишкіна, Ю.С. Степанова) .

Цей підхід включає у себе відображення культури як системи концептів та їх взаємовідносин. Концепт є фундаментальним складником когнітивного світосприйняття та ментального світу людини.

3. Когнітивний (О.С. Кубрякова, В.Г. Ніконова, З.Д. Попов, А.М. Приходько, Й.А. Стернін).

Когнітивний підхід зумовлений тим чинником, що концепт є відображенням світогляду та формується у процесі мислення людини. Дослідники, що дотримуються когнітивного підходу, вбачають у концепті оперативно змістову одиницю пам'яті. "Базою когнітології є когнітивна психологія: розуміння процесів взаємодії при формуванні ментальних образів і станів" [26:4]. Р.І Павіленіс та М.О. Холодна вивчають базисні підсистеми людського знання з філософської точки зору.

При вивченні сучасних лінгвістичних підходів до інтерпретації поняття концепт можна помітити таку тенденцію, що всі вони зводяться до лінгвокогнітивного та лінгвокультурологічного тлумачення цього явища. Так, наприклад, під концептом, як під поняттям лінгвокогнітивного явища, слід розуміти "одиницю ментальних або психічних ресурсів нашої свідомості і тієї інформаційної структури, яка відображає знання і досвід людини" [25:66]; "оперативна змістовна одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи мови і всієї картини світу, відображеної в людській психіці" [36:11]. А з точки зору лінгвокультурологічного підходу концепт, наприклад, культурний, "визначається базовою одиницею культури, є її концентратом" [20:268]. "Концепт як об'ємне ментальне утворення вбирає в себе не тільки інваріант значень слова, представляє його, а й абсорбує інваріант значень словотвірного ядра того ж семантичного поля" [2:8]. Деякі вчені вважають, що структура концепту є складною. І це твердження є безумовно правдивим, адже концепт – це "все, що належить структурі поняття, і це доводить, що в структуру концепту входить те, що робить його частиною культури – вихідна форма (етимологія), символіка, особливості сприйняття, оцінки та ін" [46:281]. Дефініція, що надає цьому поняттю С.Г. Воркачов, є така: "Концепт – це термін, який поєднує лексикографічну і енциклопедичну інформацію, "найближче" і "найвіддаленіше" значення слова, знання про світ і про суб'єкт, який його пізнає" [16:282]. С.Г. Воркачов трактує концепт з різних сторін: "концепт – це і те, за допомогою чого людина пізнає світ; він заснований як на досвіді, так і на енциклопедичній інформації, якась середня, вироблена в процесі пізнання, єдино вірна квінтесенція

значення слова" [18:6].

Не зважаючи на те, що поняття концепту є дуже вживаним у сучасній лінгвістиці, єдиної дефініції він ще не отримав. Так, В.В. Колесов вбачає в концепті "єдине ментальне утворення". "Концепт – не поняття, а сутність поняття, зміст, той, що не набув форми. Концепт – це сутність, виявлена в своїх змістовних образах – в образі, в понятті, в символі" [38:75]. Якщо звернутися до Малого словника когнітивних термінів, то концепт інтерпретується як "оперативна одиниця пам'яті, ментального лексикону, системи мови і мозку, всієї картини світу; квант знання" [91:67]. Ю.С. Степанов, досліджуючи це багатофункціональне питання, визначив концепт як "згусток культури у свідомості людини", її "осередком в ментальному світі" людей, завдяки якій людина входить в культуру". Концепт "описує дійсність, але дійсність ментальну", "він не тільки мислиться, а й переживається" [54:3]. 'Як явище багатопланове, концепт поєднує в собі різні смисли: буквальный сенс, укладений у внутрішній формі слова, пасивний, або історичний шар, і актуальний шар, який реалізується при спілкуванні [76:190]. З цього випливає, що концепт – це відображення ментальної свідомості народу, його погляди та бачення на речі, що його оточують в різні періоди світобуття. Це явище не можна досліджувати лише термінологією зі словників, а шляхом спостереження, асоціацій та поглиблення у світ народу. Концепт зустрічається не лише у ментальності народу та його мови, адже він і є збірним поняттям усіх елементів дійсності, що вимальовується у людському сприйнятті, збагачуючись соціальними, індивідуальними та національними сегментами. За М.М. Ангеловою, "концепт- це одиниця колективної свідомості. що має мовне вираження і відзначена етнокультурною специфікою" [2:10].

В.І.Карасик вважає, що лінгвокультурні коцепти не піддаються типологізації на основі будь-якої класифікаційної ознаки і є досить проблемними [33: 67].

С.Г. Воркачов у своїй роботі "Куда же нам плыть?" [19:7] дає наступну класифікацію:

- концепти, що представляють собою звичайні аналоги світоглядних термінів, "що спрямовані на читача та його душу" ;

- емоційні концепти (наприклад, ТУГА, ПЕЧАЛЬ, СМУТОК, ЩАСТЯ і т.д.);
- концепти-абстракції середнього рівня (ОСЕЛЯ, ДОБРОБУТ, ДРУЖБА і т.п.);
- сценарно-подієві (СВЯТО, ВЕСІЛЛЯ, ТРАДИЦІЯ і т.д.);
- концепти топонімів та антропонімів (ЯПОНІЯ, КИТАЙ і т.п.) ;
- референціально- тематичні концепти : етнічні, естетичні, релігійні, міфологічні, семіотичні, емоціональні, психологічні і так далі;
- концепти за кванторно-соціологічною ознакою : індивідуальні, групові, універсальні. ;
- дихотомічні концепти : основні, базові, ключові, периферійні, варіативні, неваріативні, регулятивні;
- концепти-типажі, тобто "образи-представники конкретного народу" [19:7].

Зроблений аналіз основних теорій та підходів до трактування поняття концепту на сучасному етапі розвитку мовознавства дає змогу зробити висновок, що вчені ще досі не схилилися до універсальної інтерпретації цього поняття. Концепт – є предметом вивчення багатьох вчених і не може бути описаний лише однією дефініцією, тому що він є збірним поняттям як світогляду індивіда, так і всього народу загалом. Тому такий феномен розмежування значень не є дивним. Кожна нова дефініція надає даному поняттю нове забарвлення, поступово збагачуючи його семантичну структуру. Нові дослідження у цій області мають бути продовжені аби збагатити і розширити проблематику вживання поняття концепту як у лінгвістиці, так і в інших науках.

1.1.2. Вербалізація концептів і концептосистем в художніх текстах: лінгвокогнітивний підхід

Є.Г. Біляєвська визначає вербалізований концепт як складний динамічний структурно-смісловий конструкт людської свідомості, специфіка якого обумовлюється єдністю етнокультурного, соціокультурного й індивідуального досвіду мовця про певну емоцію [10: 5].

Наразі всі мовознавчі підходи до розуміння поняття *концепт* зводяться зазвичай до лінгвокогнітивного та лінгвокультурологічного тлумачення цього явища. Так,

наприклад, під концептом, як під поняттям лінгвокогнітивного явища, слід розуміти "одиницю ментальних або психічних ресурсів нашої свідомості і тієї інформаційної структури, яка відображає знання і досвід людини; оперативна змістовна одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи мови і всієї картини світу, відображеної в людській психіці" [1: 90].

Когнітивна лінгвістика ґрунтована на тезі про можливість вивчення людської свідомості через звернення до мови. Основне завдання когнітивного підходу – вивчення процесів категоризації, концептуалізації, сприйняття, класифікації та осмислення світу, накопичення знань, функціонуванні систем, що забезпечують різні види ментальної діяльності. У межах цього підходу концепт визнавано як основну одиницю когнітивних процесів: "Концепти, які керують нашим мисленням, – не просто породження розуму. Наші концепти структурують наші відчуття, поведінку, наше ставлення до інших людей. Тим самим наша концептуальна система відіграє центральну роль у визначенні реалій повсякденного життя" [56: 25]. М. Шварц, представниця німецької школи когнітивної лінгвістики, розуміє під концептом ментальну одиницю, за допомогою якої здійснювано категоризацію мислення. Концепти є одиницями когнітивних структур, що зберігаються в складних ментальних схемах: "Концепти – одиниці організації ментального світу людини, основною функцією яких є зберігання інформації про навколишній світ" [54: 87].

Лінгвокогнітивний підхід до розгляду концепту домінує у працях українських дослідників І.О. Голубовської та В.В. Жайворонка. Концепт, за І.О. Голубовською, – це комплекс культурно детермінованих уявлень про предмет, певне культурно зумовлене ментальне утворення [17 : 110]. В.В. Жайворонок прив'язує концепт до мовної проекції: "мовна одиниця функціонує часто не просто як слово-номінація з одним чи кількома лінгвістичними значеннями, а як слово-концепт – вмістилище узагальненого культурного смислу (сенсу), що дає підстави уважати мовну одиницю культурним концептом" [15:10]. О.О. Селіванова обстоює думку про концепт як "інформаційну когнітивну структуру свідомості, певним чином організовану та вбудовану до колективної чи індивідуальної концептосистеми" [58:318].

Численність дефініцій концепту спричинилася до дискусій, передусім у питанні

вербалізації концепту. Думки учених розділились: одні допускають можливість повної вербалізації концепту (А.В. Бабушкін) (8); другі обстоюють його невербальну природу: концепт – це чистий смисл, що не набув мовних форм як першосмисл (В.В. Колесов) (38); треті (вони завоювали найбільше прихильників) бачать концепт частково вербалізованим феноменом [77:30]. Ментальна природа концепту спричинює його закритість для безпосереднього вивчення: його унаслідують вербалізатори. Саме слово, його вербальна дефініція фіксують результати когнітивних зусиль людського розуму [80: 223], хоча реалізує концепт не повністю: слово своїм значенням об'єктивує лише окремі, важливі для повідомлення концептуальних ознак, передача яких входить у інтенцію мовця. Отож слово, як і всяка номінація, – це тільки ключ, що "відкриває для людини концепт як одиницю мисленнєвої діяльності та дає змогу користуватися ним" [35: 38]. Концепт може і не мати словесного вираження. Це стосується передусім тих концептів, які пов'язані з тактильними, смаковими, нюховими відчуттями, що пояснюється складністю їхньої категоризації, тому їх репрезентують сполучення слів [70:104]. Проекція у мові стосується як концепту загалом, так і різних його планів, оскільки у процесі мисленнєвої діяльності він виявляє ті чи ті свої аспекти, активізує різні ознаки, не всі з яких мовно виражені. Те саме слово у різних комунікативних ситуаціях може презентувати різні концептуальні ознаки або різні концепти, залежно від комунікативних потреб, об'єму, кількості і якості тієї інформації, яку мовець хоче передати в комунікативному акті, від семантичних можливостей слова [15:38]. Проте не тільки слово, сукупність мовних засобів не можуть повністю передати концепт, бо, по-перше, він, як результат індивідуального пізнання, потребує комплексних засобів вираження; а по-друге, є об'ємним і не має чіткої структури. Виразити концепт повністю неможливо, як і неможливо зафіксувати усіх мовних засобів його втілення [23:108]. Характерною особливістю реалізації концептуальних систем у мові є те, що той самий зміст можна передати альтернативними засобами, хоча мова й накладає об'єктивні обмеження, а певні засоби мови мають свої діапазони вираження значень [14: 313]. Тож тезу про те, що концепт не обов'язково позначається однослівно, вважають аксіоматичною [3: 98], тобто концепт

опредмечується як універбально, так і полівербально. Мовні засоби вираження концепту можуть бути різними: лексеми та фразеологічні одиниці; вільні словосполучення; речення; тексти і сукупності текстів – для експлікування складних, абстрактних чи індивідуально-авторських концептів [48: 38]. Ключові критерії виділення мовних засобів, що найчастіше маніфестують концепт (ключових або базових слів-репрезентантів), – це частотність, достатня абстрактність і загальновідомість [68: 61 – 62]. Н. Фоміних вводить у науковий обіг поняття "концептор". Концепт – це інваріант, а у мові його втілюють концептори, що постають як варіанти та варіації [78:177]. Концептори – варіанти, різні за своєю мовною репрезентацією: слово, фразеологізм, словосполучення, речення, текст або його фрагмент. Варіації – це словозмінні парадигми і словотвірні ряди. Наявність концепту як одиниці мислення не завжди передбачає наявність мовної одиниці для його вербалізації. Такий погляд породжує проблему лакунарності. Розрізняють лексичні, семантичні та когнітивні (концептуальні) лакуни. Лексична лакуна – це відсутність у системі мови слова, стійкого словосполучення при наявності відповідної потенційної семми у лексичній парадигмі мови (стародята супроти молодята) і, відповідно, концепту. Семантична лакуна передбачає відсутність і слова, і семми (скажімо, "підійти і заговорити"), але присутність концепту. Когнітивна лакуна – це відсутність і слова, і концепту, тобто певне явище народ не пізнав, не концептуалізував [37: 46].

Щодо структури концепту наявна інша суперечність. Сьогодні в лінгвістиці то наголошують на недоцільності стратифікації концепту [11: 19], то обстоюють думку про його структурованість, наполягаючи водночас на нечіткому характері цієї структури, її розмитості [10:59]. Це пов'язано з динамічним функціонуванням концепту: він постійно актуалізує різні свої аспекти, зближується, накладається або співіснує поряд із іншими такими ж одиницями. Концепт – це цілісна ментальна одиниця, утворена тісним переплетенням елементів, що отримують різне теоретичне обґрунтування [13:20]. Згідно з працями В.А. Маслової, З.Д. Попової, Й.В. Стерніна, концепт складається з компонентів (концептуальних ознак), тобто окремих ознак об'єктивного чи суб'єктивного світів, відображених у свідомості диференційовано

та диференційованих за ступенем абстрактності [10: 60]. М.В. Піменова ці ознаки вважає необхідними й достатніми для ідентифікації предмета чи явища і класифікує їх як мотивувальні, образні, поняттєві й ціннісні [14:84], В.І. Карасик – як ціннісні, образні, поняттєві [6:91], а В.А. Маслова – і фактуальні елементи, і те, що робить його фактом культури: вихідну форму (етимологію), згорнуту до основних ознак історію, сучасні асоціації, оцінки, конотації [10:60]. Наскрізними у концепті є поняттєві, образні та ціннісні ознаки. Поняттєвий вимір концепту презентує дефініція його вербалізаторів, образний – його перцептивні й когнітивні складники, ціннісний відображає вагомість психічного утворення [6:107].

Більшість учених, зокрема О.О. Селіванова, обстоює ядернопериферійний принцип організації концептів. У їх трактуванні ядру відповідає пропозиційна (відносно істинна, несуперечлива) інформація, а периферії – асоціативно-термінальна (метафорична) і модус – оцінно-емотивний компонент [12: 47]. Схожий розподіл пропонує Ж. В. Краснобаєва-Чорна: ядро концепту співвідносне зі словниковими дефініціями його вербалізаторів, а периферія – передовсім із асоціаціями [8: 6]. Польову модель концепту на основі критерію наочності/абстрактності розробили З.Д. Попова і Й.А.Стернін. Дослідники підкреслюють, що концепт як одиниця структурованого знання має організацію, але не чітку. Його ядро формують прототипи з найбільшою чуттєво-наочною конкретністю, найперші найяскравіші образи, тоді як абстрактніші образи утворюють периферію [15:60]. Обидва погляди дещо суперечать один одному, адже найперші найяскравіші образи можуть мати метафоричний або ж оцінний характер, що особливо актуально для концептів із тривалою історією: архаїчне мислення закарбувало в них не завжди науково обґрунтовані ознаки. В. А. Маслова вважає, що ядро концепту охоплює основні поняття, а периферія – те, що внесла культура, традиції, досвід [10: 62]. П.В. Мацьків пропонує розрізняти у когнітивній структурі домінантні та визначальні змістові характеристики, а також ті, що перебувають із ними у відношеннях додаткової дистрибуції [11:48]. Беззаперечним видається визнання того факту, що деякі компоненти у концепті з певних причин вагоміші, хоча критерії такого відбору (істинність, чуттєва наочність, ототожнення зі

значенням вербалізаторів) суперечливі.

1.2. Проблема класифікації перекладацьких трансформацій

Переклад визначається як засіб комунікації між культурами. У лінгвістиці переклад – це процес розшифровки повідомлення з мови-джерела (SL) на мову перекладу (TL), що передає значення перекладеної одиниці [60:140].

Один з провідних вчених основ перекладознавства Пітер Ньюмарк визначає переклад як "передачу значення тексту іншою мовою так, як автор задумав текст" [78:139]. Однак інші дослідники, такі як Сьюзен Баснетт та Харіш Триведі, стверджують, що "переклад відбувається не у вакуумі, а у континуумі; це не поодинокий акт, це частина тривалого процесу міжкультурної передачі. Більше того, переклад є надзвичайно маніпулятивною діяльністю, яка передбачає всілякі етапи цього процесу перенесення через мовні та культурні межі" [61:213]. Вчені також підкреслюють, що "переклад не є невинною, прозорою діяльністю, вона рідко, якщо взагалі, передбачає взаємозв'язок рівності між текстами, авторами чи системами" [78:140].

А. Куддон у словнику літературних термінів та теорії літератури виділяє три основні види перекладу:

- 1) "більш-менш буквально точне передання оригінального значення за рахунок синтаксису, граматики, розмовності та ідіоматичного значення елементів мови;
- 2) спроба передати дух, сенс і стиль оригіналу шляхом пошуку еквівалентів у синтаксисі, граматиці та ідіоматиці;
- 3) досить вільна адаптація, яка зберігає оригінальний дух, але може значно змінити стиль, структуру, граматику" [61:340].

Відомо, що коли контактують дві мови, іноземна та рідна для перекладача, у перекладі може простежуватися інтерференція мови оригіналу – часто несвідомий вплив вихідної мови на вживання перекладачем елементів і конструкцій мови перекладу за аналогією з мовою оригіналу, що призводить до порушення норм мови перекладу та різного роду помилок у тексті перекладу [16:47].

Головними причинами такої інтерференції є недостатнє знання перекладачем мови перекладу та його недостатня уважність до мови перекладу й тексту оригіналу. Одним з ефективних шляхів усунення буквалізмів та інтерференції мови оригіналу при перекладі є застосування лексичних і граматичних трансформацій, що усувають буквалізми та вплив іноземної мови [2:9]. Оскільки граматична будова української та англійської мов досить відмінна, то граматичні трансформації відіграють значну ролі у перекладі. Проте застосування різноманітних трансформацій є не лише засобом усунення буквалізмів, а й одним із найважливіших способів подолання лінгвоетнічного бар'єра. У зв'язку з цим постає питання про міру їхньої необхідності й радикальності. Узагалі, непотрібні та надлишкові трансформації традиційно називаються вільностями; незастосування трансформації там, де вона необхідна, призводить до так званого "буквалізму" [2: 20].

Перекладацькі трансформації – це міжмовні перетворення, перебудова елементів вихідного тексту, операції перевираження сенсу або перефразування з метою досягнення перекладацького еквівалента [60:121].

Що стосується розподілу трансформацій на види, існує безліч різних точок зору, проте більшість лінгвістів поділяє думку, що всі перекладацькі трансформації (далі ПТ) діляться на лексичні, граматичні та змішані (або комплексні)[60:122].

У класифікації Л. Бархударова ПТ розрізняються за формальними ознаками: перестановки, додавання, заміни, опущення [11: 112]. При цьому Л. Бархударов підкреслює, що подібний поділ є значною мірою приблизним і умовним. Перестановками називаються зміни розташування (порядку проходження) мовних елементів у тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу. Під замінами маються на увазі як зміни при перекладі слів, частин мови, членів речення, типів синтаксичного зв'язку, так і лексичні заміни (конкретизація, генералізація, антонімічний переклад, компенсація). Додавання передбачають використання в перекладі додаткових слів, що не мають відповідників в оригіналі. Під опущенням мається на увазі опущення тих або інших слів при перекладі. Трансформації можуть сполучатися одна з одною, приймаючи вигляд складних комплексних трансформацій. Між різними типами трансформацій немає глухої стіни, одні й ті ж

трансформації можуть іноді являти собою спірний випадок, їх можна віднести до різних типів [11: 113].

А. Фітерман та Т. Левицька виділяють три типи перекладацьких трансформацій [79: 56]:

1. Граматичні трансформації. Сюди належать такі прийоми: перестановки, опущення і додавання, перебудови та заміни пропозицій.

2. Стилiстичні трансформації. До цієї категорії можна віднести такі прийоми, як синонімічні заміни та описовий переклад, компенсація та інші види замін.

3. Лексичні трансформації. Тут треба говорити про заміну і додавання, конкретизації і генералізації пропозицій.

Наступний вчений, А. Швейцер, пропонує класифікувати трансформації на чотири групи [50:113]. Трансформації на компонентному рівні семантичної валентності у разі застосування різного роду замін. Наприклад, заміна морфологічних засобів лексичними, іншими морфологічними, синтаксичними або фразеологічними та інші. Трансформації, що здійснюються на референціальному рівні – це:

- конкретизація (або гіпонімічна трансформація);
- генералізація (гіперонімічна трансформація);
- заміна реалій (інтергіпонімічна трансформація);
- переклад за допомогою реметафорізації (синекдохічна трансформація);
- метонімічні трансформації;
- реметафорізації (заміни однієї метафори іншою);
- деметафорізації (заміни метафори її антиподом – неметафорою).

Сюди ж належить та чи інша комбінація названих трансформацій і трансформації комплексні. Трансформації на рівні стилістичному – компресія і розширення. Під компресією мається на увазі еліпсис, семантичне стягнення, опущення надлишкових елементів і лексичне згортання [50:115].

Я. Рецкер, навпаки, називає лише два типи трансформацій [64:54]. Цей лінгвіст говорить про такі прийоми їх втілення, як:

1. Граматичні трансформації у вигляді заміни частин мови або членів речення.

2. Лексичні трансформації полягають у конкретизації, генералізації, диференціації значень, антонімічний переклад, компенсації втрат, що виникають у процесі перекладу, а також у смисловому розвитку і цілісному перетворенні [64:55].

Автори спільної праці, А. Шевнін і Н. Серов, у своїй класифікації виділяють два основних типи перекладацьких перетворень:

- лексичні трансформації, до яких вони відносять такі способи, як компенсація, антонімічний переклад, конкретизація, заміна причини слідством і генералізація;
- граматичні трансформації, до яких вони відносять опущення, перестановки, додавання та транспозиції [85:54].

На відміну від них, Л. Латишев виділяє шість типів перекладацьких перетворень [44: 46]. Вчений дає класифікацію ПТ за характером відхилення від міжмовних відповідностей:

1. Лексичні перетворення. До цього типу вчений відносить заміни лексем синонімами, залежними від контексту.

2. Стилiстичні перетворення. У цьому випадку відбувається трансформація стилістичного забарвлення слова, що піддається перекладу.

3. Морфологічні перетворення. Сюди відноситься перетворення однієї частини мови в іншу або заміна її декількома частинами мови.

4. Синтаксичні перетворення. До них дослідник відносить трансформацію синтаксичних конструкцій (слів, словосполучень і речень), зміна типу підрядних речень, зміна типу синтаксичного зв'язку, трансформацію пропозицій в словосполучення і перестановку додаткових частин у складнопідрядних і складносурядних реченнях.

5. Семантичні трансформації. У підручниках та монографіях з теорії перекладу це явище також іменується як "сміслове розвиток". У цю графу Л. Латишев вписує заміни деталей-ознак.

6. Трансформації змішаного виду – це конверсна трансформація і антонімічний переклад [64:56].

В. Щетинкін, виділяє такі різновиди перекладацьких трансформацій: – лексичні

[74:54]. Сюди включені конкретизація, антонімічний переклад, ампліфікація, генералізація, смислове узгодження, адаптація, компенсація, експлікація; – стилістичні. Дослідник переконаний, що цей вид перекладацької трансформації у своєму розпорядженні одним загальним прийомом, який називається модуляція; – граматичні. В. Щетінкін поділяє всі трансформації даного типу на чотири підтипи. Серед них – перестановки, опущення, заміни, додавання [74:55].

Серед французьких фахівців у галузі лінгвістики слід відзначити Жана Дарбельне і Жана-Поля Вінї [90:98]. Вони не говорять про різновиди перекладацьких трансформацій. Ці вчені пропонують деякі прийоми, які варто використовувати в ході перекладацької роботи. Так, у процесі непрямого перекладу зміст тексту може спотворюватися або зовсім зникати, може спостерігатися зміна норм мови в бік погіршення. Пов'язано це з тим, що здійснити прямий переклад у цій ситуації неможливо. Зважаючи на це, Дарбельне і Вінї висувають ідею про дві групи технічних прийомів, використовуваних при перекладі:

- а) прийоми прямого переказу;
- б) прийоми непрямого перекладу.

До першої групи належать:

- дослівний переклад;
- калькування;
- запозичення.

До другої:

- еквіваленцію (передача змісту попереджувальних написів, прислів'їв, афоризмів іншими словами);
- транспозицію (заміна однієї частини мови на іншу);
- адаптацію (заміна деталей історії, що повідомляється, іншими);
- модуляцію (зміна присутньої точки зору) [90:99].

Найбільш детальна класифікація ПТ була запропонована В. Комісаровим, лінгвістом і перекладачем, який зробив значний внесок у розвиток теорії перекладу. Саме тому є доцільним використовувати саме цю класифікацію в моїй роботі.

Відповідно до цієї теорії, ми розрізняємо "лексичні, граматичні та лексико-граматичні перетворення" [39:167].

Група лексичних перетворень стосується таких модифікацій, як :

- транслітерація (написання іноземного слова за допомогою алфавіту) ;
- транскрипція;
- модуляція(при передачі значення перекладеної одиниці робиться логічне припущення, таким чином можна зробити висновки, що стосуються окремих тверджень;
- генералізація (комбінація одиниць мови оригіналу , які замінені більш загальним поняттям в мові перекладу);
- конкретизація(детальний опис особливого явища / поняття) [39:169].

Група граматичних перетворень включає такі модифікації, як:

- членування речення (внутрішній поділ – перетворення простого речення на складне ; зовнішнє розділення – речення ділиться на два і більше);
- уніфікація речення: *I would like to eat some cake. I like green tee. - Я б хотів яблучний тиріг і зелений чай;*
- перестановка (зміна порядку слів у словосполученнях та реченнях, що часто викликається структурними відмінностями у вираженні теми та реми різними мовами) :*Poll, I must tell you, has always been quee – Я маю сказати, що Полл завжди була дивачкою ;*
- додавання;
- опущення.

Додавання використовується для компенсації семантичних чи граматичних втрат і часто супроводжує транспозицію та граматичну заміну (*From room to room they went, hand in hand, lifting here, opening there – a ghostly couple– Вони блукають кімнатами, тримаючись за руки, злітаючи до стелі, відкриваючи дверці меблів – двоє закоханих примар.*)

Опущення – протилежне доповненню і спрямоване на те, щоб уникнути надмірної інформації : *The wind falls, the rain slides silver down the glass – Замух*

вітер, а краплі дощу стікали по склу вікна[39:170].

У деяких випадках неможливо використовувати ні граматичні, ні лексичні перетворення, тому для забезпечення еквівалентного перекладу можна використовувати такі лексико-граматичні перетворення, як :

- 1) антонімічний переклад;
- 2) описовий переклад;
- 3) компенсація[39:170].

Антонімічний переклад використовується для перекладу та заміни антонімічним значенням елементів мови перекладу . Цей вид перекладу заснований на протиставленні тверджень. Тому будь-яке поняття або ідея в оригінальному тексті представлені протилежним твердженням у мові перекладу: *He was silent – Він не вимовив ні слова.*

Описовий переклад використовується для більш яскравого опису ситуації в реченні мови перекладу, даючи чітке пояснення явища та пояснює вираз мови оригіналу певним чином. Ця трансформація зазвичай використовується для визначення поняття мови оригіналу, яке не має аналога в мові перекладу: *Tell me the quantity of miles – Скажи мені кількість кілометрів.*

Компенсація - це перетворення, яке використовується для вставки елементів тексту мови оригіналу, які були втрачені під час перекладу у текст мови перекладу: *Here you are – Ось твоя книга* [39:171].

Варто зазначити, що немає загального правила для вживання тієї чи іншої трансформації при перекладі. Дуже часто перекладач використовує одразу декілька трансформацій, перекладаючи певне речення чи конструкцію. Наприклад, перестановка супроводжується заміною, граматична трансформація зазвичай може супроводжуватися лексичною тощо. Труднощі , які зустрічаються при перекладі, полягають в тому, що сам процес перекладу є дуже напруженим та відповідальним, і також причиною цього є правильне та доцільне вживання перекладацьких трансформацій. Аби мати змогу досягти адекватності при перекладі, перекладач мусить добре орієнтуватися у теорії перекладу та вміло оперувати трансформаціями [41:298].

Отже, можна зробити висновки, що, оскільки структури англійської та української мов відрізняються за рівнем граматики, синтаксису та лексики, неможливо уникнути модифікацій при перекладі. Для забезпечення вірного перекладу використовуються лексичні, граматичні та лексико-граматичні перетворення. Кожен із названих вчених (як практиків, так і теоретиків) має свою точку зору з питання трансформацій. Наприклад, три види вбачають А. Фітерман і Т. Левицька – стилістичні, граматичні, лексичні трансформації. Лінгвіст А. Швейцер веде мову не про види, а про рівні, що дозволяють скористатися прийомами трансформації. При цьому він вважає, що на стилістичному рівні можуть мати місце як граматичні, так і лексичні трансформації. Тобто на одному рівні можуть мати місце різні види трансформацій. Однак всі дослідники демонструють однаковий набір прийомів реалізації трансформацій перекладацького плану. Так, різноманітні заміни – граматичні, реалій та ін., генералізація та компенсація зустрічаються у всіх роботах. З огляду на особливості структури мови оригіналу та співвіднесення їх із структурою мови перекладу очевидно, що завдання перекладача полягає в тому, щоб передати сенс перекладеної одиниці, а не форми.

1.3. Особливості сучасного англійськомовного художнього дискурсу

Літературний та художній дискурс приваблює науковців та фахівців з літератури вже більш ніж вісімдесят років, а предметом уваги перекладачів він став ще з появи писемності. Що до емпіричних досліджень ситуація склалася інакше: більшість наукових спостережень було здійснено лише за останні 20 років. Проте цілісної картини оцінювання емпіричної ролі художнього дискурсу досі не знайшли. Основним відмінностям щодо об'єкта дослідження протидіє поява єдиної парадигми емпіричного дослідження. Незгода щодо природи літератури зосереджується на тому, чи є література фундаментальною категорією дискурсу з відмітними властивостями чи культурною формацією, виробленою протягом останніх 300 чи 400 років[45:67].

Хоча науковці можуть розробити ряд конкретних компонентів літературного читання, які вивчені емпірично, на сучасному етапі дослідження цілісний виклад

літературного дискурсу залишається недосяжним. Однією помітною особливістю дослідження, на яку слід звернути увагу, є його обмежена варіативність до питань інтерпретації чи літературного значення[45:69]. На противагу цьому в основній літературній критиці традиційно переважає зосередження уваги на інтерпретації, проведеній в рамках однієї з двох основних традицій: або герменевтичний підхід, орієнтований на текст, або контекстуальний підхід, який звертається до основних культурних утворень, які, як вважають, ставлять певні вимоги до літературної продукції. Однак, розглядаючи питання про читання поза науковими дослідженнями, акцент на інтерпретації може бути оманливим. Хоча читачі часом, безсумнівно, переймаються розумінням прочитаного, це не повинно затьмарювати інший і, можливо, більш основний спосіб взаємодії, який полягає в тому, щоб «переживати літературу», осмислювати її - будь то оцінити її формальні якості, бути захопленим сюжетом, заповненим суспензією, або страждати емпатією перипетії її вигаданих персонажів[45:70]. Попросити сформулювати пояснення літературного твору, як це часто трапляється в класі літератури або в багатьох емпіричних дослідженнях, мабуть, нетипово для більшості ситуацій з читанням.

І все ж зрозуміло, що попит на методи пояснення має тенденцію керувати дослідженнями читання, в яких переважає когнітивний акцент на процесах осмислення[45:72].

Аби дати собі точне усвідомлення щодо художнього дискурсу, має сенс звернутися до науковців та лінгвістів, які присвятили свій час на визначення поняття дискурсу. І.С. Шевченко вбачає у понятті «дискурс» багатоаспектну когнітивно-комунікативно-мовну систему-гештальт, що визначається сукупністю трьох аспектів: формуванням ідей та переконань (когнітивний аспект), взаємодією комунікантів у певних соціо-культурних контекстах/ситуаціях (соціо-прагматичний аспект) та використанням засобів, вербальних та невербальних (мовний аспект) [45:78]. Підтвердженням її слів можуть слугувати ті фактори, що кожен індивід може виражати себе як словесно, так і письмово, жестами, рухами та мімікою. Ідеї, що формуються в думках людини, напряду пов'язані з її оточенням, тобто залежать від соціуму, в якому вона живе. Отож дискурс не лише поняттям індивідуальним, а й

охоплює усі верстви населення [45:79].

Хотілося б зазначити, що дискурс є надбаним поняттям і стосується багатьох галузей екзистенції. Його не можна охопити лише певними поняттями або дефініціями, так як вказуючи лише на певні його елементи, втрачається повна картина цього явища [49:201]. Однак якщо обрати на опрацювання лише фрагмент чи певний уривок тексту, можна майже одразу визначити, до якого типу дискурсу він належить.

Поняттям дискурсу присвячено багато праць, але особливу увагу було приділено вивченню саме літературного дискурсу. А. Мороховський вважає, що літературний дискурс – це сукупність художніх творів (текстів), створених як результат взаємодії цілей та намірів автора, різноманітних можливих реакцій читача, а також тексту, котрий виводить текст художнього твору у простір семіосфери – сукупність використаних людиною знакових систем: тексту, мови і культури в цілому [15:35].

В свою чергу В. Богданов вважає, що художній дискурс, утілений у художньому тексті, створює світ, що містить у собі певний зміст, почуття, експресію, а до його обов'язкових складників належить цілісність його сприйняття читачем; дискурс художнього твору є не тільки основою, обрамленням, фоном, він постає як стиль мислення та мовлення автора, які він вкладає у персонажів твору [57:79]. Як підтвердження цих слів, можна зазначити, що герої та їхні долі, що описуються автором є справжніми складовими художнього дискурсу, так як через них автор інтерпретує та переносить власний досвід та знання, створюючи простір для власних роздумів читачів.

Т. Райнхарт у своїх працях дає таку дефініцію літературному дискурсу: це дискурс художнього тексту, де останній є фіктивним зображенням реальної дійсності; зображенням, створеним самим автором; таким, у якому чітко відображені авторські світогляд та світорозвиток [46:198]. Ця схожа думка виражає ідею передачі власного досвіду через сторінки книги чи будь-якого іншого електронного носія і підтверджує визначення інших вчених, щодо художнього дискурсу, адже саме наш світогляд і світосприйняття формують дискурс, а отже ми ї є дискурс.

Існують різні типи літературного дискурсу, серед них:

- експресивний ;
- поетичний ;
- інтерактивний [45:67].

Дискурс стосується способу маніпулювання мовою для передачі певного ефекту чи отримання конкретної відповіді. Більшість вигаданих форм літератури використовують поетичний дискурс, хоча вони також можуть включати в себе досвід експресивного дискурсу експериментальним способом [80:64].

Експресивний літературний дискурс, як правило, складається з творчої белетристичної прози. Прикладами експресивного дискурсу є листи, записи в щоденнику та потік свідомості. Цей тип дискурсу підкреслює здатність індивіда висловити свою особисту точку зору. В епоху цифрової публікації інтернет-блоги стали популярною формою експресивного дискурсу[80:65].

Однією з найвизначніших і найвідоміших форм літературного дискурсу є поетична. Цей тип писемного спілкування включає більшість творчих творів, включаючи вигадані романи, поезію, вигадані збірки оповідань та сценарії. У поетичному дискурсі є багато різних типів жанрів чи стилів письма. Вигаданий дискурс має тенденцію зосереджуватися на тому, як мова формується та використовується для спілкування різних абстрактних тем, філософських ідеологій, установок та образності[68:94]. Цей тип літературного дискурсу також займається вирішенням емоційних питань через розвиток персональних якостей героїв.

Інший основний тип літературного дискурсу - інтерактивний. Базова ціль цього типу зосереджена на встановленні певного ступеня взаємодії з читачем. Це найпоширеніша форма дискурсу, що використовується в діловому листуванні, рекламі, посібниках з інструкцій та редакційних статтях. У більшості випадків це, як правило, спонукає читача до дії, наприклад, придбання товару чи запиту додаткової інформації[56:154].

Літературний дискурс зазвичай аналізується та розглядається на літературних курсах , курсах з творчої писемності та інших. Аналіз дискурсу може бути використаний для навчання правильної структури мови, розвитку словникового запасу та підвищення здатності особистості до ефективного спілкування. На

прогресивних курсах літератури традиційні та досвідчені форми аналізуються відповідно до їх ефективності та передбачуваного значення. Зазвичай обговорюються варіанти техніки, такі як точка зору, перехід сцени та мова опису[80:64].

Експресивний дискурс став вивченою формою мистецтва у більшості передових програм творчого письма[80:66]. Цей тип писемного спілкування зазвичай класифікується як творчий нон-фікшн та представлений мемуарними творами, збірниками прози та коментарів. Академічні нариси –це форма виразного дискурсу, яка призначається студентам , щоб допомогти їм розвинути свої навички письма. Форма есе досягає цього шляхом зосередження уваги учнів на структурі абзацу та речення, на додаток до демонстрації здатності підтримувати чи не погоджуватися з певним аргументом [80:70].

Роль дискурсу важко ігнорувати в наших щоденних інтелектуальних заняттях, оскільки вона дає основу для проведення порівняльного аналізу та формування нашого уявлення про різні речі [80:73].

Оскільки всі народи мають свою літературу (включаючи її прості форми: міф, переказ, байка, прислів'я та пісня), література вважається однією з універсальї людини. Отже, літературний дискурс беззаперечно поєднується і з іншими видами дискурсів, такими як технічний, публіцистичний, конфесійний та іншими [80:74].

З інформації, поданої вище, можна зробити висновок, що науковці поки що не змогли дійти до спільної думки щодо інтерпретації концепту художнього дискурсу, так як він відображає людське бачення світу. Однак, спільне у їх роботах є ідея, що відображує прямий зв'язок між жанрами дискурсу та визначенням літератури. Прототипово-теоретична точка зору на класифікацію дискурсу може виявити, що такі жанри, як роман, поема та п'єса, а також такі надзвичайні класи дискурсу, як література, реклама та академічне письмо, - це всі окремі класи дискурсу, але на різних рівнях абстракції. Більш важливі, суперардинатні, базові рівні та підпорядковані класи дискурсу мають різну кількість типових значень для діапазону можливих атрибутів дискурсу. Питання визначення літератури стосується літературних жанрів, з яких література абстрагується, хоча вивчення літературних

жанрів та літератури також пов'язане з вивченням нелітературних жанрів та інших класів дискурсу.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Огляд науково-теоретичних джерел показав, що КОНЦЕПТ – складний, суперечливий і багатоаспектний феномен. Дискутуються питання про структуру концепту (то наголошують на недоцільності його стратифікації, то на його структурованості), вербалізації (концепт – повністю вербалізована одиниця, частково або зовсім не вербалізована) та класифікації (за різними параметрами: з'ява у концептосфері, розвиток структури, первинність, актуальність, типи знання, смисловий обсяг тощо). Неоднозначно вчені визначають підхід, у межах якого здійснюють трактування концепту, актуалізуючи когнітивний, культурологічний, інтегративний аспекти.

Вербальні компоненти – потужні засоби актуалізації концептів у різних типах дискурсів, у тому числі й ціннісних концептів художнього дискурсу. Адже мовні засоби розкривають ступінь вербалізованості концепту, а через множинність мовно-виявлюваних засобів можна окреслити закономірності національно-мовного вираження концепту, простежити його частотність і регулярність.

Не зважаючи на різні підходи до класифікацій модифікацій при перекладі, дослідники все ж виділяють спільними лексичні та граматичні трансформації, і, власне, їх поєднання, для здійснення адекватного перекладу. Різноманітні заміни – граматичні, реалій та ін., генералізація та компенсація зустрічаються у всіх роботах. Я. Рецкер, А. Фітерман, Т. Левицька відносять прийоми конкретизації і генералізації до лексичного різновиду трансформацій. А. Швейцер дає поняттям інші назви – гіпонімічна і гіперонімічна трансформації – і означає, що їх рівнем є референціальний. А. Фітерман та Т. Левицька відносять прийом компенсації до стилістичного різновиду. Я. Рецкер – до лексичного, а А. Швейцер – до прагматичного рівня. Прийом граматичної заміни – це граматична різновид трансформацій (за Я. Рецкер, Т. Левицької, Т. Фітерман). Однак А. Швейцер називає в цьому випадку компонентний рівень. Названі розбіжності сусідять з явними подібностями всіх перерахованих концепцій. Так, усі лінгвісти заявляють про те, що

розподіл трансформацій на типи і види – це умовність. Пов'язано це з тим, що деякі трансформації практично не зустрічаються поза поєднання з іншими трансформаціями, тобто не в чистому вигляді. Саме цей момент поріднює зазначені класифікації. Найбільш розповсюдженим типом граматичних перетворень, застосованих у перекладі текстів, є граматична заміна. Іншими часто використовуваними синтаксичними трансформаціями є такі: заміна складених і складних речень простими, членування або уніфікація фрази, а також перестановка.

Основні завдання при перекладі англійських прозових творів зумовлені екстралінгвальними чинниками, такими як різні когнітивні моделі англійських та українських мовців, що природно призводить до їх різноманітності у способах вираження та структурі речень.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОЗНАКИ КОНЦЕПТУ ПАМ'ЯТЬ У ТВОРІ СТІВЕНА КІНГА "МЕРТВА ЗОНА"

2.1 Поняттєва структура лексеми-номінанта концепту ПАМ'ЯТЬ у творі Стівена Кінга "Мертва зона"

На думку А. Н. Приходька, структура концепту – тришарова: 1) ядро – поняттєвий складник; 2) перцептивно-образний складник; 3) ціннісний (валоративний складник). Поняттєва структура концепту відображає його денотативну співвіднесеність з концептуальним референтом. Поняттєва структура концепту становить фактуальну інформацію – пропозиційне знання, що спирається на мовну фіксацію (опис, визначення, дефініцію). Вона може бути описана за допомогою дефініційно-компонентного аналізу номінантів концепту [52:14].

Вербалізація концепту є важливим аспектом вивчення та дослідження його структури та номінації. Мова – це середовище, в якій концепт вербалізується як явище та в якій розкриваються усі відтінки значень, притаманних конкретному концепту [43:67]. Переміщення фокусу когнітивно-культурологічних досліджень на вивчення механізму номінації спричинило розвиток нового напрямку, т. зв. "онтологічної етимології", спрямованої на виявлення глибинної семантичної мотивації номінативних одиниць – об'єктиваторів культурних концептів, що проливає світло на особливості первинної категоризації дійсності давніми етносами [128: 45]. За допомогою етимологічного аналізу можливо розкрити первинні асоціації, ознаки та уявлення, що з розвитком культури, історії, суспільства переходитимуть в інші форми значень у мові [43:68].

Пам'ять як лексема-номінатор досліджуваного концепту є вербалізатором загального поняття людської свідомості. При з'ясуванні поняттєвого складника концепту ПАМ'ЯТЬ важливим є дослідження етимології його ключового слова й базових вербалізаторів.

Пам'ять необхідна людині задля того, щоб зберігати набутий досвід, навички та знання і задля можливості в будь-який момент використати їх в житті.

Американський словник *Merriam-Webster's Collegiate Dictionary* визначає *пам'ять* як: "the store of things learned and retained from an organism's activity or experience " (сховище інформації, даних або досвіду, набутих або вивчених протягом активності певного організму) [91: 909]. Якщо звернутися до *Етимологічного словника української мови*, то слово *пам'ять* походить від старослов'янського 'думати' та 'спогад, повість, запис, заупокійна служба', що репрезентує цей концепт як полісемічне явище.

Досвід окремого індивіда проходить через процес пригадування, що в свою чергу має спільну сему з старослов'янськими 'гадати', тобто 'думати'. "Спогад" є іменником, утвореним від дієслова "спогадати", іншими словами "згадувати" минулі події, історичні факти, власний досвід. Пригадування та пам'ять неможливі без наявності минулого, адже згадати можна тільки пережите. Центральне місце в системі мовних репрезентантів концепту ПАМ'ЯТЬ належить архілексемі *жити* або *життя*, що містить в собі досвід та моменти, закарбовані в пам'яті. Людина згадує ту частину життя, яка вже пройшла, не тільки задля того, щоб користуватися набутими навичками, а й передавати досвід наступним поколінням.

У творі американського письменника Стівена Кінга "Мертва зона" концепт ПАМ'ЯТЬ вербалізується через призму опису повсякденного життя Америки 70-80-х років ХХ століття. Надані сцени соціального характеру, в яких автор висвітлює спогади про той час, наприклад: *Johnny had the front apartment on the second floor - the penthouse, he called it - where you could stand in your tux like Ramon Navarro, a big slug of Ripple wine in a balloon glass, and look down upon the vast, beating heart of Cleaves Mills; its hurrying aftershow crowds, its bustling taxis, its neon signs*(TDZ, URL). — *Джонні наймав квартиру на другому поверсі, з вікнами на вулицю, — "горішній особняк", казав він, — де можна було стати біля вікна у смокінгу, як Рамон Новарро, з бокалим келихом шипучого вина в руці, й споглядати пульсування великого серця Клівз-Мілза: юрбу, що сунула з кінотеатру, прудкі таксі, мерехтіння неонових реклам*(МЗ, URL). Тут прослідковується передача семи *життя* через опис багатоквартирного будинку, в якому мешкав головний герой і шумній вулиці, де тільки починалося нічне життя. У реченнях *It was dotted with file cards advertising*

motorbikes, stereo components, typing services, and appeals from people who needed rides to Kansas or California, people who were driving to Florida and needed riders to share the driving and help pay for the gas(TDZ, URL). – Там звичайно білили картки-об'явки: хто продавав мотоцикл, хто стереоапаратуру, пропонували свої послуги друкарки, хтось просив узяти його пасажиром до Канзасу чи Каліфорнії, а ще хтось шукав супутників у подорож на Флориду, щоб по черзі вести машину й ділити витрати на бензин(МЗ , URL) передається соціальний аспект життя американців за допомогою об'яв, що клеїлися на вулиці. Життя американців було тісно пов'язане з матеріальним статусом , адже капіталізм в США є ключовим напрямом. Це чітко прослідковується у спогадах головного героя про зарплатню, яка була актуальною у 1970-х роках: His father had built a ten percent interest in a failing woolen mill into a New England textile empire. (TDZ, URL). – Роджер Четсворт, почавши з десятипроцентного паю в старій, занедбаній вовнопрядильній фабриці, розвинув її в справжню текстильну імперію Нової Англії. (МЗ , URL). А в цьому реченні Стівен Кінг підкреслює ,що доходи звичайних робітників були невисокі : Two workmen with unfiltered cigarettes jutting from the corners of their mouths were covering the Wild Mouse with a tarpaulin(TDZ, URL). – Два робітники з дешевими сигаретами в кутиках рота напинали брезент на "дику мишу" (МЗ , URL).

Тато головного героя працював теслею, заощадження котрого не змогли довго покривати лікування сина, про що згадує й автор: He had spent a lifetime working hard and honestly - with his hands and had thought he would never see the day when he would have to take a state dollar(TDZ, URL). – Для нього та допомога була не чим іншим, як замаскованою милостинею. Він усе своє життя чесно й тяжко працював власними руками і ніколи й думки не припускав, що настане день, коли йому доведеться взяти від штату бодай один долар(МЗ , URL); та Their savings did indeed melt away, as Sarah had foreseen, and they applied to the state for Extraordinary Disaster Assistance(TDZ, URL). – Як і передбачала Сейра, їхні заощадження дуже скоро вичерпались, і вони мусли вдатись до Фонду допомоги при надзвичайних випадках(МЗ , URL).

Особлива увага надається саме політичному життю Сполучених Штатів, де концепт ПАМ'ЯТЬ вербалізується через семи думка та життя: *Now, with the primary season over and the conventions only weeks away, it appeared that Jimmy Carter had the Democratic nomination sewed up.* (TDZ, URL). – *Тепер, коли первинні вибори закінчилися і до партійних з'їздів лишилися лічені тижні, з усього було видно, що в Джиммі Картера справа заметана і кандидатом від демократів висунуть його.* (МЗ , URL).; *It was Ford who was in a scrap for his political life with Ronald Reagan, the ex-governor of California and ex-host of 'GE Theater'.* (TDZ, URL). – *А от Форд не на жарт зчепився з колишнім губернатором Каліфорнії Рональдом Рейганом.* (МЗ , URL).; *All of the candidates for president were in and out, and it was a unique opportunity to see those who were running closeup and without the nearly regal trappings of authority that might later surround any one of them.* (TDZ, URL). – *Туди навідувались по черзі всі кандидати в президенти, і то була унікальна нагода побачити їх зблизька, ще без царственного ореола влади, яку котромусь із них судилося згодом прибрати до рук.* (МЗ , URL).; *When New Hampshire's first-in-the-nation primary was over, the candidates would move on to Florida without a glance back.* (TDZ, URL). – *Коли передвиборна компанія в Нью-Гемпширі скінчиться, кандидати помандрують далі, до Флориди, й навіть не озирнуться на прощання.* (МЗ , URL); *Anyone who followed politics knew that the nominee from the Democratic party in 1972 was going to be Edmund Muskie, and there were those who felt he might just wrestle the Troll of San Clemente off his feet and pin him to the mat*(TDZ, URL). – *Кожен, хто був у курсі політичних подій, розумів, що кандидатом від демократичної партії в 1972 році стане Едмунд Маскі, і декому здавалося, що він легко звалить з ніг троя із Сан-Клементе й покладе його на лопатки*(МЗ , URL).

За В.Я. Романовою, пам'ять поділяється на "слухову, зорову, нюхову, емоційну"[37:5]. У творі "Мертва зона" концепт слухової пам'яті вербалізується дієсловом "чути" : *You heard the heavy, chain-driven rumble of the baby roller coaster, the one they called The Wild Mouse*(TDZ, URL). – *Чуєш брязкіт візка на дитячій катальній гірці — його звать "дикою мишею"*(МЗ , URL) та *You heard the popping of in the shooting galleries, the tinny blare of the Bingo caller from the PA system strung*

around the big tent filled with long tables and folding chairs from the local mortuary(TDZ, URL). – *Чуєш виляски пострілів у тирах, металічний голос, що викрикує номери для гравців у бінго , — він лине з гучномовців, розвішаних навколо великого тенту, під яким наставлено ряди довгих столів та складаних стільців з місцевого похоронного салону*(МЗ , URL).

Антонімічним поняттям до пам'яті є процес забування, де в українському перекладі сема *забувати* передана в протилежному значенні : *У Вашингтоні ще не забулися часи маккартизму, а на Середньому Заході зоря Джо Маккарті й поготів не зайшла, і Маргарет Чейз Сміт із штату Мен за її гучну Декларацію совісті там називали не інакше як "ота відьма"* (МЗ , URL)., проте в оригіналі вона не зберігається: *The days of McCarthyism were not long over in Washington; in the Midwest Joe McCarthy's star had not yet set, and Margaret Chase Smith of Maine was known as "that bitch" for her famous Declaration of Conscience*(TDZ, URL). В цьому реченні вербалізований концепт ПАМ'ЯТЬ представлений протилежним поняттям *забуття* : *1971 passed. The New Hampshire beach riots blew over, and the grumblings of the beachfront entrepreneurs were muted by the increased balances in their bankbooks*(TDZ, URL). – *Минув рік 1971-й. Відбуяла хвиля беешкетів на узбережжі Нью-Гемпширу, і місцеві підприємці, підсумувавши добрячі літні прибутки, забули про свої недавні нарікання*(МЗ , URL).

Отже, ядром концепту ПАМ'ЯТЬ є таке смислове наповнення:

- процес закарбування та накопичення досвіду, інформації чи спогадів;
- явища, які НЕ забуваються, а значить про них пам'ятають;
- життя, спогади про яке формуються у пам'яті;
- думка, що формує спогади;
- рецептор сприйняття подій через нюх, слух, зір, емоції.

Саме тому визначальним складником , закладеним у внутрішню форму концепту ПАМ'ЯТЬ, є лексема *забуття*, вербалізатор однойменного концепту, що фіксує відсутність спогадів, проте підтверджує існування протилежного процесу. Отже, виявлення внутрішньої форми концепту ПАМ'ЯТЬ відбулося через парадигматичні відношення його лексем-вербалізаторів із лексемамівербалізаторами суміжних до

досліджуваного концептів. Етимологічний шар концепту утворений змістовим наповненням ядра. Лексеми-номінанти концептів *життя, думка, забуття, сприйняття* становлять внутрішню форму концепту ПАМ'ЯТЬ, утворюючи групу концептів носіїв національного інформаційного коду (інформаційної пам'яті), що покладені в основу уявлення людства про пам'ять. Ці концепти не ототожнюються, але тісно переплітаються, уможливаючи більш точне і глибоке з'ясування суттєвих когнітивних ознак поняттєвих складників концепту ПАМ'ЯТЬ.

2.2 Предметно-образний зміст концепту ПАМ'ЯТЬ у творі Стівена Кінга "Мертва зона"

Навколо концепту ПАМ'ЯТЬ і пов'язаних із ним лексем-понять створюється свого роду семантичне поле, максимальний і достатній контекст, у межах якого виявляються елементи емоційного та оцінного характеру. Саме тому для визначення базових асоціацій, пов'язаних із словом, що позначає концепт, було проведено аналіз 100 речень оригіналу з твору Стівена Кінга "Мертва зона"(Додаток).

Асоціативні паралелі, виокремлені за результатами аналізу, дозволяють зробити суттєві висновки щодо всієї комплексної системи асоціацій у структурі змісту концепту.

Виявляючи свій смисл у концепції твору, феномен *пам'ять* розкривається через константи, у яких відтворюється політичне життя Америки періоду 1970-80-х років ХХ століття : політичні діячі, ідоли (18%). Серед отриманих даних за коефіцієнтом повторень переважають асоціації феномену *пам'ять*, що корельовані з ключовим поняттями "Політика" (17 %) та "Предмети побуту, вжитку" (8%). Відомо, що найбільш частотний матеріал відображає ядро концепту, бо в ньому ступінь семантичної близькості стимулу найвищий. Предметно-образний зміст (периферія) сформована асоціативнооцінними рядами емоційного характеру, забарвлена конотативними супроводами, додатковими значеннями. Як бачимо, слова-стимули формують навколо себе асоціативні поля. Виділяємо групу конотаційних реакцій –

оцінні емоційні судження про стимул та реакції словосполучення. Більшість асоціативних полів виявляють особливу внутрішню семантичну організацію складу, що характеризує поле як одиницю знань про світ. Асоціативно прозорі ряди зі словом *пам'ять* в змісті концепту мають логіко-семантичну послідовність і детерміновану залежність одних компонентів від інших. Вдалося виокремити таку розгалуженість смислових зон, у яких відбувається асоціювання у творі Стівена Кінга "Мертва зона":

Пам'ять – це

1. Відомі люди того часу, ідоли, політичні діячі - 18%;
2. Політичні події - 17%;
3. Предмети побуту та вжитку – 8%;
4. Життя у місті – 7% ;
5. Релігія – 7%
6. Азартні ігри – 7%;
7. Війна – 6%;
8. Телевізійні новини – 4 %;
9. Матеріальний статус – 4 %;
10. Свята, традиції, звичаї – 3 %;
11. Роки, дати – 3 %;
12. Історичні події – 3%;
13. Преса, друковані ЗМІ – 2%;
14. Плакати/постери – 2%;
15. Мода – 2%;
16. Професії – 2 %;
17. Військові організації – 2 % ;
18. Моральні норми – 1 %;
19. Фільми – 1% ;
20. Танці – 1 % .

Серед найбільш яскравих прикладів вербалізації концепту ПАМ'ЯТЬ у смисловій асоціативній зоні :

- **Відомі люди того часу, ідоли, політичні діячі** : *I think Chuck feels a little bit like he's batting after Hank Aaron. (TDZ, URL). – Отож, здається мені, хлопець почуває себе так, ніби йому треба вступати в гру одразу ж після Генка Арона. (МЗ , URL); *She had enjoyed his kiss goodnight and had thought, He's sure no Errol Flynn(TDZ, URL). – Прощаючись, Джонні поцілував її, і їй це було приємно, та все ж вона подумала: "Ні, він не Еррол Флінн(МЗ , URL) "; *He had kept her smiling with his line of patter, which was outrageous, and she had thought, He wants to be Henry Youngman when he grows up(TDZ, URL). – Говорив він жваво, кумедною скоромовкою, і Сейра несамохіть усміхалась, а собі думала: "Під Хенні Янгмена працює"(МЗ , URL).; *Now, with the primary season over and the conventions only weeks away, it appeared that Jimmy Carter had the Democratic nomination sewed up. (TDZ, URL). – Тепер, коли первинні вибори закінчились і до партійних з'їздів лишилися лічені тижні, з усього було видно, що в Джиммі Картера справа заметана і кандидатом від демократів висунуть його. (МЗ , URL); *It was Ford who was in a scrap for his political life with Ronald Reagan, the ex-governor of California and ex-host of 'GE Theater'. (TDZ, URL). – А от Форд не на жарт зчепився з колишнім губернатором Каліфорнії Рональдом Рейганом. (МЗ , URL).*****

- **Політичні події:** *All of the candidates for president were in and out, and it was a unique opportunity to see those who were running closeup and without the nearly regal trappings of authority that might later surround any one of them. (TDZ, URL). – Туди навідувались по черзі всі кандидати в президенти, і то була унікальна нагода побачити їх зблизька, ще без царственнього ореола влади, яку котромусь із них судилося згодом прибрати до рук. (МЗ , URL).; When New Hampshire's first-in-the-nation primary was over, the candidates would move on to Florida without a glance back. (TDZ, URL). – Коли передвиборна компанія в Нью-Гемпширі скінчиться, кандидати помандрують далі, до Флориди, й навіть не озирнуться на прощання. (МЗ , URL).; There was also a cartoon of paperbacks entitled America the Truth Way: The Communist-Jewish Conspiracy Against Our United States (TDZ, URL) – Був там і ящик з*

книжками у м'яких обкладинках під назвою "Праведна Путь Америки і комуністично-іудейська змова проти наших Сполучених Штатів"(МЗ , URL); It told all about how the Rothschilds and the Roosevelts and the Greenblatts were taking over the U.S. economy and the U.S. government(TDZ, URL) – У ній докладно розповідалося про те, як Ротшильди, Рузвельти й Грінблати прибирають до рук американську економіку й американський уряд(МЗ , URL).

- Предмети побуту та вжитку : On a day not long after Chuck's first breakthrough, Johnny Smith stood in the bathroom of the guest house, running his Norelco over his cheeks. (TDZ, URL) – Якось надвечір, невдовзі після першого успіху Чака, Джонні Сміт голився у ванній кімнаті коледжу для гостей. (МЗ , URL); It was a quarter of seven in the morning. Johnny had driven down to Manchester in his old Plymouth. (TDZ, URL) – Було чверть до сьомої ранку, коли Джонні приїхав своїм стареньким "плімутом" до Манчестера. (МЗ , URL); It was dotted with file cards advertising motorbikes, stereo components, typing services, and appeals from people who needed rides to Kansas or California, people who were driving to Florida and needed riders to share the driving and help pay for the gas(TDZ, URL) – Там звичайно білили картки-об'явки: хто продавав мотоцикл, хто стереоапаратуру, пропонували свої послуги друкарки, хтось просив узяти його пасажиром до Канзасу чи Каліфорнії, а ще хтось шукав супутників у подорож на Флориду, щоб по черзі вести машину й ділити витрати на бензин(МЗ , URL); The age of the snowmobile was still distant and winter fun still consisted of exercising your body rather than a gasoline engine (TDZ, URL) – Доба мотосаней була тоді ще далеко попереду, і люди радніше дихали свіжим зимовим повітрям, ніж бензиновим чадом мотора(МЗ , URL).

- Життя у місті: And he liked Manchester with its narrow streets and timeworn brick buildings, the gothic textile mills strung along the river like mid-Victorian beads. (TDZ, URL) – До того ж, Джонні любив Манчестер з його вузькими вулочками, пошарпаними цегляними будинками й головерхими корпусами

текстильних фабрик, що простягалися понад річкою, мов старовинне на-
мисто. (МЗ , URL); Some-where behind them, a million miles behind them, the
shoe factory's seven o'clock whistle blew its single note into the crisp blue morn-
ing. (TDZ, URL) – А десть далеко за ними , ген за тисячі миль, розлігся дов-
гий фабричний гудок, сповіщаючи про початок семигодинної зміни. (МЗ ,
URL); "He was in a Bangor & Orono Yellow Cab, (TDZ, URL) " — Він їхав у
таксі компанії "Бангор — Ороно" (МЗ , URL).

- **Релігія** : There were graphs showing how the Jews related directly to the
Communist-Marxist-Leninist-Trotskyite axis, and from there to the Antichrist It-
self(TDZ, URL) – А діаграми в тексті наочно показували, як від іудеїв тяг-
нутья нитки до комуністичних осередків, а від них — і до самого Антих-
риста(МЗ , URL); "We'll pray for him... promise to do better... if you'd only
come to church more often with me I know... may be it's your cigars, drinking
beer with those men after work ... cursing... taking the name of the Lord God in
vain... a judgment... it's a judgment... (TDZ, URL) " — Ми помолимося за ньо-
го... пообіцяємо виправитися... Якби ти частіше ходив зі мною до церкви...
я знаю... оце тобі твоє чадіння тютюном, оце по кухлику пива після робо-
ти, з усіма тими приятелями... оце тобі лихослів'я... згадування імені Гос-
поднього всує... Кара божжа... це кара божжа(МЗ , URL); For the last ten
years his wife had been walking somewhere in a gray area between devotion to
her Baptist faith and what he considered to be a mild religious mania(TDZ,
URL) – Останні десять років Вірине життя зайшло в якусь сіру сутінь, і
вона ділила його між своєю баптистською вірою і тим, що Герб вважав
невинною релігійною манією(МЗ , URL).

- **Азартні ігри** : The man who looked like a construction worker, who intro-
duced himself as Steve Bernhardt, put a dollar on the square marked
EVEN(TDZ, URL) – Схожий на будівельника чолов'яга, що назвався Стівом
Бернгардтом, поклав долар на квадрат з позначкою "чїм" (МЗ , URL); "All
the eggs in one basket, "the pitchman chanted. 'That how you want it? (TDZ,
URL)' — Усі яєчка в одному кошичку, — проспівав хазяїн. — То така ваша

воля(МЗ , URL)?; The man in the Pitch-Til-U-Win was turning off his lights(TDZ, URL) – Розпорядник у "Став, аж поки виграєш" гасив світло(МЗ , URL); "Hey-hey-hey, if you feel lucky, mister, spin the Wheel of Fortune, turn dimes into dollars(TDZ, URL) – Гей, містере, коли вам сьогодні щастить, крутніть Колесо Фортуни, оберніть свої центи на долари(МЗ , URL); It looked a bit like a roulette board, but Johnny saw immediately that the odds here would have turned a Las Vegas roulette player gray(TDZ, URL) – Він трохи скидався на кін у рулетці, але Джонні одразу ж помітив, що в Лас-Вегасі такі правила відстрашили б першого-ліпшого гравця(МЗ , URL).

- **Війна:** Never a political creature before -except during the Vietnam era - Johnny became an avid politician-watcher. (TDZ, URL) – Джонні, що ніколи раніше не цікавився політикою – хіба тільки в період війни у В'єтнамі , - тепер став активним спостерігачем політичних подій. (МЗ , URL); Walter Cronkite finished with the politicians and went on to the civil war in Lebanon. (TDZ, URL) – Тим часом Уолтер Кронкайт покінчив з політичними новинами й перейшов до громадянської війни в Лівані. (МЗ , URL); Nixon had ordered the bombing of Hanoi continued in spite of rising domestic and foreign protests(TDZ, URL) – Ніксон дав наказ і далі бомбардувати Ханой, незважаючи на нову хвилю протесту в країні та за кордоном(МЗ , URL) ;

- **Телевізійні новини:** On the television, Walter Cronkite was serving up the evening's political news. (TDZ, URL) – На екрані телевізора Уолтер Кронкайт розповідав про новини політичного життя. (МЗ , URL); The marches, the cops in their crash helmets and gas masks, the mounting attacks on the press by Agnew, the Kent State shootings, the-summer of violence as Macks and radical groups took to the streets - those things might have happened on some TV late show(TDZ, URL) – Марші протесту, полісмени в захисних шоломах і протигазах, шалені нападки Агню на пресу, заворушення в Кентському університеті, літні спалахи насильства з боку чорних екстремістів, що відкрито вийшли на вулиці, — всі ті події напевне висвітлювались у вечірніх ви-

пусках телевізійних новин(МЗ , URL); To the three Ds - death, destruction, and destiny. (TDZ, URL) – За смерті, руйнування й лихі долі. (МЗ , URL).

- **Матеріальний статус:** Two workmen with unfiltered cigarettes jutting from the corners of their mouths were covering the Wild Mouse with a tarpaulin(TDZ, URL) – Два робітники з дешевими сигаретами в кутиках рота напинали брезент на "дику мишу" (МЗ , URL); He had bought a two-year-old Chevy for twelve hundred dollars(TDZ, URL) – Коли купував за тисячу двісті доларів держаний "шевроле" (МЗ , URL); Their savings did indeed melt away, as Sarah had foreseen, and they applied to the state for Extraordinary Disaster Assistance(TDZ, URL) – Як і передбачала Сейра, їхні заощадження дуже скоро вичерпались, і вони мусили вдатись до Фонду допомоги при надзвичайних випадках(МЗ , URL); He had spent a lifetime working hard and honestly - with his hands and had thought he would never see the day when he would have to take a state dollar(TDZ, URL) – Для нього та допомога була не чим іншим, як замаскованою милостинею. Він усе своє життя чесно й тяжко працював власними руками і ніколи й думки не припускав, що настане день, коли йому доведеться взяти від штату бодай один долар(МЗ , URL).

- **Свята, традиції, звичаї:** The face stopped glowing and she saw it was a dime-store Halloween mask, nothing more(TDZ, URL) – Жаска подоба перестала світитись, і Сейра побачила, що то просто маска, такі продають у дешевих крамничках до Дня всіх святих(МЗ , URL); "Do you have a son named John Smith, no middle initial?" (TDZ, URL)' — Ви маєте сина на ім'я Джон Сміт, без середнього ініціала(МЗ , URL)?; " She was always saying how we should remember it is the birthday of Jesus Christ and not Santa Claus, but she never minded the shopping before. (TDZ, URL) " – Вона завжди казала: "Не забуваймо, що це день народження Ісуса Христа, а не Санта-Клауса", — але ніколи не заперечувала проти різдвяних дарунків(МЗ , URL).

- **Роки, дати :** 1971 passed. The New Hampshire beach riots blew over, and the grumblings of the beachfront entrepreneurs were muted by the increased balanc-

es in their bankbooks(TDZ, URL) – Минув рік 1971-й. Відбулася хвиля бешкетів на узбережжі Нью-Гемпширу, і місцеві підприємці, підсумувавши добрячі літні прибутки, забули про свої недавні нарікання(МЗ , URL); *Herb was behind the wheel of their '66 Ford station wagon. Vera sat bolt upright in the passenger seat*(TDZ, URL) – Герб сидів за кермом їхнього фургончика "форд" зразка 1966 року, Віра — поруч нього на передньому сидінні, пряма й напружена(МЗ , URL); *Born in 1933.* (TDZ, URL) – Рік народження – тисяча дев'ятсот тридцять третій. (МЗ , URL).

- **Історичні події:** *In Paris, the peace talks were stalled*(TDZ, URL) – У Парижі затягувалися мирні переговори(МЗ , URL);

- **Преса, друковані ЗМІ :** *She read Fate magazine almost as frequently as the Bible, often using one to illuminate the other*(TDZ, URL) – А журнал "Фатум" читала майже так само часто, як і Біблію, і раз у раз посилювалася на обидва ці джерела, пояснюючи одне другим і навпаки(МЗ , URL); *The drawer of the desk-table was full of Upper Rooms, Reader's Digests, and Fate magazines*(TDZ, URL) – Шухляда столика була вщерть напхана випусками "Рідерс дайджест" і номерами журналу "Фатум" (МЗ , URL).

- **Плакати,постери:** *Sarah thought of a bumper sticker she had seen somewhere: IF THE RAPTURE'S TODAY, SOMEBODY GRAB MY STEERING WHEEL* (TDZ, URL)! – Сейра пригадала, що бачила колись плакат, наліплений на багажник автомобіля: "Якщо мене раптом заберуть на небо, сядьте хто-небудь за моє кермо!" (МЗ , URL); *But tonight the board was dominated by a large placard showing a clenched fist against an angry red back-ground suggesting fire. The one word on the poster was STRIKE !It was late October of 1970*(TDZ, URL) – Та сьогодні на дошці найперше впадав у око великий плакат: міцно стиснутий кулак на бенкетно-червоному, наче полум'я, тлі та одне-єдине слово — "Страйкуйте!"; був кінець жовтня 1970 року(МЗ , URL).

- **Мода:** *He was wearing wash-faded jeans and an old cotton sports shirt, the tails out.* (TDZ, URL) – На ньому були вицвілі джинси й стара спортивна

сорочка навипуск. (МЗ , URL); "Going, " Johnny said, smiling at an image of Ngo Phat's whole citizenship class freaking on LSD or psilocybin. (TDZ, URL) – *Йде, - поправив його Джонні і усміхнувся, уявивши собі, як весь клас Нго Фата чманіє від ЛСД чи псилоцибіну.* (МЗ , URL).

- **Професії :** *Sarah noticed his blunt, scarred hands and remembered Johnny telling her his father was a carpenter*(TDZ, URL) – *Сейрі впали в око його шкарубки, вкриті рубцями руки, і вона пригадала, як Джонні сказав, що його батько — тесля*(МЗ , URL).

- **Військові організації:** *Once, in the army, a great, mean, blond-haired Southern boy named Childress had beaten the crap out of him behind an Atlanta bar*(TDZ, URL) – *Колись, ще на військовій службі в Атланті, його жорстко побив на задвірках якогось бару нищий і паскудний білявий здоровило з Півдня, на прізвище Чайлдрес*(МЗ , URL); *The cabbie had half-turned to face him, his pudgy American Legionnaire's face earnest and angry and miserable in the dashlights and in the sudden glow of oncoming headlights*(TDZ, URL) – *Таксист звернув до нього обличчя — пухке обличчя члена Американського легіону, серйозне, сердите й нещасне у відсвіті приладової дошки та раптового спалаху фар зустрічної машини*(МЗ , URL).

- **Моральні норми:** *"I was with him last night, "Sarah said, and that made the woman look up again, accusingly*(TDZ, URL) — *Учора ввечері я була з ним, — сказала Сейра. Почувши це, мати Джонні знов метнула на неї осудливий погляд*(МЗ , URL).

- **Фільми:** *He had asked her to go to a movie - Citizen Kane was playing at The Shade - and she said okay*(TDZ, URL) – *Він запросив її в кіно — у "Тіні" показували "Громадянина Кейна", — і Сейра не відмовилась*(МЗ , URL).

- **Танці :** *"Come on over baby, " Jerry Lee blared, his piano boogying frankly across the sawdust-sprinkled arcades*(TDZ, URL) – *"Крихітко, прилинь до мене..." — ревів Джеррі Лі, і його рояль вихлюпував буги-вуги на посипані тирсою алеї*(МЗ , URL).

Отже, асоціативні реакції мови виявляють те семантичне наповнення слова, яке

не фіксується в лексикографічних працях і засвідчує реальне функціонування слова в певному контексті. За принципом частотності вживання в ході аналізу тексту-оригіналу та тексту-перекладу виявлено предметно-образний зміст – (периферію структури) концепту ПАМ'ЯТЬ. Створюючи конотативні супроводи та додаткові значення концепту, він формується когнітивним наповненням асоціативно-оцінних рядів, таких як імена відомих людей, політичних діячів, ідолів; політичних подій та предметів побуту, вжитку тощо.

2.3 Лексико-стилістичні засоби вербалізації концепту ПАМ'ЯТЬ у творі Стівена Кінга "Мертва зона"

Мова належить до особливої знакової системи, в якій концепти, що об'єктивують предмети та явища навколишньої дійсності, представлені за допомогою мовних знаків. Усі мовні елементи художнього твору формують ідіостиль автора, що підпорядкований досягненню комунікативного наміру та впливу на свідомість читача. Зв'язок мови з процесами комунікативної та когнітивної діяльності особистості передбачає звернення до сфери пізнання, емоцій, сприйняття та інших сфер людської свідомості.

В сучасній лінгвістиці неодноразово досліджувались особливості вербалізації концептів як компонента індивідуального стилю автора (О.В. Довгань, К.В. Терещенко, Н.А. Теслюк, О.О. Хорошун та ін.). Особливу увагу було присвячено сукупності лексико-стилістичних засобів або прийомів, які у взаємодії змісту та смислу дозволяють автору досягти максимального впливу на читача (Ф. С. Бацевич, Г. А. Гайдай, Х. І. Дідух, О.М. Лефтерова, Л. А. Лисиченко, І. В. Свиридецька та ін.).

В лінгвістиці лексико-стилістичні засоби належать до прийомів зображення, створення образності та експресивності тексту. Семантика лексикостилістичного засобу базується на початковому (словниковому) значенні лексичної одиниці та контекстуальному, яке зумовлюється використанням слова в тексті. До лексико-стилістичних засобів, які широко використовуються майже в будь-якому стилі, крім наукового, належать метафори, іронія, гра слів, епітети, порівняння, фразеологізми та ін. [17:68]. Спільним для цих лексико-стилістичних засобів є компонент

виразності та образності, а ще наявність різного роду асоціативних зв'язків.

В процесі аналізу 100 речень тексту-оригіналу та тексту-перекладу твору Стівена Кінга "Мертва зона", було виявлено низку лексико-стилістичних засобів, що вербалізують концепт ПАМ'ЯТЬ. До таких засобів, у першу чергу, належать епітети. В художній літературі вони виконують функцію експресивної характеристики об'єкта, предмета тощо. Наприклад: *It was Ford who was in a scrap for his political life with Ronald Reagan, the ex-governor of California and ex-host of "GE Theater".* (TDZ, URL) – *А от Форд не на жарт зчепився з колишнім губернатором Каліфорнії Рональдом Рейганом.* (МЗ , URL). Пам'ять – це завжди зв'язок з минулим, а приставка "ex" передає інформацію про те, що губернатор більше не займає цей пост, а отже це стало історію і спогадом. В українському перекладі ця приставка вдало передана епітетом "колишній", тобто "те, що було колись", вербалізуючи концепт ПАМ'ЯТЬ. В реченні *It was a quarter of seven in the morning. Johnny had driven down to Manchester in his old Plymouth.* (TDZ, URL) – *Було чверть до сьомої ранку, коли Джонні приїхав своїм стареньким "плімутом" до Манчестера.* (МЗ , URL), епітет представлений прикметником "old", а в українському варіанті він вжитий у зменшено-пестливій формі "старенький", показуючи, що цей автомобіль дуже дорогий серцю головного героя, а отже й дорогий його пам'яті спогад. Для того, щоб передати атмосферу колишнього Манчестера, Стівен Кінг підбирає влучні епітети для опису вулиць, будинків та фабрик : *And he liked Manchester with its narrow streets and timeworn brick buildings, the gothic textile mills strung along the river like mid-Victorian beads.* (TDZ, URL) – *До того ж, Джонні любив Манчестер з його вузькими вулочками, пошарпаними цегляними будинками й головерхими корпусами текстильних фабрик, що простягалися понад річкою, мов старовинне намисто.* (МЗ , URL). Для опису району, де колись мешкав головний герой, було використано наступні епітети: *Johnny had the front apartment on the second floor -the penthouse, he called it – where you could stand in your tux like Ramon Navarro, a big slug of Ripple wine in a balloon glass, and look down upon the vast, beating heart of Cleaves Mills; its hurrying aftershow crowds, its bustling taxis, its neon signs*(TDZ, URL) – *Джонні наймав квартиру на другому поверсі, з вікнами на вулицю, — "горішній особняк",*

казав він, — де можна було стати біля вікна у смокінгу, як Рамон Новарро , з бокатим келихом шипучого вина в руці, й споглядати пульсування великого серця Клівз-Мілза: юрбу, що сунула з кінотеатру, прудкі таксі, мерехтіння неонових реклам (МЗ , URL).

В період кінця 70-х і початку 80-х років ХХ століття в США процвітали ярмарки та переїзdnі парки розваг, про що й згадує автор, зображуючи атмосферу низкою епітетів: *You parked your car in a dirt parking lot and paid your two bucks at the gate, and when you were barely inside the fairgrounds you could smell hot dogs, frying peppers and onions, bacon, cotton candy and sawdust*(TDZ, URL) – Залишаєш машину на брудній стоянці, платиш біля входу два долари і, тільки-но опинившись на ярмарковому майдані, одразу чуєш пахощі гарячих сосисок, смаженого перцю та цибулі, бекону, дешевих цукерок і тирси(МЗ , URL).

Аналіз лексико-стилістичних засобів для вербалізації асоціативного шару концепту ПАМ'ЯТЬ показує, що лексичні засоби для виразу асоціацій в структурі концепту є відмінними, натомість, стилістичні засоби є спільними – це порівняння, метафори, фразеологізми та ін. Розглянемо ряд прикладів: *Johnny had the front apartment on the second floor -the penthouse, he called it – where you could stand in your tux like Ramon Navarro, a big slug of Ripple wine in a balloon glass, and look down upon the vast, beating heart of Cleaves Mills; its hurrying aftershow crowds, its bustling taxis, its neon signs*(TDZ, URL) – Джонні наймав квартиру на другому поверсі, з вікнами на вулицю, — "горішній особняк", казав він, — де можна було стати біля вікна у смокінгу, як Рамон Новарро, з бокатим келихом шипучого вина в руці, й споглядати пульсування великого серця Клівз-Мілза: юрбу, що сунула з кінотеатру, прудкі таксі, мерехтіння неонових реклам(МЗ , URL). В цьому реченні концепт ПАМ'ЯТЬ вербалізовано порівнянням головного героя з відомим в той час для Америки зірки "німого" кіно Рамона Новарро. Цей прийом використано і в реченні: *She had enjoyed his kiss goodnight and had thought, He's sure no Errol Flynn*(TDZ, URL) – *Прощаючись, Джонні поцілував її, і їй це було приємно, та все ж вона подумала: "Ні, він не Еррол Флінн"*(МЗ , URL) ", де Сейра зрозуміла, що помилилася в своїх порівняннях Джонні з зіркою Голлівуду 30-х років Ерролом Фліном.

Одним із ефективних лексико-стилістичних засобів вербалізації концепту ПАМ'ЯТЬ в художніх текстах є метафори: *Never a political creature before -except during the Vietnam era - Johnny became an avid politician-watcher.* (TDZ, URL) – *Джонні, що ніколи раніше не цікавився політикою – хіба тільки в період війни у В'єтнамі , - тепер став активним спостерігачем політичних подій.* (МЗ , URL). В тексті-оригіналі автор використовує метафору " Vietnam era ", щоб зобразити, що це була не просто одна з сотні війон, що проходили в світі в той час, а підкреслити факт того, що вона стала цілою ерою в житті багатьох країн, в тому числі і Америки. В українському перекладі ця метафора не зберігається. *Well, they ate a bad hot dog called Vietnam and it gave them ptomaine*(TDZ, URL) – *А те, що вони з'їли протухлу сосиску, яка зветься В'єтнам, і отруїлись*(МЗ , URL). Ход-дог – це один із найвідоміших фаст-фудів, винайдених в Америці, тому Стівен Кінг вербалізує концепт ПАМ'ЯТЬ, ототожнюючи війну у В'єтнамі з "протухлою сосискою". Цим прийомом зображуються наслідки втручання США до цієї війни, адже тут використано й другу метафору: " it gave them ptomaine ", де птомаїн – це яд, що утворюється в процесі розпаду чи гниття. Далі він продовжує свою думку, залишаючи метафору: *A guy named Lyndon Johnson sold it to them*(TDZ, URL) – *Ту сосиску їм продав добродій, якого звать Ліндон Джонсон*(МЗ , URL) та ' *And this other guy, his name was Nixon, he said, "I know how to fix that, Have a few more hot dogs. " And that's what's wrong with the youth of America*(TDZ, URL) – *А цей інший добродій, на ім'я Ніксон, їм відповідає; "Я знаю, як вам зарадити. " З'їжте ще кілька сосисок".* *Ось що діється з американською молоддю*(МЗ , URL), де під "ще кілька сосисок" мається на увазі Вотергейтський скандал, після якого Річард Ніксон подав у відставку.

В реченні *The whole country had gone through a spasm of shudders during those eight months, but she had hardly noticed*(TDZ, URL) – *За ті вісім місяців країна зазнала неабияких струсів, але Сейра все це навряд чи й помітила*(МЗ , URL) концепт ПАМ'ЯТЬ вербалізується метафорою " had gone through a spasm of shudders " , що передає скрутне політичне та соціальне становище США в ті роки, де відбувалася зміна влади та робітничі страйки, що ніби "спазмами" пройшли по країні,

викликаючи неприємне тремтіння. Згадка про те, як в Сполучених Штатах Америки з'явився новий вид телефонного зв'язку передається метафорою : *It was one of those insidious things that had crept into modern life almost unnoticed over the last ten years or so*(TDZ, URL) – *Це була одна з тих підступних новацій, що майже непомітно закралися в життя за останній десяток років*(МЗ , URL), де, поєднуючись з іншим лексико-стилістичним засобом – персоніфікацією, автор передає цей концепт відношенням головного героя до інновацій та прориву в техніці.

Аналіз показує, що в художніх текстах для вербалізації концепту ПАМ'ЯТЬ використовуються фразеологізми, наприклад: *"All the eggs in one basket, " the pitchman chanted. 'That how you want it? (TDZ, URL)' — Усі яєчка в одному кошичку, — проспівав хазяїн. — То така ваша воля*(МЗ , URL)? Англійська ідіома "класти всі яйця в один кошик" означає, що успіх залежить лише від однієї людини чи плану дій. Тут присутня і гра слів, адже за контекстом, головний герой грає в популярну на той час в Америці гру, мета якої була закинути усі яйця до кошика і виграти приз. Фразеологізм одночасно виступає вербалізатором концепту та фразою, вжитою в буквальному значенні.

У творі теж знаходимо приклад вербалізації концепту ПАМ'ЯТЬ за допомогою антономазії: *It told all about how the Rothschilds and the Roosevelts and the Greenblatts were taking over the U.S. economy and the U.S. government*(TDZ, URL) – *У ній докладно розповідалося про те, як Ротшільди, Рузвельти й Грінблати прибирають до рук американську економіку й американський уряд*(МЗ , URL), де показано цілу епоху за допомогою прізвищ перших осіб США.

Наявність у творі ненормативної лексики дає свою конотацію та вербалізацію концепту ПАМ'ЯТЬ. Наприклад: *The days of McCarthyism were not long over in Washington; in the Midwest Joe McCarthy's star had not yet set, and Margaret Chase Smith of Maine was known as "that bitch"for her famous Declaration of Conscience*(TDZ, URL) – *У Вашингтоні ще не забулися часи маккартизму, а на Середньому Заході зоря Джо Маккарті й поготів не зайшла, і Маргарет Чейз Сміт із штату Мен за її гучну Декларацію совісті там називали не інакше як "ота відьма"* (МЗ , URL). Спогади жителів штату Мен про політика Маргарет Чейз Сміт та Декларацію совісті

викликали обурення, що й прослідковується в тексті-оригіналі. Проте в тексті-перекладі слово "bitch" було замінено "відьмою".

Пряма номінація концепту ПАМ'ЯТЬ закладена в семантиці лексичних одиниць зі значенням "далеко", "попереду" та інші, тобто в словах з позитивною стилістичною конотацією та смисловим навантаженням, що виражає ностальгію, в художньому тексті: *The age of the snowmobile was still distant and winter fun still consisted of exercising your body rather than a gasoline engine* (TDZ, URL) – *Доба мотосаней була тоді ще далеко попереду, і люди радніше дихали свіжим зимовим повітрям, ніж бензиновим чадом мотора*(МЗ , URL). Автор сумує за минулим, в якому ера забрудненого бензином повітря була ще "далеко попереду", а люди насолоджувались зимовими розвагами.

Вербалізаторами концепту ПАМ'ЯТЬ в творі виступають власні назви. Наприклад: *"He was in a Bangor & Orono Yellow Cab, (TDZ, URL) " — *Він їхав у таксі компанії "Бангор — Ороно"* (МЗ , URL). Ця компанія, що надає послуги пасажирських перевезень-таксі більше не існує, а отже є частиною минулого, про яке згадує письменник. В реченні : *On a day not long after Chuck's first breakthrough, Johnny Smith stood in the bathroom of the guest house, running his Norelco over his cheeks.* (TDZ, URL) , Norelco – це стара назва бритви від сучасної компанії Philips, яка більше не випускається під цією назвою, тому лише передає спогад минулого.*

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що в мові художнього тексту концепт ПАМ'ЯТЬ вербалізується за допомогою лексико-стилістичних засобів, які в тексті виконують важливі функції увиразнення та експресивації комунікативного наміру автора. Вони представлені лексичними одиницями з прямим номінативним значенням, тими як ненормативна лексика, власні назви та лексичними одиницями, які несуть в собі ностальгічну конотацію. Стилістичними вербалізаторами в тексті виступають епітети, метафори, персоніфікація, фразеологізми, гра слів та антономазія.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

На основі аналізу 100 речень тексту-оригіналу та тексту-перекладу твору Стівена Кінга "Мертва зона" було виявлено, що концепт ПАМ'ЯТЬ використовується не тільки для опису подій минулого, або як образний компонент, а й для вираження емотивності у вигляді ностальгії. Лексико-семантичним полем концепту ПАМ'ЯТЬ виступають семи *життя, думка, забуття, сприйняття*.

При виявленні у процесі інтерпретаційного аналізу слів-стимулів для проведення дослідження концепту ПАМ'ЯТЬ у мовній свідомості та в творі важливою буде репрезентація усіх найчастотніших наявних асоціативних ядер досліджуваного концепту. Доцільно обрати такі стимули, що пов'язані із характерними ознаками пам'яті (її семантичним наповненням) та предметними атрибутами цього явища, звертаючись при цьому до антонімічних понять. Створюючи конотативні супроводи та додаткові значення концепту, здійснюється формування асоціативно-оцінних рядів, таких як імена відомих людей, політичних діячів, ідолів; політичних подій та предметів побуту, вжитку тощо.

Концепт ПАМ'ЯТЬ, будучи вербалізованим у творі, отримує нові асоціативні зв'язки, яких він позбавлений в мовній картині світу. Багатошарова структура цього концепту містить не тільки такі основні ознаки як процес запам'ятовування чи зберігання інформації, а й формується завдяки ряду різноманітних лексико-стилістичних засобів, таких як метафори, епітети, фразеологізми, гра слів, персоніфікація, антономазія та лексичних одиниць (власні назви, ненормативна лексика), які створюють абсолютно різні образи, що характеризують концепт з різних сторін.

РОЗДІЛ 3

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ВІДТВОРЕННІ КОНЦЕПТУ ПАМ'ЯТЬ У ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ СТВЕНА КІНГА "МЕРТВА ЗОНА"

3.1. Лексичні трансформації у відтворенні концепту ПАМ'ЯТЬ в українському перекладі роману Стівена Кінга "Мертва зона"

Перекладацькі лексичні трансформації – це різного роду зміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою адекватної передачі їх семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик із врахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу. Лексичні трансформації застосовуються тоді, коли словникові відповідники того чи іншого слова мови оригіналу не можуть бути використані у перекладі з причин невідповідності з точки зору значення і контексту [23:80].

Концепція В. Н. Комісарова зводиться до таких видів трансформацій, як лексичні (транскрипція / транслітерація, конкретизація, генералізація, модуляція), граматичні (перестановка, членування, уніфікація речень, додавання, опущення) і лексико-граматичні (антонімічний переклад, описовий переклад, компенсація) [39:67].

Суть лексичних трансформацій полягає в "заміні окремих лексичних одиниць (слів і стійких словосполучень) мови оригіналу лексичними одиницями мови, на яку відбувається переклад, але які не є їхніми словниковими еквівалентами" [39:70]. Серед них виділяють: модуляцію, конкретизацію, генералізацію, а також транскрибування і транслітерацію, бо саме при передачі власних імен та географічних назв найбільш виразно проявляється тенденція до встановлення еквівалентів.

Особливо важливою є точність і адекватність перекладу назв органів управління, посад та прізвищ, тому при перекладі власних назв та імен використовуються транскрибування і транслітерацію. Наприклад, за допомогою **транслітерації** – написання буквами українського алфавіту англійських слів без врахування особливостей вимови, у перекладі твору Стівена Кінга "Мертва зона" перекладаються імена, прізвища, назви конфесій, які є відображенням культурної

епохи Америки ХХ століття: *Johnny had the front apartment on the second floor - the penthouse, he called it – where you could stand in your tux like Ramon Navarro, a big slug of Ripple wine in a balloon glass, and look down upon the vast, beating heart of Cleaves Mills; its hurrying aftershow crowds, its bustling taxis, its neon signs*(TDZ, URL) – Джонні наймав квартиру на другому поверсі, з вікнами на вулицю, — "горішній особняк", казав він, — де можна було стати біля вікна у смокінгу, як Рамон Новаарро, з бокатим келихом шипучого вина в руці, й споглядати пульсування великого серця Клівз-Мілза: юрбу, що сунула з кінотеатру, прудкі таксі, мерехтіння неонових реклам(МЗ , URL); *It was Ford who was in a scrap for his political life with Ronald Reagan, the ex-governor of California and ex-host of "GE Theater".* (TDZ, URL) – А от Форд не на жарт зчепився з колишнім губернатором Каліфорнії Рональдом Рейганом. (МЗ , URL); *For the last ten years his wife had been walking somewhere in a gray area between devotion to her Baptist faith and what he considered to be a mild religious mania*(TDZ, URL) – Останні десять років Вірине життя зайшло в якусь сіру сутінь, і вона ділила його між своєю баптистською вірою і тим, що Герб вважав невинною релігійною манією(МЗ , URL); " *She was always saying how we should remember it is the birthday of Jesus Christ and not Santa Claus, but she never minded the shopping before.* (TDZ, URL) "– Вона завжди казала: "Не забуваймо, що це день народження Ісуса Христа, а не Санта-Клауса", — але ніколи не заперечувала проти різдвяних дарунків(МЗ ,URL). *Herb was behind the wheel of their '66 Ford station wagon. Vera sat bolt upright in the passenger seat*(TDZ, URL) – Герб сидів за кермом їхнього фургончика "форд" зразка 1966 року, Віра — поруч нього на передньому сидінні, пряма й напружена(МЗ , URL). У реченні : "Going, " *Johnny said, smiling at an image of Ngo Phat's whole citizenship class freaking on LSD or psilocybin.* (TDZ, URL)– Їде, - поправив його Джонні і усміхнувся, уявивши собі, як весь клас Нго Фата чманіє від ЛСД чи псилоцибіну (МЗ , URL) ім'я Ngo переклали як Нго, що є правильним за старою системою транслітерування власних імен та прізвищ, і це не дивно, адже переклад датується 1988 роком. За сучасними правилами транслітерації літера "g" змінюється на "r", тому ім'я перекладалося б як "Нго". В цьому реченні є ще один яскравий приклад транслітерації при перекладі

аббревіатури: *LSD*– *ЛСД*. Транслітерування застосовується при перекладі географічних назв (топонімів), які представлені у спогадах головного героя: *There was also a carton of paperbacks entitled America the Truth Way: The Communist-Jewish Conspiracy Against Our United States (TDZ, URL) – Був там і ящик з книжками у м'яких обкладинках під назвою "Праведна Путь Америку і комуністично-іудейська змова проти наших Сполучених Штатів"(МЗ , URL); "He'll give you a check that'll bounce as high as the WGAN Tall Tower and he'll be down in Florida for the winter. " (TDZ, URL) – Він дасть вам такого чека, що його жоден банк не візьме, а сам ще до зими буде ген у Флориді(МЗ , URL); *Once, in the army, a great, mean, blond-haired Southern boy named Childress had beaten the crap out of him behind an Atlanta bar(TDZ, URL) – Колись, ще на військовій службі в Атланті, його жорстоко побив на задвірках якогось бару нищий і паскудний білявий здоровило з Півдня, на прізвище Чайлдрес(МЗ , URL); It looked a bit like a roulette board, but Johnny saw immediately that the odds here would have turned a Las Vegas roulette player gray(TDZ, URL)...– Він трохи скидався на кін у рулетці, але Джонні одразу ж помітив, що в Лас-Вегасі такі правила відстрашили б першого-ліпшого гравця(МЗ , URL). З допомогою транслітерації перекладаємо назви організацій, які існували у 70-х роках ХХ століття: *"He was in a Bangor & Orono Yellow Cab", (TDZ, URL) – Він їхав у таксі компанії "Бангор — Ороно" (МЗ , URL) та торгових марок: *He sat on a bench in the town park near the bandstand, smoking a Marlboro and humming a song from the Beatles' white album - 'you don't know how lucky you are, boy, back in the, back in the, back in the USSR... (TDZ, URL) '– Він сидів на лаві в міському парку, неподалік від оркестрової естради, курив "Малборо" й мугикав пісеньку з "Білого альбому" Бітлів: "Ти й не знаєш, який ти щасливий тепер, що ти знов у С, що ти знов у Р, що ти знов у СРСР..." (МЗ , URL) ; *They had been dragging, side by side, coming up over the hill, a Mustang and a Dodge Charger*(TDZ, URL) – Вони бік у бік виповзали на вершину пагорба — "мустанг" і "додж-чарджер"(МЗ , URL).****

Транскрибування – це спосіб запису усного мовлення з метою найточнішого передавання на письмі усіх відтінків вимови(звуків) з тими змінами, яких звук зазнає у процесі мовлення, за допомогою спеціальних графічних знаків [39:68].

Зустрічаємо цей перекладацький прийом у тексті-перекладі твору Стівена Кінга "Мертва зона" при перекладі :

- **Імен та прізвищ:** *"Come on over baby, " Jerry Lee blared, his piano boogying frankly across the sawdust-sprinkled arcades(TDZ, URL) – "Крихітко, прилинь до мене..." — ревів Джеррі Лі, і його рояль вихлюпував буги-вуги на посипані тирсою алеї(МЗ , URL); "I was with him last night, " Sarah said, and that made the woman look up again, accusingly(TDZ, URL)– Учора ввечері я була з ним, — сказала Сейра. Почувши це, мати Джонні знов метнула на неї осудливий погляд(МЗ , URL); Sarah noticed his blunt, scarred hands and remembered Johnny telling her his father was a carpenter(TDZ, URL)–Сейрі впали в око його шкарубкі, вкриті рубцями руки, і вона пригадала, як Джонні сказав, що його батько — тесля(МЗ , URL); "Going, " Johnny said, smiling at an image of Ngo Phat's whole citizenship class freaking on LSD or psilrcybin. (TDZ, URL) – Йде, - поправив його Джонні і усміхнувся, уявивши собі, як весь клас Нго Фата чманіє від ЛСД чи псилоцибіну. (МЗ , URL); Herb was behind the wheel of their '66 Ford station wagon. Vera sat bolt upright in the passenger seat(TDZ, URL) – Герб сидів за кермом їхнього фургончика "форд" зразка 1966 року, Віра — поруч нього на передньому сидінні, пряма й напружена(МЗ , URL); "Do you have a son named John Smith, no middle initial? " (TDZ, URL) – Ви маєте сина на ім'я Джон Сміт, без середнього ініціала?(МЗ , URL); Nixon had ordered the bombing of Hanoi continued in spite of rising domestic and foreign protests(TDZ, URL) – Ніксон дав наказ і далі бомбардувати Ханой, незважаючи на нову хвилю протесту в країні та за кордоном(МЗ , URL); Walter Cronkite finished with the politicians and went on to the civil war in Lebanon. (TDZ, URL) – Тим часом Уолтер Кронкайт покінчив з політичними новинами й перейшов до громадянської війни в Лівані. (МЗ , URL); The man who looked like a construction worker, who introduced himself as Steve Bernhardt, put a dollar on the square marked EVEN(TDZ, URL)–Схожий на будівельника чолов'яга, що назвався Стівом Бернгардтом, поклав долар на квадрат з позначкою "чт" (МЗ , URL); On a*

day not long after Chuck's first breakthrough, Johnny Smith stood in the bathroom of the guest house, running his Norelco over his cheeks. (TDZ, URL) – Якось надвечір, невдовзі після першого успіху Чака, Джонні Сміт голився у ванній кімнаті коледжу для гостей. (МЗ , URL); An obscure fellow named George McGovern declared for the presidency comically early(TDZ, URL) – Сміховинно рано виставив свою кандидатуру на президента нікому доти не відомий суб'єкт на ім'я Джордж Макговерн(МЗ , URL); It told all about how the Rothschilds and the Roosevelts and the Greenblatts were taking over the U.S. economy and the U.S. government(TDZ, URL) – У ній докладно розповідалося про те, як Ротшільди, Рузвельти й Грінблати прибирають до рук американську економіку й американський уряд(МЗ , URL); On the television, Walter Cronkite was serving up the evening's political news. (TDZ, URL) – На екрані телевізора Уолтер Кронкайт розповідав про новини політичного життя. (МЗ , URL)

- **Назв закладів:** Took her to Serenity Hill over in Naples(TDZ, URL) – Возив у Неплз на танці, в "Сірінімі-Хілл" (МЗ , URL);

- **Топонімів:** 1971 passed. The New Hampshire beach riots blew over, and the grumblings of the beachfront entrepreneurs were muted by the increased balances in their bankbooks(TDZ, URL)– Минув рік 1971-й._Відбулася хвиля бешкетів на узбережжі Нью-Гемпширу, і місцеві підприємці, підсумувавши добрячі літні прибутки, забули про свої недавні нарікання(МЗ , URL); Nixon had ordered the bombing of Hanoi continued in spite of rising domestic and foreign protests(TDZ, URL) – Ніксон дав наказ і далі бомбардувати Ханой, незважаючи на_нову хвилю протесту в країні та за кордоном(МЗ , URL); And he liked Manchester with its narrow streets and timeworn brick buildings, the gothic textile mills strung along the river like mid-Victorian beads. (TDZ, URL) – До того ж, Джонні любив Манчестер з його вузькими вулочками, пошарпаними цегляними будинками й головерхими корпусами текстильних фабрик, що простягалися понад річку, мов старовинне намисто. (МЗ , URL); They were going to Esty, twenty miles north of Cleave Mills, a town

whose only dubious claim to fame was that it held ABSOLUTELY THE LAST AGRICULTURAL FAIR OF THE YEAR IN NEW ENGLAND(TDZ, URL) – Вони виправлялися в Есті, містечко за двадцять миль на північ від Клівз-Мілза, що його єдиною претензією на сумнівну славу було проведення Найостаннішого сільськогосподарського ярмарку року в Новій Англії(МЗ , URL); *Well, they ate a bad hot dog called Vietnam and it gave them ptomaine*(TDZ, URL) – А те, що вони з'їли протухлу сосиску, яка зветься В'єтнам, і отруїлись(МЗ , URL).

- **Назв алкогольних напоїв:** *Greg opened his desk drawer and pulled out a flat pint of Leader's bourbon*(TDZ, URL) – Грег висунув шухляду столу й виводував з неї пласку пінтову пляшку віскі "Лідер"(МЗ , URL)

- **Назв автомобільних торгових марок:** *They had been dragging, side by side, coming up over the hill, a Mustang and a Dodge Charger*(TDZ, URL) – Вони бік у бік виповзали на вершину пагорба — "мустанг" і "додж-чарджер"(МЗ , URL); *It was a quarter of seven in the morning. Johnny had driven down to Manchester in his old Plymouth.* (TDZ, URL) – Було чверть до сьомої ранку, коли Джонні приїхав своїм стареньким "плімутом" до Манчестера. (МЗ , URL).

- **Назв газет та журналів :** *The drawer of the desk-table was full of Upper Rooms, Reader's Digests, and Fate magazines*(TDZ, URL) – Шухляда столика була щерть напхана випусками "Рідерс дайджест" і номерами журналу "Фатум" (МЗ , URL); *He was sitting on a rubber chair float in the middle of the pool, drinking a Seven-Up and reading the New York Times Book Review.* (TDZ, URL) – Одного дня він сидів посеред басейну в надувному плавучому кріслі , попивав холодний лимонад і читав літературно-критичний додаток до "Нью-Йорк таймс". (МЗ , URL).

Важливим способом вибору контекстуального відповідника слова є перекладацька лексична трансформація **конкретизації** значення, що зумовлена розбіжностями у функціональних характеристиках словникових відповідників лексичних елементів оригіналу та традиціях мовлення [39:71]. "Конкретизація

значення – це лексична трансформація, внаслідок якої слово (термін) ширшої семантики в оригіналі замінюється словом (терміном) вужчої семантики" [39: 72]. У творі "Мертва зона" зустрічаємо такі приклади конкретизації: *On the television, Walter Cronkite was serving up the evening's political news.* (TDZ, URL) – *На екрані телевізора Уолтер Кронкайт розповідав про новини політичного життя.* (МЗ , URL); *Johnny had the front apartment on the second floor -the penthouse, he called it – where you could stand in your tux like Ramon Navarro, a big slug of Ripple wine in a balloon glass, and look down upon the vast, beating heart of Cleaves Mills; its hurrying aftershow crowds, its bustling taxis, its neon signs*(TDZ, URL) – *Джонні наймав квартиру на другому поверсі, з вікнами на вулицю, — "горішній особняк", казав він, — де можна було стати біля вікна у смокінгу, як Рамон Новарро, з бокатим келихом шипучого вина в руці, й споглядати пульсування великого серця Клівз-Мілза: юрбу, що сунула з кінотеатру, прудкі таксі, мерехтіння неонових реклам*(МЗ , URL); *The living room was small and functional, saved from a barracks flavor only by the splashy curtains - flowers in a psychedelic pattern and color - and a series of posters along one wall: Dylan at Forest Hills, Baez at Carnegie Hall, Jefferson Airplane at Berkeley, the Byrds in Cleveland*(TDZ, URL) – *Вітальня була невеличка, скупо вмебльована і скидалася б на якусь офіційне приміщення, коли б не строкаті завіски, розмальовані квітками найнеймовірніших обрисів і кольорів, та ще кілька афіш на стіні: Боб Ділан у Форест-Хілзі, Джоан Баез у "Карнегі-холі", "Джефферсон ейрплейн" у Берклі, "Бердз" у Клівленді*(МЗ , URL); *A guy named Lyndon Johnson sold it to them*(TDZ, URL) – *Ту сосиску їм продав добродій, якого звать Ліндон Джонсон*(МЗ , URL); *There was also a carton of paperbacks entitled America the Truth Way: The Communist-Jewish Conspiracy Against Our United States* (TDZ, URL) – *Був там і ящик з книжками у м'яких обкладинках під назвою "Праведна Путь Америки і комуністично-іудейська змова проти наших Сполучених Штатів"*(МЗ , URL); *The whole country had gone through a spasm of shudders during those eight months, but she had hardly noticed*(TDZ, URL) – *За ті вісім місяців країна зазнала неабияких струсів, але Сейра все це навряд чи й помітила*(МЗ , URL); *The man in the Pitch-Til-U-Win was turning off his lights*(TDZ, URL) – *Розпорядник у "Став, аж поки виграєш" гасив*

світло(МЗ , URL); *His father had built a ten percent interest in a failing woolen mill into a New England textile empire.* (TDZ, URL) – Роджер Четсворт, почавши з десятипроцентного паю в старій, занедбаній вовнопрядильній фабриці, розвинув її в справжню текстильну імперію Нової Англії. (МЗ , URL).

Генералізація значення слова – трансформація, протилежна за напрямком конкретизації. Унаслідок генералізації слово з вузьким значенням, що перекладається, замінюється в перекладі на слово із ширшим значенням, нерідко гіпонімом [39:75]. При цьому слід бути обачним, щоб уникнути втрати точності інформації: *Johnny had the front apartment on the second floor -the penthouse, he called it – where you could stand in your tux like Ramon Navarro, a big slug of Ripple wine in a balloon glass, and look down upon the vast, beating heart of Cleaves Mills; its hurrying aftershow crowds, its bustling taxis, its neon signs*(TDZ, URL) – Джонні наймав квартиру на другому поверсі, з вікнами на вулицю, — "горішній особняк", казав він, — де можна було стати біля вікна у смокінгу, як Рамон Новарро, з бокатим келихом шипучого вина в руці, й споглядати пульсування великого серця Клівз-Мілза: юрбу, що сунула з кінотеатру, прудкі таксі, мерехтіння неонових реклам(МЗ , URL) ; *I think Chuck feels a little bit like he's batting after Hank Aaron.* (TDZ, URL) – Отож, здається мені, хлопець відчуває себе так, ніби йому треба вступати в гру одразу ж після Генка Арона. (МЗ , URL); *It told all about how the Rothschilds and the Roosevelts and the Greenblatts were taking over the U.S. economy and the U.S. government*(TDZ, URL) – У ній докладно розповідалося про те, як Ротшильди, Рузвельти й Грінблати прибирають до рук американську економіку й американський уряд(МЗ , URL); *You'll miss your Jaycee's meeting.* (TDZ, URL) – Спізнитесь на збори своєї християнської спілки(МЗ , URL); *Two workmen with unfiltered cigarettes jutting from the corners of their mouths were covering the Wild Mouse with a tarpaulin*(TDZ, URL) – Два робітники з дешевими сигаретами в кутиках рота напинали брезент на "дику мишу" (МЗ , URL). Звичайною грою в карти передає перекладач назву гри *blackjack* у реченні *Like at the race track or playing blackjack or just matching dimes*(TDZ, URL) – І на кінних перегонах, і в картах, і в звичайнісінькій "орлянци" (МЗ , URL).

Беручи до уваги жорстку цензуру, при перекладі не зберіглися власні назви

перших вождів комунізму, хоча в тексті-оригіналі вони присутні, тому з допомогою перекладацької трансформації генералізації речення виглядає так: *There were graphs showing how the Jews related directly to the Communist-Marxist-Leninist-Trotskyite axis, and from there to the Antichrist Itself*(TDZ, URL) – *А діаграми в тексті наочно показували, як від іудеїв тягнуться нитки до комуністичних осередків, а від них — і до самого Антихриста*(МЗ, URL). Влучним прикладом генералізації є речення *Greg opened his desk drawer and pulled out a flat pint of Leader's bourbon*(TDZ, URL) – *Грег висунув шухляду столу й видобув з неї пласку_пінтову пляшку віскі "Лідер"* (МЗ, URL), де бурбон є одним із видів напою віскі, проте з допомогою генералізації перекладач використовує більш відому назву.

Модуляція є таким прийомом контекстуальної заміни, коли в перекладі використовується слово, значення якого є логічним розвитком значення слова, що перекладається. Подібні відхилення від "букви" оригіналу іноді необхідні для досягнення адекватності перекладу, оскільки в мовах оригіналу й перекладу можуть діяти різні мовленнєві норми та існувати різні традиції мовлення [39: 78]. Звичайно, послуговуватися подібним прийомом слід дуже обачно, оскільки значний семантичний розвиток значення слова, що перекладається, може призвести до викривлення змісту оригіналу й порушення адекватності перекладу [39:79]. Зустрічаємо такі випадки вживання модуляції перекладачем у перекладі твору Стівена Кінга "Мертва зона" : *On the television, Walter Cronkite was serving up the evening's political news.* (TDZ, URL) – *На екрані телевізора Волтер Кронкайт розповідав про новини політичного життя.* (МЗ, URL); *He had kept her smiling with his line of patter, which was outrageous, and she had thought, He wants to be Henry Youngman when he grows up*(TDZ, URL) – *Говорив він жваво, кумедною скоромовкою, і Сейра несамохіть усміхалась, а собі думала: "Під Хенні Янгмена працює"*(МЗ, URL) ; *Two years ago I thought Eugene McCarthy could save the world, and at least the Baptists don't have Jesus running for president*(TDZ, URL) – *Два роки тому мені здавалося, що Юджін Маккарті здатен урятувати світ... а бантисти принаймні не висувають Ісуса кандидатом у президенти*(МЗ, URL); *The living room was small and functional, saved from a barracks flavor only by the splashy curtains -*

flowers in a psychedelic pattern and color - and a series of posters along one wall: Dylan at Forest Hills, Baez at Carnegie Hall, Jefferson Airplane at Berkeley, the Byrds in Cleveland(TDZ, URL) – Вітальня була невеличка, сучасно вимебльована і скидалася б на якусь офіційне приміщення, коли б не строкаті завіски, розмальовані квітками найнеймовірніших обрисів і кольорів, та ще кілька афіш на стіні: Боб Ділан у Форест-Хілзі, Джоан Баез у "Карнегі-холі", "Джефферсон ейрплейн" у Берклі, "Бердз" у Клівленді(МЗ , URL); *As an added blessing (For A Short Time Only) an autographed picture of Billy Humbarr himself would be included*(TDZ, URL) – Як додаткове благословення (тільки протягом обмеженого часу) з касетою надсилався фотопортрет самого Біллі Гамбарра з автографом(МЗ , URL); *Anyone who followed politics knew that the nominee from the Democratic party in 1972 was going to be Edmund Muskie, and there were those who felt he might just wrestle the Troll of San Clemente off his feet and pin him to the mat*(TDZ, URL) – Кожен, хто був у курсі політичних подій, розумів, що кандидатом від демократичної партії в 1972 році стане Едмунд Маскі, і декому здавалося, що він легко звалить з ніг троя із Сан-Клементе й покладе його на лопатки(МЗ , URL); *Now, with the primary season over and the conventions only weeks away, it appeared that Jimmy Carter had the Democratic nomination sewed up.* (TDZ, URL) – Тепер, коли первинні вибори закінчились і до партійних з'їздів лишилися лічені тижні, з усього було видно, що в Джиммі Картера справа заметана і кандидатом від демократів висунуть його. (МЗ , URL); *All of the candidates for president were in and out, and it was a unique opportunity to see those who were running closeup and without the nearly regal trappings of authority that might later surround any one of them.* (TDZ, URL) – Туди навідувались по черзі всі кандидати в президенти, і то була унікальна нагода побачити їх зблизька, ще без царственного ореола влади, яку котромусь із них судилося згодом прибрати до рук. (МЗ , URL).

В реченні *A guy named Lyndon Johnson sold it to them*(TDZ, URL) – Ту сосиску їм продав добродій, якого звать Ліндон Джонсон(МЗ , URL) перекладач вдається до прийому модуляції, забарвлюючи просторіччя *guy* іронічним добродій, що вдало поєднується з контекстом оригіналу. Завдання перекладача – зробити переклад

навіть кращою версією тексту-оригіналу, що стає можливим за допомогою гри з семантичними відтінками слів : *Janis Joplin was screaming the blues*(TDZ, URL) – *Дженіс Джоплін виспівував блюзи*(МЗ , URL). Стівен Кінг – король жахів і всесвітньо відомий письменник-фантаст, який прославився своїм незвичним стилем нарації, використовуючи ненормативну лексику та яскраві порівняння. Цензура СРСР не дозволяла використовувати низку термінів, тому перекладачеві доводилося звертатися до перекладацьких прийомів, зокрема до модуляції: *In this town, with the riots going on in Hampton less than twenty miles away, Clarence Fucking Darrow couldn't get you off in Ridgeway*(TDZ, URL) – *У цьому місті, всього за двадцять миль від Гемптона, де коїться оте казна-що, тебе не врятував би й сам Кларенс Дарроу*(МЗ , URL) та *The days of McCarthyism were not long over in Washington; in the Midwest Joe McCarthy's star had not yet set, and Margaret Chase Smith of Maine was known as "that bitch" for her famous Declaration of Conscience*(TDZ, URL) – *У Вашингтоні ще не забулися часи маккартизму, а на Середньому Заході зоря Джо Маккарті й поготів не зайшла, і Маргарет Чейз Сміт із штату Мен за її гучну Декларацію совісті там називали не інакше як "ота відьма"* (МЗ , URL). Такий варіант перекладу не зберігає авторський стиль, проте в більш пізніх перекладах цього автора (після здобуття Україною Незалежності) зароджується тенденція до збереження при перекладі ненормативної лексики. Використовується модуляція й для передачі предметів вжитку та побуту : *The age of the snowmobile was still distant and winter fun still consisted of exercising your body rather than a gasoline engine* (TDZ, URL) – *Доба мотосаней була тоді ще далеко попереду, і люди радніше дихали свіжим зимовим повітрям, ніж бензиновим чадом мотора*(МЗ , URL). Модуляція була використана для зображення процесу з'єднання через телефонний зв'язок: *Once upon a time the fellow on the other end would simply have said, "Hold the phone, willya?" and set it down*(TDZ, URL) – *Колись на другому кінці дроту просто казали: "Не кладіть трубочку, гаразд?" — та й по всьому*(МЗ , URL) та *He had been put on hold*(TDZ, URL) – *А його тим часом з'єднують*(МЗ , URL). У реченні *You parked your car in a dirt parking lot and paid your two bucks at the gate, and when you were barely inside the fairgrounds you could smell hot dogs, frying peppers and onions, bacon,*

cotton candy and sawdust(TDZ, URL) – *Залишаєш машину на брудній стоянці, платиш біля входу два долари і, тільки-но опинившись на ярмарковому майдані, одразу чуєш пахоці гарячих сосисок, смаженого перцю та цибулі, бекону, дешевих цукерок і тирси*(МЗ, URL) словосполучення *cotton candy*, що з англійської мови означає "солодка вата" перекладається як *дешеві цукерки*, проте в Радянському Союзі вже існувала ця реалія. Можливо, це словосполучення стало "хибним другом перекладача", так як "sandy" справді означає "солодощі, цукерки".

Отже, при перекладі твору Стівена Кінга "Мертва зона" виникає необхідність застосування перекладацьких лексичних трансформацій задля забезпечення адекватності перекладу. В опрацьованому матеріалі зафіксовано:

- модуляцію (79%);
- транскрибування (49%);
- транслітерування (11%);
- конкретизацію значень (9%);
- генералізацію значень (8%).

Це зумовлено головним чином розбіжностями в лексикограматичних системах двох мов, відмінностями їхніх стилістичних норм, правил синтагматичної сполучуваності лексем, наявності цензури та здійснення перекладу у часи "залізної завіси".

3.2. Граматичні трансформації у відтворенні концепту ПАМ'ЯТЬ в українському перекладі роману Стівена Кінга "Мертва зона"

Грамматичні трансформації полягають у перетворенні структури речення у процесі перекладу відповідно до норм мови перекладу. Серед них виділяють: перестановку, додавання, опущення, членування та уніфікацію речень [39: 85]. При перекладі твору "Мертва зона" найчастіше виникає необхідність **перестановки** членів речення. Це відбувається через різницю традиційної сполучуваності слів, наприклад: *Johnny had the front apartment on the second floor -the penthouse, he called it – where you could stand in your tux like Ramon Navarro, a big slug of Ripple wine in a balloon glass, and look down upon the vast, beating heart of Cleaves Mills; its hurrying aftershow crowds, its bustling taxis, its neon signs*(TDZ, URL) – Джонні наймав квартиру на другому поверсі, з вікнами на вулицю, — "горішній особняк", казав він, — де можна було стати біля вікна у смокінгу, як Рамон Новарро , з бокатим келихом шипучого вина в руці, й споглядати пульсування великого серця Клівз-Мілза: юрбу, що сунула з кінотеатру, прудкі таксі, мерехтіння неонових реклам(МЗ , URL); *She had enjoyed his kiss goodnight and had thought, He's sure no Errol Flynn*(TDZ, URL) – Прощаючись, Джонні поцілував її, і їй це було приємно, та все ж вона подумала: "Ні, він не Еррол Флінн(МЗ , URL)"; *Two years ago I thought Eugene McCarthy could save the world, and at least the Baptists don't have Jesus running for president*(TDZ, URL) – Два роки тому мені здавалося, що Юджін Маккарті здатен урятувати світ... а бантисти принаймні не висуюють Ісуса кандидатом у президенти(МЗ , URL); *A button on his jacket bore the face of Jimi Hendrix*(TDZ, URL) – На куртці в нього був значок із Джиммі Хендріксом(МЗ , URL).

За правилами української мови першою в реченні представлена тема і лише потім рема, в той час як в англійській мові ці явища відображаються навпаки : рема – тема, що чітко проілюстровано у реченні *A guy named Lyndon Johnson sold it to them*(TDZ, URL) – Ту сосиску їм продав добродій, якого звать Ліндон Джонсон(МЗ , URL). Тому перестановка є однією із найуживаніших перекладацьких трансформацій. Вона є необхідною для збереження логічних акцентів : *In this town, with the riots going on*

in Hampton less than twenty miles away, Clarence Fucking Darrow couldn't get you off in Ridgeway(TDZ, URL) – У цьому місті, всього за двадцять миль від Гемптона, де коїться оте казна-що, тебе не врятував би й сам Кларенс Дарроу(МЗ , URL); *All of the candidates for president were in and out, and it was a unique opportunity to see those who were running closeup and without the nearly regal trappings of authority that might later surround any one of them.* (TDZ, URL) – Туди навідувались по черзі всі кандидати в президенти, і то була унікальна нагода побачити їх зблизька, ще без царственного ореола влади, яку котромусь із них судилося згодом прибрати до рук. (МЗ , URL); *The days of McCarthyism were not long over in Washington; in the Midwest Joe McCarthy's star had not yet set, and Margaret Chase Smith of Maine was known as "that bitch" for her famous Declaration of Conscience*(TDZ, URL) – У Вашингтоні ще не забулися часи маккартизму, а на Середньому Заході зоря Джо Маккарті й поготів не зайшла, і Маргарет Чейз Сміт із штату Мен за її гучну Декларацію совісті там називали не інакше як "ота відьма" (МЗ , URL); *The whole country had gone through a spasm of shudders during those eight months, but she had hardly noticed*(TDZ, URL) – За ті вісім місяців країна зазнала неабияких струсів, але Сейра все це навряд чи й помітила(МЗ , URL); *It was a quarter of seven in the morning. Johnny had driven down to Manchester in his old Plymouth.* (TDZ, URL) – Було чверть до сьомої ранку, коли Джонні приїхав своїм стареньким "плімутом" до Манчестера. (МЗ , URL).

Членування речень – спосіб перекладу, при якому синтаксична структура речення в оригіналі перетворюється на дві або більше предикативні структури мови перекладу [39: 87]. Наступні приклади ілюструють вживання цієї трансформації в тексті-перекладі твору Стівена Кінга "Мертва зона" : *Two years ago I thought Eugene McCarthy could save the world, and at least the Baptists don't have Jesus running for president*(TDZ, URL) – Два роки тому мені здавалося, що Юджін Маккарті здатен урятувати світ... А баптисти принаймні не висувують Ісуса кандидатом у президенти(МЗ, URL). У цьому реченні в тексті-перекладу перша його частина завершується трьома крапками, що дає певний мрійливий акцент, підкреслюючи сподівання та надії головного героя. Задля цього перекладачеві було доцільним

використати членування, щоб передати дві різні ідеї. Відокремити речення з допомогою членування вдається в наступних прикладах: *He had spent a lifetime working hard and honestly - with his hands and had thought he would never see the day when he would have to take a state dollar*(TDZ, URL) – *Для нього та допомога була не чим іншим, як замаскованою милостинею. Він усе своє життя чесно й тяжко працював власними руками і ніколи й думки не припускав, що настане день, коли йому доведеться взяти від штату бодай один долар*(МЗ , URL); *"I was with him last night, " Sarah said, and that made the woman look up again, accusingly*(TDZ, URL) – *Учора ввечері я була з ним, — сказала Сейра. Почувши це, мати Джонні знов метнула на неї осудливий погляд*(МЗ , URL). Трьома крапками розділене речення *"We'll pray for him... promise to do better... if you'd only come to church more often with me I know... may be it's your cigars, drinking beer with those men after work ... cursing... taking the name of the Lord God in vain... a judgment... it's a judgment... "* (TDZ, URL) – *Ми помолимося за нього... пообіцяємо виправитися... Якби ти частіше ходив зі мною до церкви... я знаю... оце тобі твоє чадіння тютюном, оце по кухлику пива після роботи, з усіма тими приятелями... оце тобі лихослів'я... згадування імені Господнього всує... Кара божжа... це кара божжа*(МЗ , URL). При перекладі наступного речення прийом членування був використаний задля експресивності висловлювання Ніксона, щоб зробити його промову більш схожою на еліптичні конструкції : *" And this other guy, his name was Nixon, he said, 'I know how to fix that, have a few more hot dogs.* (TDZ, URL) – *А цей інший добродій, на ім'я Ніксон, їм відповідає; "Я знаю, як вам зарадити. З'їжте ще кілька сосисок"* (МЗ , URL).

Уніфікація речень – спосіб перекладу, при якому синтаксична структура речення в оригіналі передається шляхом з'єднання двох простих речень в одне складне [39: 89]. Наступний приклад яскраво зображує процес перетворення двох простих речень у складнопідрядне: *It was a quarter of seven in the morning. Johnny had driven down to Manchester in his old Plymouth.* (TDZ, URL) – *Було чверть до сьомої ранку, коли Джонні приїхав своїм стареньким "плімутом" до Манчестера.* (МЗ , URL), та у складносурядне речення: *Herb was behind the wheel of their '66 Ford station wagon. Vera sat bolt upright in the passenger seat*(TDZ, URL) – *Герб сидів за кермом їхнього*

фургончика "форд" зразка 1966 року, Віра — поруч нього на передньому сидінні, пряма й напружена(МЗ , URL). Уніфікацію було застосовано у тексті-перекладі твору в реченні *But tonight the board was dominated by a large placard showing a clenched fist against an angry red back-ground suggesting fire. The one word on the poster was STRIKE !It was late October of 1970*(TDZ, URL) – Та сьогодні на дошці найперше впадав у око великий плакат: міцно стиснутий кулак на бенкетно-червоному, наче полум'я, тлі та одне-єдине слово — "Страйкуйте!"; був кінець жовтня 1970 року(МЗ , URL).

Досить частотними при перекладі твору виявилися трансформації **додавання й опущення** слів. Трансформація додавання полягає у введенні в переклад лексичних елементів, що відсутні в оригіналі, з метою правильної передачі смислу речення (оригіналу), що перекладається, та / або дотримання мовленнєвих і мовних норм, що існують у культурі мови перекладу [39:80]. Відповідно, опущення – виправдане з точки зору адекватності перекладу, передусім норм мови перекладу, усунення в тексті перекладу тих плеонастичних або тавтологічних лексичних елементів, які за нормами мови перекладу є частинами імпліцитного смислу тексту [39: 81]. Зрозуміло, що подібні трансформації вимагають від перекладача значної уваги, щоб у перекладі не було спотворено або зменшено обсяг оригінальної інформації. Зазначені прийоми зумовлені передусім розбіжностями лексико-семантичних систем обох мов, відсутністю однослівних відповідників. До прийому **опущення** перекладач вдається у таких реченнях : *On the television, Walter Cronkite was serving up the evening's political news.* (TDZ, URL) – На екрані телевізора Волтер Кронкайт розповідав про новини політичного життя. (МЗ , URL); *He reminded her a bit of James Brolin, the second banana on that Dr. Welby program, and even more of a certain Delta Tau Delta named Dan*(TDZ, URL) – І нагадував їй Джеймса Броуліна, коміка з розважальної телепрограми, а ще дужче — одного студента-спортсмена на ім'я Ден(МЗ , URL); *Inside the envelope was a cashier's check for five hundred dollars.* (TDZ, URL) – Там був чек на п'ятсот доларів. (МЗ , URL); *He was wearing wash-faded jeans and an old cotton sports shirt, the tails out.* (TDZ, URL) – На ньому були вицвілі джинси й стара спортивна сорочка навипуск. (МЗ , URL).

В реченні *It was Ford who was in a scrap for his political life with Ronald Reagan, the ex-governor of California and ex-host of "GE Theater"*. (TDZ, URL) – А от Форд не на жарт зчепився з колишнім губернатором Каліфорнії Рональдом Рейганом. (МЗ , URL) в тексті-оригіналі присутня додаткова характеристика відомої особи Америки того часу Рональда Рігана , а саме *ex-host of "GE Theater"*, що було опущено в тексті-перекладі. Радянські читачі не мали чіткої картини американського телебачення, тому назву антологічного серіалу *"General Electric Theater"* на чолі з Р.Ріганом перекладено не було. Прийом опущення було використано і в реченні *On a day not long after Chuck's first breakthrough, Johnny Smith stood in the bathroom of the guest house, running his Norelco over his cheeks*. (TDZ, URL) – Якось надвечір, невдовзі після першого успіху Чака, Джонні Сміт голився у ванній кімнаті котеджу для гостей. (МЗ , URL), де *Norelco* – це бритва, що випускається тепер під іншою назвою від фірми Philips, проте при перекладі власна назва не зберігається, так як вона не викличе асоціацій у читачів радянської епохи.

При перекладі наступних речень необхідним є прийом **додавання**: *She had enjoyed his kiss goodnight and had thought, He's sure no Errol Flynn*(TDZ, URL) – Прощаючись, Джонні поцілував її, і їй це було приємно, та все ж вона подумала: "Ні, він не Еррол Флінн(МЗ , URL)"; *I think Chuck feels a little bit like he's batting after Hank Aaron*. (TDZ, URL) – Отож, здається мені, хлопець почуває себе так, ніби йому треба вступати в гру одразу ж після Генка Арона. (МЗ , URL) ; *Cheaper (and more attractive to Vera) was a continuously playing cassette tape of the Twentythird Psalm and the Lord's Prayer as spoken by southern evangelist Billy Humbair*(TDZ, URL)...– Дешевше коштувала (їй дуже вабила Віру) магнітофонна касета із записом Двадцять третього псалма та молитви Господньої, виголошених відомим південним євангелістом Біллі Гамбарром(МЗ , URL); *As an added blessing (For A Short Time Only) an autographed picture of Billy Humbarr himself would be included*(TDZ, URL) – Як додаткове благословення (тільки протягом обмеженого часу) з касетою надсилався фотопортрет самого Біллі Гамбарра з автографом(МЗ , URL) ; *Anyone who followed politics knew that the nominee from the Democratic party in 1972 was going to be Edmund Muskie, and there were those who felt he might just*

wrestle the Troll of San Clemente off his feet and pin him to the mat(TDZ, URL) – Кожен, хто був у курсі політичних подій, розумів, що кандидатом від демократичної партії в 1972 році стане Едмунд Маскі, і декому здавалося, що він легко звалить з ніг троля із Сан-Клементе й покладе його на лопатки(МЗ , URL); He was sitting on a rubber chair float in the middle of the pool, drinking a Seven-Up and reading the New York Times Book Review. (TDZ, URL) – Одного дня він сидів посеред басейну в надувному плавучому кріслі , попивав холодний лимонад і читав літературно-критичний додаток до "Нью-Йорк таймс". (МЗ , URL); He had bought a two-year-old Chevy for twelve hundred dollars(TDZ, URL) – Коли купував за тисячу двісті доларів держаний "шевроле" (МЗ , URL); God's Saucers, The Coming Transfiguration, and God's Psychic Miracles(TDZ, URL) – Вони називалися "Божі летючі тарілки", "Напередодні Спасу" і "Чудеса Господні в галузі психіки" (МЗ , URL); "Mister, the state says I'm not supposed to take any single number bets over two dollars. " (TDZ, URL) – Містере, за законом штату, я не маю права приймати на окремий номер ставок понад два долари(МЗ , URL); Born in 1933. (TDZ, URL) – Рік народження – тисяча дев'ятсот тридцять третій. (МЗ , URL).

Додавання використовується для того, щоб додати важливу для розуміння сенсу інформацію, що ми можемо бачити у реченні *The living room was small and functional, saved from a barracks flavor only by the splashy curtains - flowers in a psychedelic pattern and color - and a series of posters along one wall: Dylan at Forest Hills, Baez at Carnegie Hall, Jefferson Airplane at Berkeley, the Byrds in Cleveland*(TDZ, URL) – Вітальня була невеличка, скупо вмебльована і скидалася б на якусь офіційне приміщення, коли б не строкаті завіски, розмальовані квітками найнеймовірніших обрисів і кольорів, та ще кілька афіш на стіні: Боб Ділан у Форест-Хілзі, Джоан Баез у "Карнегі-холі", "Джефферсон ейрплейн" у Берклі, "Бердз" у Клівленді(МЗ , URL), де перекладач уточнює імена відомих американських діячів. Аби пояснити значення власної назви страхової організації *Blue Cross* у тексті-перекладі до неї додається пояснення поліс "Синього хреста" в реченні *"Johnny had the standard Blue Cross, but not that new Major Medical. "* (TDZ, URL) – Виявляється, Джонні мав тільки звичайний поліс "Синього хреста", а в отій новій "Медичній допомозі"

застрахований не був(МЗ , URL).

Отже, проаналізувавши 100 речень тексту-перекладу твору Стівена Кінга "Мертва зона" було застосовано такі граматичні трансформації:

- перестановка (80%)
- додавання (16%);
- опущення (11%);
- членування речення (5%);
- уніфікація речення (3%).

Логічна структура речення може вимагати від перекладача не тільки вживання граматичних трансформацій, а й збереження іншомовної конструкції. Граматичні властивості мовних одиниць складаються з цілого ряду мовних явищ: форма слова, словосполучення, речення, порядок елементів, граматичні значення форм, контекстуальні функції форм і значень. Кожного разу, розглядаючи інформаційну потужність тієї чи іншої мовної одиниці, що підлягає перекладу, є доцільним брати до уваги не тільки лексико-семантичне значення слів та їх поєднань, а й їх граматичні властивості, які можуть досить суттєво впливати на міру упорядкованості перекладного повідомлення. Контекстуальне оточення речення також може вимагати граматичних трансформацій в перекладі.

3.3. Лексико-граматичні трансформації у відтворенні концепту ПАМ'ЯТЬ в українському перекладі роману Стівена Кінга "Мертва зона"

Лексико-граматичні трансформації становлять процес переходу одиниць оригіналу в одиниці перекладу (можуть бути як слова/ словосполучення, так і речення), внаслідок якого відбувається часткове або цілісне перетворення речення, при цьому використовується не менше двох простих перекладацьких трансформацій. До них належать: описовий переклад, антонімічний переклад, компенсація. Такі види трансформацій складаються в систему, вони не існують окремо, а взаємообумовлені. Їх доводиться використовувати в різних комбінаціях, а іноді й одночасно, особливо якщо мова йде про переклад художніх текстів [39:93].

Яскравий приклад перекладу ілюструє вживання комплексу лексико-граматичних трансформацій, що ускладнений таким перекладацьким прийомом як **описовий переклад** : *Johnny had the front apartment on the second floor -the penthouse, he called it – where you could stand in your tux like Ramon Navarro, a big slug of Ripple wine in a balloon glass, and look down upon the vast, beating heart of Cleaves Mills; its hurrying aftershow crowds, its bustling taxis, its neon signs*(TDZ, URL) – Джонні наймав квартиру на другому поверсі, з вікнами на вулицю, — "горішній особняк", казав він, — де можна було стати біля вікна у смокінгу, як Рамон Новарро , з бокатим келихом шипучого вина в руці, й споглядати пульсування великого серця Клівз-Мілза: юрбу, що сунула з кінотеатру, прудкі таксі, мерехтіння неонових реклам(МЗ , URL). В цьому реченні перекладач використовує експлікацію слова *penthouse*, пояснюючи його словосполученням *горішній особняк*, так як у 1988 році слово пентхаус ще не належало до інтернаціоналізмів, та з тої причини, що в СРСР не було на той час відповідного еквіваленту назви такого виду житла. У реченні *Anne was still talking but her voice was far and wee, as E.E. Cummings had said about the balloon man*(TDZ, URL) – Енн ще говорила, та голос її віддалився й був уже "аж ген-ген", як сказав колись Е. Е. Каммінгс про аеронавта, що злетів на повітряній кулі(МЗ , URL) прийом описового перекладу був застосований задля того, аби дати чітке уявлення читачам про вид повітряного транспорту, про який йдеться в контексті. Щоб передати сенс тексту-оригіналу, перекладач використовує експлікативний переклад,

пояснюючи термін *Delta Tau Delta* словосполученням *студент-спортсмен*, адже *Delta Tau Delta* є відомим спортивно-студентським братством, заснованим у Греції в XIX столітті : *He reminded her a bit of James Brolin, the second banana on that Dr. Welby program, and even more of a certain Delta Tau Delta named Dan*(TDZ, URL) – *І нагадував їй Джеймса Броуліна, коміка з розважальної телепрограми, а ще дужче — одного студента-спортсмена на ім'я Ден*(МЗ , URL). У реченні *He wrote in a large, sprawling hand, using an old-fashioned fountain pen*(TDZ, URL) – *Він писав великими розгонистими літерами, користуючись старомодною авторучкою з чорнилом*(МЗ , URL) описовий переклад дає додаткову характеристику предмету для кращої візуалізації читачами. Часто цю трансформацію використовують для полегшення розуміння прочитаного, наприклад: *You heard the popping of in the shooting galleries, the tinny blare of the Bingo caller from the PA system strung around the big tent filled with long tables and folding chairs from the local mortuary*(TDZ, URL) – *Чуєш виляски пострілів у тирах, металічний голос, що викрикує номери для гравців у бінго , — він лине з гучномовців, розвішаних навколо великого тенту, під яким наставлено ряди довгих столів та складаних стільців з місцевого похоронного салону*(МЗ , URL), де *PA system*(*public address system*) з англійської означає *система зв'язку через гучномовці*. Прикладом описового перекладу є речення *Sarah thought of a bumper sticker she had seen somewhere: IF THE RAPTURE'S TODAY, SOMEBODY GRAB MY STEERING WHEEL!* (TDZ, URL) – *Сейра пригадала, що бачила колись плакат, наліплений на багажник автомобіля: "Якщо мене раптом заберуть на небо, сядьте хто-небудь за моє кермо!"* (МЗ, URL), в якому переклад вербального компоненту на плакаті передається описом *Якщо мене раптом заберуть на небо* замість *IF THE RAPTURE'S TODAY*, що дослівно означає "якщо сьогодні буде пришествя(Христа)".

Крайнім випадком такого способу перекладу, як модуляція, при перекладі слів і словосполучень є так званий "**антонімічний**" переклад, коли форма слова або словосполучення замінюється на протилежну (позитивна –на негативну і навпаки), а зміст одиниці, що перекладається, залишається в основному подібним. При перекладі наступних речень доцільно використати антонімічний переклад,

замінивши стверджувальну конструкцію на протилежну(негативну): *Once upon a time the fellow on the other end would simply have said, "Hold the phone, willya?" and set it down*(TDZ, URL) – *Колись на другому кінці дроту просто казали: "Не кладіть трубочку, гаразд?" — та й по всьому*(МЗ , URL). Завдяки вживанню такої глибокої модифікації перекладачеві вдалося уникнути лакун і відтворити повний зміст оригінального речення у перекладі. У реченні *"She was always saying how we should remember it is the birthday of Jesus Christ and not Santa Claus, but she never minded the shopping before.* (TDZ, URL) " – *Вона завжди казала: "Не забуваймо, що це день народження Ісуса Христа, а не Санта-Клауса", — але ніколи не заперечувала проти різдвяних дарунків*(МЗ , URL), де модальне дієслово *should* та дієслово *remember* з допомогою антонімізації в тексті-перекладі перетворюється на негативну конструкцію *Не забуваймо*. Розмовна англійська форма *to say okay* відтворюється завдяки антономічному перекладу у вигляді заперечення *не відмовилась* у реченні *He had asked her to go to a movie — Citizen Kane was playing at The Shade — and she said okay*(TDZ, URL) – *Він запросив її в кіно — у "Тіні" показували "Громадянина Кейна" , — і Сейра не відмовилась*(МЗ , URL). У цьому прикладі, завдяки вживанню досить значної кількості як простих лексичних так і граматичних трансформацій, що у своєму поєднанні створюють комплексні перекладацькі трансформації, вдалося точніше передати літературну особливість і емоційно-естетичну інформацію вихідного речення.

Такий засіб лексико-граматичних перекладацьких трансформацій як **компенсація** застосовується тоді, коли деякі елементи мови оригіналу з тієї чи іншої причини не мають еквівалентів у мові перекладу і не можуть бути перекладені її засобами. Для того, щоб компенсувати семантичні та стилістичні втрати, які викликані тим, що якась частина речення не може бути перекладеною або неповністю перекладеною, перекладач передає ту саму інформацію іншим засобом за допомогою цієї трансформації [39:97].

Для того, щоб перекласти назву торгової марки напою, що був добре відомим в США, але ще на той час не продавався в СРСР, перекладач використовує компенсацію : *He was sitting on a rubber chair float in the middle of the pool, drinking a*

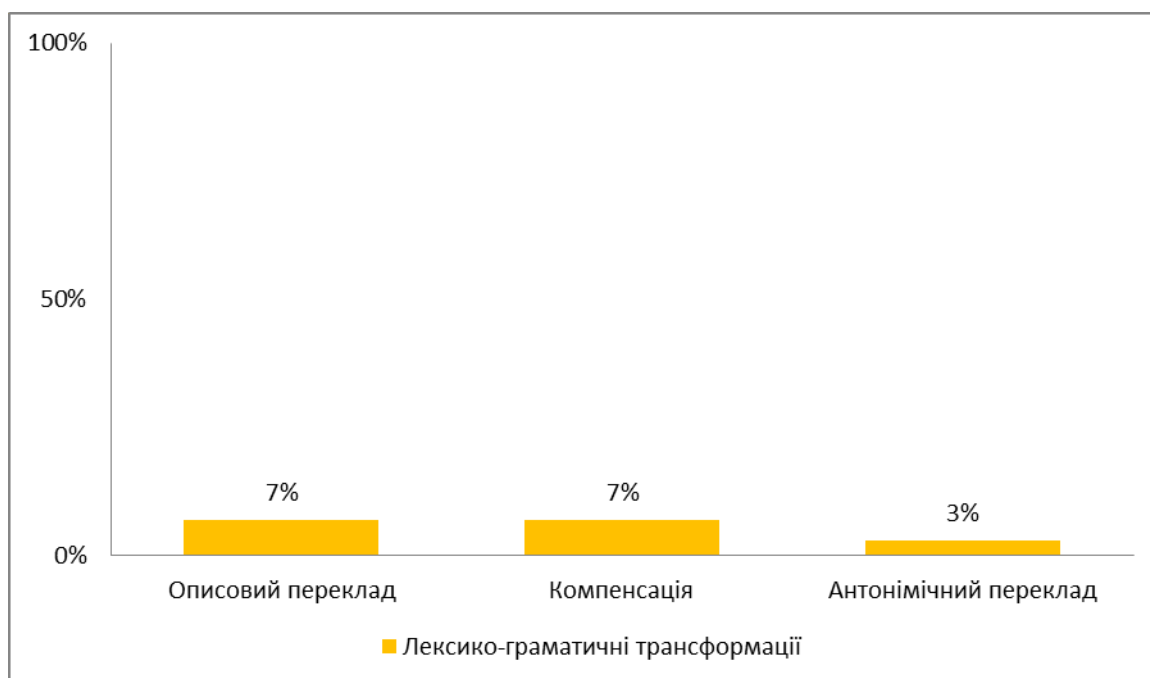
Seven-Up and reading the New York Times Book Review. (TDZ, URL) – *Одного дня він сидів посеред басейну в надувному плавучому кріслі, попивав холодний лимонад і читав літературно-критичний додаток до "Нью-Йорк таймс" (МЗ, URL).*

Компенсація використовується при перекладі наступного речення: *The face stopped glowing and she saw it was a dime-store Halloween mask, nothing more*(TDZ, URL) – *Жаска подоба перестала світитись, і Сейра побачила, що то просто маска, такі продають у дешевих крамничках до Дня всіх святих*(МЗ, URL). В оригінальному тексті згадується назва типового американського свята Хелловін, але в СРСР у 1988 році ніхто не святкував і навіть не знав про нього. Саме тому перекладач вирішив застосувати компенсацію *День усіх святих*, щоб не використовувати описовий переклад або робити примітку знизу сторінки. В Україні також є День всіх святих, але він відзначається влітку, тоді як Хелловін – осінній фест. При перекладі азартної гри, суть якої заключалася у підкидуванні монетки будь-якого номіналу та вгадування, яким саме боком вона впаде – *matching dimes*, в тексті-перекладі вона трансформується в "орлянку", де *dimes* перекладається як *центи* в реченні *Like at the race track or playing blackjack or just matching dimes*(TDZ, URL) – *І на кінних перегонах, і в картах, і в звичайнісінькій "орлянці"* (МЗ, URL). Компенсація є універсальним прийомом для перекладу мовних елементів, що не можуть бути перекладені засобами іншої мови адекватно, тому в наступному прикладі перекладач користується цією трансформацією для передачі ритміки пісні гурту "Бітлз": *He sat on a bench in the town park near the bandstand, smoking a Marlboro and humming a song from the Beatles' white album – 'you don't know how lucky you are, boy, back in the, back in the, back in the USSR...* (TDZ, URL) – *Він сидів на лаві в міському парку, неподалік від оркестрової естради, курих "Малборо" й мугикав пісеньку з "Білого альбому" Бітлів: "Ти й не знаєш, який ти щасливий тепер, що ти знов у С, що ти знов у Р, що ти знов у СРСР..."* (МЗ, URL). З тієї ж причини компенсацію було використано для перекладу тосту, що в тексті-оригіналі звучить вдало за рахунок повторення першої літери кожного слова: *To the three Ds - death, destruction, and destiny.* (TDZ, URL), проте в тексті-перекладі цього зберегти не вдалося: *За смерті, руйнування й лихі доли.* (МЗ, URL). В цьому випадку було застосовано ще одну

трансформацію – буквальний переклад. У реченнях " *And this other guy, his name was Nixon, he said, 'I know how to fix that, Have a few more hot dogs.* " *And that's what's wrong with the youth of America*(TDZ, URL) – *А цей інший добродій, на ім'я Ніксон, їм відповідає; "Я знаю, як вам зарадити. З'їжте ще кілька сосисок".* *Ось що діється з американською молоддю*(МЗ , URL) та *Well, they ate a bad hot dog called Vietnam and it gave them ptomaine*(TDZ, URL) – *А те, що вони з'їли протухлу сосиску, яка зветься В'єтнам, і отруїлись*(МЗ , URL) перекладач компенсує значення слова "хот-дог", використовуючи звичний для СРСР термін "сосиска", так як радянському читачеві може бути незрозумілою американська реалія національної страви.

Отже, з вищенаведених прикладів можна зробити висновок, що лексико-граматичні трансформації є одним з найважливіших засобів адекватного відтворення оригінальних художніх текстів, особливо тоді, коли відсутній прямий відповідник того чи іншого слова, словосполучення і навіть речення. Серед них у перекладі твору Стівена Кінга "Мертва зона" було зафіксовано вживання:

- описового перекладу (7%);
- компенсації (7%);
- антонімічного перекладу (3%).

Варто звернути увагу на те, що коли переклад не можна здійснити методом підстановок, комплексні перекладацькі трансформації, у такому випадку, це єдиний

можливий засіб перекладу. У проаналізованих прикладах прості лексичні і граматичні трансформації комбінуються між собою і утворюють складні перетворення, що називаються лексико-граматичними трансформаціями.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

У ході дослідження додатку , що містить 100 речень тексту-оригіналу та тексту-перекладу твору Стівена Кінга "Мертва зона" було виявлено, що для досягнення найвищого рівня еквівалентності при перекладі виникає необхідність враховувати не тільки лексичні, граматичні та синтаксичні особливості вихідного тексту, але також і особливості індивідуальної художньої манери письменника та особливості культури адресата інформації.

Аналіз перекладацьких трансформацій у творі "Мертва зона" показав, що найбільш уживаними перетвореннями при перекладі цього твору є лексична трансформація модуляція, яка зустрічається у 79% речень та граматична трансформація перестановка, що складає 80% перекладеного матеріалу. Це спричинено тим фактором, що граматичні та лексичні системи української та англійської мов мають значні відмінності у структурі та побудові речень, що доведено їхніми аломорфними ознаками, а також через здійснення перекладу твору у часи "залізної завіси", коли перекладач мусив максимально адаптувати текст, аби зробити його зрозумілим радянському читачеві, зберігаючи еквівалентність та адекватність отриманого тексту.

Найменш чисельними перетвореннями в цьому творі є лексико-граматичні трансформації, а саме антонімічний переклад, що складає 3% від загальної кількості перекладених речень. При передачі концепту ПАМ'ЯТЬ перекладач застосовував наближену до тексту-оригіналу лексику, а також прийоми, які допомагали зберегти усі особливості авторського стилю Стівена Кінга, що й зумовлює таку непопулярність антонімічного перекладу у творі "Мертва зона". Слід зазначити, що

вживання комплексних перекладацьких трансформацій дозволяє максимально зберегти у перекладі ідентичність авторської думки, збільшувати діапазон адекватного заміщення вихідного тексту перекладацьким, а також підвищувати об'єктивність процесу перекладу і перекладацького рішення.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра з перекладознавства поглиблено визначення семантичної структури концепту ПАМ'ЯТЬ та окреслено специфіку його вербалізації. Результати дослідження концепту ПАМ'ЯТЬ на матеріалі твору Стівена Кінга "Мертва зона" чітко окреслюють взаємозв'язок концептосфери автора з явищами, подіями, історичними даними, представленими у творі у вигляді спогадів головного героя, а також роздумами автора щодо політичного життя Америки 70-х років ХХ століття.

Виявлено, що у творі "Мертва зона" концепт ПАМ'ЯТЬ утворює асоціативне поле у вигляді понять, які описують процес пригадування, нагадування, мислення та прямо протилежне поняття – забуття. Це доводить полісемантичність цього концепту на фоні його асоціативного сприйняття самим автором, і як наслідок, головним героєм твору.

З'ясовано, що концепт ПАМ'ЯТЬ має низку концептуальних ознак, які утворюють його поняттєве ядро. Образний компонент семантичної структури концепту ПАМ'ЯТЬ втілено на вербальному рівні за допомогою таких художніх прийомів як метафора, де пам'ять виступає головним медіатором між реальним життям і спогадами про війну у В'єтнамі на тлі політичного життя Америки того часу. Порівняння, як художньо-стилістичний прийом, зображує психоаналітичний вектор сприйняття світу американцями, відображуючи звичку жителів Північної Америки популяризувати відомих осіб, тим самим ідолізуючи їхніх кумирів та політичних діячів. Наявність ненормативної лексики у творі представляє негативну конотацію концепту ПАМ'ЯТЬ, в той час як присутність архаїзмів та епітетів доводить позитивне трактування цього концепту.

Доведено, що ряд лексичних та граматичних трансформацій, разом з комплексними (лексико-граматичними) перетвореннями виступають гарантми еквівалентності та адекватності перекладу твору Стівена Кінга "Мертва зона". Доцільність їхнього вживання представлена низкою перетворень граматичних та лексичних структур англійської та української мов. Проте через сувору цензуру СРСР, період "залізної завіси" та наявність американських реалій, що на час

перекладу ще не встигли укорітися в радянській Україні, перекладач припустився ряду помилок, а саме при перекладі власних імен та національно-маркованої лексики. Це не вплинуло на адекватність твору-перекладу, проте несе за собою низку непорозумінь з боку сучасного читача.

Концепт ПАМ'ЯТЬ у творі Стівена Кінга "Мертва зона" є перспективним вектором досліджень у лінгвістиці та перекладознавстві. Існує єдиний варіант перекладу цього твору на українську мову, датований 1988 роком, був адаптований під радянську публіку Володимиром Митрофановим. Створення іншої версії перекладу, виконаною за сучасними правилами цензури, внесе абсолютно новий погляд на вербалізацію концепту ПАМ'ЯТЬ та допоможе уникнути перекладацьких помилок, тим самим максимально наближуючи текст-переклад до тексту-оригіналу, зберігаючи авторський стиль та особливості наративності твору. Додатковим напрямком дослідження може стати проведення контрактивного дослідження семантичного наповнення концепту ПАМ'ЯТЬ в зіставленні з іншими творами, що зображують життя в Сполучених Штатах Америки тієї епохи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алефиренко Н. Ф. Методологические основания исследования проблемы вербализации концепта. Вестник ВГУ. Серия : Гуманитарные науки. Воронеж, 2004. № 2. С. 60–66.
2. Ангелова М.М. "Концепт" в современной лингвокультурологии. Актуальные проблемы английской лингвистики и лингводидактики. Сборник научных трудов. Выпуск 3. М., 2004. С. 3– 10.
3. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка (Стилистика декодирования). Москва : Просвещение, 1990. С. 300.
4. Арутюнова Н. Д. Введение. Логический анализ языка. Культурные концепты. Москва : Наука, 1991. С. 3–4.
5. Арутюнова Н. Д. Вступление. Логический анализ языка. Ментальные действия. Москва : Наука, 1993. С. 3–7.
6. Аскольдов С.А. Русская словесность: От теории словесности к структуре текста: Антология . Москва: Academia, 1997. С. 267–279.
7. Ассман Я. Культурная память. Письмо, память о прошлом и политическая идентичность в высоких культурах древности. Москва: Языки славянской культуры, 2004. С. 21–23.
8. Бабушкин, А. П. Типы концептов в лексико–фразеологической семантике языка. Воронеж : 1996. С. 300
9. Беляева М.Н. Трудности перевода с английского на русский. Москва: Международные отношения, 2011. С.141.
10. Беляевская Е. Г. Принципы когнитивных исследований: проблема моделирования семантики языковых единиц. Когнитивная семантика : материалы 2–й международной школы–семинара: в 2 ч. Тамбов:2000. Ч. 2. С. 8–10.
11. Близнюк К. Р. Семантичні та психолінгвістичні аспекти концептологічних досліджень (на прикладі вивчення концепту «патріотизм» в українській мові). Магістеріум. Мовознавчі студії. Збірник Національного університету «Києво-Могилянська академія». Київ : ВПЦ НаУКМА, 2013. Вип. 50. С. 4–8.
12. Бойко О.Д. Національна пам'ять: соціокультурний та духовний виміри.

Національна та Н 35 історична пам'ять: Зб. наук. праць. – Випуск 4. – Київ: ВЦ «Пріоритети», 2012. 296 с

13. Вежбицкая А. Сопоставление культур через посредство лексики и прагматики / пер. с англ. А. Д. Шмелева. Москва : Языки славянской культуры, 2001. С. 272 .

14. Венжинович Н. Ф. Концепт і його лінгвокультурологічна природа. Науковий вісник. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2006. №. 14. С. 89–94.

15. Венжинович Н.Ф. Концептуальна й мовна картина світу як похідні етнічних менталітетів. Лінгвістичні студії: зб. наук. праць. Донецьк : ДонНУ, 2006. Вип.14. С. 8–13.

16. Вжосек В. Історія – Культура – Метафора. Постановня неklasичної історіографії. Про історичне мислення . Київ: Ніка–Центр, 2012. С. 149.

17. Воркачев С. Г. Вариативные и ассоциативные свойства телеономных линвоконцептов : монографія. Волгоград : Парадигма, 2005. С. 214 .

18. Воркачев С. Г. Концепт счастья: значимостная составляющая. Язык, коммуникация и социальная среда. Воронеж : Изд-во ВГТУ, 2002. Вып. 2. С. 4–18.

19. Воркачев С. Г. Куда же нам плыть? Лингвокультурная Концептология : современное состояние, проблемы, вектор развития. Воронеж: Язык, коммуникация и социальная среда, 2010. с. 5 – 27

20. Воркачев С. Г. Культурный концепт и значение. Труды Кубанского государственного технологического университета. Краснодар: Сер. Гуманитарные науки. 2003. Т. 17. Вып. 2. С. 268–276.

21. Гармаш О. Л. Фрейми і концепти як базові одиниці ментальної репрезентації інформації в сучасній англійській мові. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Філологічна. Острог : НаУОА, 2011. Вип. 19. С. 22–28.

22. Голик Р . Культурна пам'ять і Східна Європа: писемна культура та формування суспільних уявлень в Галичині . Львів: Україна Модерна, 2015. С. 167

23. Гудманян А. Г. Вступ до перекладознавства: конспект лекцій. Київ: НАУ, 2005. С. 59.

24. Гумбольдт В. Ф. Избранные труды по языкознанию. Москва : Прогресс, 2000.

400 с.

25. Єсипенко Н. Г. Профілювання лінгвокультурних концептів. Наук. зап. Нац. ун-ту «Острозька академія». Сер. філологічна. Острог : Нац. ун-ту «Острозька академія», 2012. Вип. 29. С. 64–66.
26. Жаботинская С. А. Когнитивная лингвистика: принципы концептуального моделирования. Лінгвістичні студії. Черкаси : Сіяч, 1997. Вип. 2. С. 3–11.
27. Жаботинская С. А. Когнитивная лингвистика: к вопросу об уровнях концептуальных моделей. Вісник Черкаського університету. Сер: Філол. науки. Черкаси: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 1997. Вид. 3. С. 3–11.
28. Жаботинская С. А. Концепт /домен: матричная и сетевая модели. Культура народов Причерноморья. 2009. № 168, Т. 1. С. 254–259.
29. Жаботинская С. А. Концептуальный анализ: типы фреймов. Вісник Черкаського університету. Сер : Філол. науки. Черкаси : Черкаський 191 національний університет імені Богдана Хмельницького, 1999. Випуск 11. С.
30. Іващенко В. Л. Ментальна структура концепту. Мова і культура. К. : Издательский Дом Дм. Бураго, 2003. Вип. 6. Т. II / 1. С. 100–108.
31. Карасик В.І., Стернін І.А. Антологія концептів . Волгоград: 2005-2009.С.
32. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Москва : Гнозис, 2004. С. 390
33. Карасик В. И. Институциональные концепты. *Vita in lingua* : К юбилею профессора С. Г. Воркачева. Краснодар : Атриум, 2007. С. 87–97.
34. Карасик В. И. Культурные доминанты в языке. Языковая личность: культурные концепты. Волгоград–Архангельск : Перемена, 1996. С. 3–16.
35. Карасик В. И. Лингвокультурная концептология : учебн. пособие. Волгоград : Парадигма, 2009. 114 с.
36. Карасик В. И. Зеркальный концепт «ПРОСТОТА». Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія : Романогерманська філологія. Харків, 2006. № 726. Вип. 49. С. 5–14.
37. Киридон А. Маски пам'яті в умовах суспільних зламів. Київ : КАН. 2018. С. 8

38. Колесов В.В. Концепты русского сознания: культура и цивилизация. Санкт–Петербург: СПбФ.2016. С. 74
39. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. Москва : ЭТС. С. 167
40. Красавский Н.А. Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах. Волгоград: Перемена, 2001. С. 495 .
41. Краснобаева– Чорна Ж. Интегральний підхід до інтерпретації концепту (філософський та лінгвокультурологічний вектори). Лінгвістичні студії: збірник наукових праць. Донецьк, 2006. С. 27-31.
42. Краснобаева–Чорна Ж. : Фраземіка та фраземографія в сучасній лінгвопарадигмі : підручник для студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів. Вінниця: Видавництво, 2018. – С. 200 .
43. Касьян Л.А. Термин концепт в современной лингвистике. Югорск : ВЮГУ. 2010. С. 50–53.
44. Кубрякова Е.С. Об одном фрагменте концептуального анализа слова 'память' Логический анализ языка. Культурные концепты. М., 1991. С. 51–62.
45. Кубрякова Е.С. О когнитивной лингвистике и семантике термина когнитивный. Вестник ВГУ. Воронеж, 2001. С. 4–9 .
46. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка . Антология. Москва: Academia, 1997. С. 280–287 .
47. Лорд А.Б. Сказитель / подгот. изд., пер. с англ. и коммент. Ю.А. Клейнера и Г.А. Левинтона. — Изд. 2-е, испр. и доп. — Санкт—Петербург.: Издательство Европейского университета в Санкт-Петербурге, 2018. 552 с.
48. Лурия А. Р. Маленькая книжка о большой памяти (ум мнемониста). Москва: Книга по требованию, 2013. С. 88.
49. Миньяр–Белоручев Р.К. Теория и методы перевода. Москва : Московский лицей, 2013 .С. 237.
50. Петлюченко Н.В., Потапенко С. И., Бабелюк О. А., Стрельцов Е. Л. и др. ; под ред. Петлюченко Н. В.. Концепты и контрасты : монография – Одесса : Издательский дом «Гельветика», 2017. 632 с. – (Серия «Одесские студии по лингвистике и социальным наукам»)

51. Попова З. Д., Стернин И.А. Семантико–когнитивный анализ языка. Монография. Воронеж: Истоки, 2007. С. 250.
52. Приходько А.Н. Концепты и концептосхемы. Днепропетровск: Белая Е.А., 2013. С. 307.
53. Романов П., Ярская–Смирнова Е. .Визуальная антропология: городские карты памяти. Москва: Вариант, 2009. 312 с.
54. Степанов Ю.С. Общность теории языка и теории искусства в свете семиотики. Изв. АН ССР. Серия: Литература и язык. 1975. Т. 34, № 1. С. 3.
55. Хальбвакс М. Социальные рамки памяти. Москва: Новое Издательство, 2007, с. 265–267
56. Хаттон П. История как искусство памяти. Санкт-Петербург: Владимир Даль. 2014. С. 67
57. Чорноморець Ю. П. Православна теологія на шляху до нової парадигми. Філософська думка-Sententiae: Спецвипуск № 3 (2012) "Християнська теологія і сучасна філософія". Вінниця: ВДТУ, 2013. С. 74–88.
58. Юнг Карл Густав. Архетипи и коллективное бессознательное. Москва: АСТ, 2019. С. 54
59. Abelar P. Dialogus inter Philosophum, 1970. P. 276
60. Berr H. La syntése en histoire. Paris: Libraire Alcan, 1911. P. 213–215, 221.
61. Catford J.K. A linguistic Theory of Translation. Oxford: OUP. 1965. P. 380
62. Fillmore Ch. J. Frame Semantics. Linguistics in the morning calm: Selected papers from the SICOL, 1981. Seoul: Hanship, 1982. P. 111–137.
63. Fodor J.A., Garrett M. and others. Against Definitions. Cognition, 8. Chicago: Elsevier Science, 1980. 263–367 pp.
64. Gillespie A. Social Representations, Alternative Representation and Semantic Barriers. Oxford: Blackwell Publishing, 2009. P. 375–391
65. Goffman E. Frame Analysis. An Essey on the Organization of Experience. New York, 1974. P.148.
66. Gousher C. In the Balance. Themes in Global History. Boston; Buur Ridge; Dubuque; Madison, New York; California: McGraw Hill, 1998. P. 344.

67. Halbwachs M. *La mémoire collective* . M. Halbwachs. 2 ed. Paris: PUF, 1968, 205 p.
68. Holland D. *The Woman who Climbed up the House: Some Limitations of Schema Theory*. *New Directions in Psychological Anthropology*. Cambridge : Cambridge University Press, 1994. P. 68–79.
69. Jackendoff R. *Semantics and Cognition* .Cambridge, MA : MIT Press, 1983. 283 p
70. Kintsch W. *Comprehension: A Paradigm for Cognition*. Cambridge University Press, 1998. 461 p.
71. Koerner E. F. K. *The Sapir–Whorf Hypothesis: A Preliminary History and a Bibliographical Essay*. *Journal of Linguistic Anthropology* Vol. 2, No. 2 – Wiley on behalf of American Anthropological Association, December 1992. PP.173–198
72. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press, 1980. P. 242.
73. Libura A., Szawerna M. and others. *From Concept Metaphor Theory to Cognitive Ethnolinguistics. Patterns of Imagery in Language*. Wrocław: the Deutsche Nationalbibliothek, 2012. P. 410.
74. Lotman Y. *The concept of “structure”*: University of Haifa. 2016. P.190
75. Margolis E., Laurence S.. *The Blackwell Guide to Philosophy of Mind*. John Wiley & Sons, 2003. 190–213 pp.
76. Newmark P. *A Textbook of Translation*. Michigan : Prentice-Hall International, 1988,P. 139
77. Nora P. *Between Memory and History: Le Lieux de Mémoire*. P. Nora .*Representation* : Spring, 1989. Vol. 26, P. 7–24.
78. Richards H. *Handbook of Discourse Processes*. London : Lawrence Erlbaum Associated Publishers, 2003. P.390 .
79. Rosch E. *Principles of categorization*. In: E. Rosch, & B. B. Lloyd (Eds.), *Cognition and categorization*. Hillsdale, NJ: Erlbaum, 1978. 28–49 pp.
80. Smith E. *Concepts and Categorization*. *Thinking: An Intuition to Cognitive Science*, vol. 3, second edition. Cambridge: MIT Press, 1995. 388–396 pp.
81. Sontag S. *Literary Reading : Empirical and Theoretical Studies*. New York: Peter Lang

Publishing, 1983, P. 267.

82. Terry E. Culture. London: Yale University Press. 2016, P. 245.

83. Ungerer F. An Introduction to Cognitive Linguistics. Longman, London and New York,,: 1996. P.293 .

84. Van Dijk T. A. Discourse as Social Interaction. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction. London; Thousand Oaks; New Delhi: SAGE Publication, 1997. Vol. 2. P. 27.

85. Van Dijk T. A. . Discourse as Structure and Process. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction. London; Thousand Oaks; New Delhi: SAGE Publication, 1997. Vol. 1. P. 2.

86. Wierzbicka A. Ethno– syntax and the philosophy of grammar. Stud. Lang. 1979. Vol. 3, № 3. P. 323–375.

87. Wierzbicka A. Semantic Primitives. Frankfurt Main: 1972. P.235 .

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

88. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. Москва : Наука, 2004 . 608с.
89. Кубрякова Е. С. Краткий словарь когнитивных терминов . Москва: МГУ, 1996. 245 с.
90. Cuddon A. The Penguin Dictionary of Literary Terms and Literary Theory. London: Penguin Books. 2014. P. 816
91. Cambridge learner's dictionary. Cambridge University Press, 2011, 607p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. (МЗ) – Кінг С. Мертва зона. Київ : Дніпро, 1988. 555с.
2. (TDZ) – S. King. The Dead Zone. New York: A Signet Book, 1979. 555p.

ДОДАТОК

Структурно-семантичні ознаки вербальної репрезентації концепту ПАМ'ЯТЬ у творі Стівена Кінга "Мертва зона" та їх трансформації в українськомовному перекладі

Відомі люди того часу, ідоли, політичні діячі		
Вид трансформацій	Текст оригіналу	Текст перекладу
Конкретизація, транскрибування, модуляція, опущення, додавання.	<i>On the television, <u>Walter Cronkite</u> was serving up the evening's political news. (TDZ, URL).</i>	<i>На екрані телевізора <u>Уолтер Кронкайт</u> розповідав про новини політичного життя. (МЗ, URL).</i>
Транскрибування.	<i>He shook hands with <u>Morris Udall and Henry Jackson</u>. (TDZ, URL).</i>	<i>Він потискав руки <u>Моррісові Юдоллу й Генрі Джексону</u>. (МЗ, URL).</i>
Конкретизація, експлікація, додавання, перестановка, генералізація, транскрибування, модуляція.	<i>Johnny had the front apartment on the second floor - the penthouse, he called it - where you could stand in your tux like <u>Ramon Navarro</u>, a big slug of Ripple wine in a balloon glass, and look down upon the vast, beating heart of Cleaves Mills; its hurrying aftershow</i>	<i>Джонні наймав квартиру на другому поверсі, з вікнами на вулицю, — "горішній особняк", казав він, — де можна було стати біля вікна у смокінгу, як <u>Рамон Новарро</u>, з бокатим келихом шипучого вина в руці, й споглядати пульсування великого серця Клівз-</i>

	<i>crowds, its bustling taxis, its neon signs</i> (TDZ, URL).	<i>Мілза: юрбу, що сунула з кінотеатру, прудкі таксі, мерехтіння неонових реклам</i> (МЗ , URL).
Перестановка, модуляція, додавання, транскрибування	<i>She had enjoyed his kiss goodnight and had thought, He's sure no <u>Errol Flynn</u></i> (TDZ, URL).	<i>Прощаючись, Джонні поцілував її, і їй це було приємно, та все ж вона подумала: "Ні, він не <u>Еррол Флінн</u>"</i> (МЗ , URL)"
Перестановка, модуляція, упущення, транскрибування, генералізація.	<i>He had kept her smiling with his line of patter, which was outrageous, and she had thought, He wants to be <u>Henry Youngman</u> when he grows up</i> (TDZ, URL).	<i>Говорив він жваво, кумедною скоромовкою, і Сейра несамохіль усміхалась, а собі думала: "Під <u>Хенні Янгмена</u> працює"</i> (МЗ , URL).
Модуляція, транскрибування, перестановка	<i>Two years ago I thought <u>Eugene McCarthy</u> could save the world, and at least the Baptists don't have <u>Jesus</u> running for president</i> (TDZ, URL).	<i>Два роки тому мені здавалося, що <u>Юджін Маккарті</u> здатен урятувати світ... а баптисти принаймні не висувують <u>Ісуса</u> кандидатом у президенти</i> (МЗ , URL).
Генералізація, перестановка, додавання , експлікація.	<i>I think Chuck feels a little bit like he's batting after <u>Hank Aaron</u>.</i> (TDZ, URL).	<i>Отож, здається мені, хлопець відчуває себе так, ніби йому треба вступати в гру одразу</i>

		<i>ж після <u>Генка Арона</u>. (МЗ , URL)</i>
Перестановка, модуляція, транскрибування.	<i>A button on his jacket bore the face of <u>Jimi Hendrix</u>(TDZ, URL).</i>	<i>На куртці в нього був значок із <u>Джimmy Хендріксом</u>(МЗ , URL).</i>
Транскрибування, конкретизація, додавання, модуляція, перестановка.	<i>The living room was small and functional, saved from a barracks flavor only by the splashy curtains - flowers in a psychedelic pattern and color - and a series of posters along one wall: <u>Dylan at Forest Hills</u>, <u>Baez at Carnegie Hall</u>, <u>Jefferson Airplane at Berkeley</u>, <u>the Byrds in Cleveland</u>(TDZ, URL).</i>	<i>Вітальня була невеличка, скупо вмебльована і скидалася б на якесь офіційне приміщення, коли б не строкаті завіски, розмальовані квітками найнеймовірніших обрисів і кольорів, та ще кілька афіш на стіні: <u>Боб Ділан у Форест-Хілзі</u>, <u>Джоан Баез у "Карнегі-холі"</u>, <u>"Джефферсон ейрплейн"</u> у Берклі, <u>"Бердз" у Клівленді</u>(МЗ , URL).</i>
Транскрибування, модуляція, перестановка, конкретизація.	<i>A guy named <u>Lyndon Johnson</u> sold it to them(TDZ, URL).</i>	<i>Ту сосиску їм продав добродій, якого звать <u>Ліндон Джонсон</u>(МЗ , URL).</i>
Транскрибування, модуляція, генералізація, перестановка.	<i>" And this other guy, his name was <u>Nixon</u>, he said, 'I know how to fix that,</i>	<i>А цей інший добродій, на ім'я <u>Ніксон</u>, їм відповідає; "Я знаю, як</i>

	<i>Have a few more hot dogs. " And that's what's wrong with the youth of America(TDZ, URL).</i>	вам зарадити. З'їжте ще кілька сосисок". Ось що діється з американською молоддю(МЗ , URL).
Транскрибування, компенсація, перестановка, додавання.	<i>Anne was still talking but her voice was far and wee, <u>as E.E. Cummings had said about the balloon man(TDZ, URL).</u></i>	Енн ще говорила, та голос її віддалився й був уже "аж ген-ген", як сказав колись <u>Е. Е. Каммінгс</u> про аеронавта, що злетів на повітряній кулі(МЗ , URL).
Додавання, модуляція, транскрибування, перестановка.	<i>Cheaper (and more attractive to Vera) was a continuously playing cassette tape of the <u>Twentythird Psalm_and the Lord's Prayer as spoken by southern evangelist <u>Billy Humbair(TDZ, URL)...</u></u></i>	Дешевше коштувала (й дужче вабила Віру) магнітофонна касета із записом <u>Двадцять третього псалма та молитви Господньої, виголошених відомим південним євангелістом Біллі Гамбарром(МЗ , URL).</u>
Транскрибування, компенсація, додавання, модуляція, перестановка.	<i>As an added blessing (For A Short Time Only) an autographed picture of <u>Billy Humbarr himself would be included(TDZ, URL).</u></i>	Як додаткове благословення (тільки протягом обмеженого часу) з касетою надсилався фотопортрет самого

		<i>Біллі Гамбарра</i> з автографом(МЗ , URL).
Транскрибування, модуляція.	<i>Janis Joplin</i> was screaming the blues(TDZ, URL).	<i>Дженіс Джоплін</i> виспівував блюзи(МЗ , URL).
Опущення, транскрибування, модуляція, додавання, експлікація.	<i>He reminded her a bit of James Brolin, the second banana on that Dr. Welby program, and even more of a certain Delta Tau Delta named Dan</i> (TDZ, URL).	<i>І нагадував їй Джеймса Броуліна, коміка з розважальної телепрограми, а ще дужче — одного студента-спортсмена на ім'я Ден</i> (МЗ , URL).
Перестановка, модуляція, опущення, транскрибування.	<i>In this town, with the riots going on in Hampton less than twenty miles away, Clarence Fucking Darrow couldn't get you off in Ridgeway</i> (TDZ, URL).	<i>У цьому місті, всього за двадцять миль від Гемптона, де коїться оте казна-що, тебе не врятував би й сам Кларенс Дарроу</i> (МЗ , URL).
Додавання, транскрибування, перестановка, модуляція, опущення.	<i>Anyone who followed politics knew that the nominee from the Democratic party in 1972 was going to be Edmund Muskie, and there were those who felt he might just wrestle the Troll of San Clemente off his feet and pin him to the</i>	<i>Кожен, хто був у курсі політичних подій, розумів, що кандидатом від демократичної партії в 1972 році стане Едмунд Маскі, і декому здавалося, що він легко звалить з ніг троля із Сан-Клементе й покладе його на</i>

	<i>mat</i> (TDZ, URL).	<i>лопатки</i> (МЗ , URL).
Політичні події		
Модуляція, транскрибування,перестановка.	<i>Now, with the primary season over and the conventions only weeks away, it appeared that <u>Jimmy Carter had the Democratic nomination sewed up.</u> (TDZ, URL).</i>	<i>Тепер, коли первинні вибори закінчились і до партійних з'їздів лишилися лічені тижні, з усього було видно, що в <u>Джиммі Картера справа заметана і кандидатом від демократів висунуть його.</u> (МЗ , URL).</i>
Транслітерування, модуляція, експлікація, опущення.	<i><u>It was Ford who was in a scrap for his political life with Ronald Reagan, the ex-governor of California and ex-host of "GE Theater".</u> (TDZ, URL).</i>	<i><u>А от Форд не на жарт зчепився з колишнім губернатором Каліфорнії Рональдом Рейганом.</u> (МЗ , URL).</i>
Модуляція, перестановка, додавання.	<i><u>All of the candidates for president were in and out, and it was a unique opportunity to see those who were running closeup and without the nearly regal trappings of authority that might later surround any one of them.</u> (TDZ, URL).</i>	<i><u>Туди навідувались по черзі всі кандидати в президенти, і то була унікальна нагода побачити їх зблизька, ще без царственного ореола влади, яку котромусь із них судилося згодом прибрати до рук.</u> (МЗ , URL).</i>

Опущення, перестановка.	модуляція, <i><u>When New Hampshire's first-in-the-nation primary was over, the candidates would move on to Florida without a glance back. (TDZ, URL).</u></i>	<i>Коли передвиборна компанія в Нью-Гемпширі скінчиться, кандидати помандрують далі, до Флориди, й навіть не озирнуться на прощання. (МЗ , URL).</i>
Конкретизація, транслітерування.	<i>There was also a <u>carton of paperbacks entitled America the Truth Way: The Communist-Jewish Conspiracy Against Our United States (TDZ, URL).</u></i>	<i>Був там і <u>ящик з книжками у м'яких обкладинках під назвою "Праведна Путь Америки і комуністично-іудейська змова проти наших Сполучених Штатів"</u>(МЗ , URL).</i>
Модуляція, транскрибування, генералізація.	<i><u>It told all about how the Rothschilds and the Roosevelts and the Greenblatts were taking over the U.S. economy and the U.S. government</u>(TDZ, URL).</i>	<i><u>У ній докладно розповідалося про те, як Ротшільди, Рузвельти й Грінблати прибирають до рук американську економіку й американський уряд</u>(МЗ , URL).</i>
Модуляція, опущення.	<i><u>There were graphs showing how the Jews related directly to the Communist-Marxist-</u></i>	<i><u>А діаграми в тексті наочно показували, як від іудеїв тягнуться нитки до комуністичних</u></i>

	<i>Leninist-Trotskyite axis, and from there to the Antichrist Itself</i> (TDZ, URL).	<i>осередків, а від них — і до самого Антихриста</i> (МЗ , URL).
Перестановка, модуляція, транскрибування.	<i>The days of McCarthyism were not long over in Washington; in the Midwest Joe McCarthy's star had not yet set, and Margaret Chase Smith of Maine was known as "that bitch" for her famous Declaration of Conscience</i> (TDZ, URL).	<i>У Вашингтоні ще не забулися часи маккартизму, а на Середньому Заході зоря Джо Маккарті й поготів не зайшла, і Маргарет Чейз Сміт із штату Мен за її гучну Декларацію совісті там називали не інакше як "ота відьма" (МЗ , URL).</i>
Модуляція, перестановка, конкретизація.	<i>The whole country had gone through a spasm of shudders during those eight months, but she had hardly noticed</i> (TDZ, URL).	<i>За ті вісім місяців країна зазнала неабияких струсів, але Сейра все це навряд чи й помітила</i> (МЗ , URL).
Модуляція, додавання.	<i>So he can come home one fine day and tell me the president of the United States is a pig</i> (TDZ, URL).	<i>Щоб він одного чудового дня прийшов додому й заявив, що президент Сполучених Штатів — свиня</i> (МЗ , URL)!
Додавання, транслітерування, перестановка, модуляція,	<i>Well, they ate a bad hot dog called Vietnam and it</i>	<i>А те, що вони з'їли протухлу сосиску, яка</i>

експлікація.	<i>gave them ptomaine</i> (TDZ, URL).	<i>зветься В'єтнам, і отруїлись</i> (МЗ , URL).
Модуляція, генералізація.	<i>At a press conference he produced pictures proving conclusively that American planes were surely not bombing North Vietnamese hospitals, but he went everywhere by Army helicopter</i> (TDZ, URL).	<i>На одній з прес-конференцій він пред'явив кінокадри, які переконливо доводили, що американські літаки не скидають бомби на північно-в'єтнамські госпіталі, проте сам скрізь літав військовим вертольотом</i> (МЗ , URL).
Перестановка, модуляція, транскрибування.	<i>An obscure fellow named George McGovern declared for the presidency comically early</i> (TDZ, URL).	<i>Сміховинно рано виставив свою кандидатуру на президента нікому доти не відомий суб'єкт на ім'я Джордж Макговерн</i> (МЗ , URL).
Предмети побуту та вжитку		
Опущення, перестановка, модуляція, транскрибування.	<i>On a day not long after Chuck's first breakthrough, Johnny Smith stood in the bathroom of the guest house, running his Norelco over his cheeks.</i> (TDZ, URL).	<i>Якось надвечір, невдовзі після першого успіху Чака, Джонні Сміт голівся у ванній кімнаті котеджу для гостей.</i> (МЗ , URL).

Уніфікація фрази, перестановка, транскрибування.	<i>It was a quarter of seven in the morning. Johnny had driven down to Manchester in his old Plymouth.</i> (TDZ, URL).	Було чверть до сьомої ранку, коли Джонні приїхав <u>своїм стареньким "плімутом"</u> до Манчестера. (МЗ , URL).
Модуляція, перестановка.	<i>The age of the snowmobile was still distant and winter fun still consisted of exercising your body rather than a gasoline engine</i> (TDZ, URL).	Доба <u>мотосаней</u> була тоді ще далеко попереду, і люди радніше дихали свіжим зимовим повітрям, ніж бензиновим <u>чадом мотора</u> (МЗ , URL).
Перестановка, модуляція, додавання, транскрибування.	<i>It was dotted with <u>file cards advertising motorbikes, stereo components, typing services, and appeals from people who needed rides to Kansas or California, people who were driving to Florida and needed riders to share the driving and help pay for the gas</u></i> (TDZ, URL).	Там звичайно білили <u>картки-об'явки</u> : хто продавав <u>мотоцикл</u> , хто <u>стереоапаратуру</u> , <u>пропонували свої послуги друкарки</u> , <u>хтось просив узяти його пасажиром до Канзасу чи Каліфорнії</u> , а ще <u>хтось шукав супутників у подорож на Флориду, щоб по черзі вест</u> машину й ділити <u>витрати на бензин</u> (МЗ , URL).
Опущення.	<i>Inside the envelope was a</i>	Там був <u>чек на п'ятсот</u>

	<u>cashier's check for five hundred dollars.</u> (TDZ, URL).	<u>доларів.</u> (МЗ , URL)
Компенсація, додавання, модуляція, транскрибування, перестановка.	<i>He was sitting on a rubber chair float in the middle of the pool, drinking a Seven-Up and reading the New York Times Book Review.</i> (TDZ, URL).	Одного дня він сидів посеред басейну в надувному плавучому кріслі , <u>попивав холодний лимонад</u> і читав літературно-критичний додаток до "Нью-Йорк таймс". (МЗ , URL)
Перестановка, опущення, транслітерування.	<u>"He'll give you a check that'll bounce as high as the WGAN Tall Tower and he'll be down in Florida for the winter.</u> (TDZ, URL) "	<u>–Він дасть вам такого чека, що його жоден банк не візьме, а сам ще до зими буде ген у Флориді</u> (МЗ , URL).
Опущення, додавання, перестановка.	<u>He had bought a two-year-old Chevy for twelve hundred dollars</u> (TDZ, URL).	<u>Коли купував за тисячу двісті доларів держаний "шевроле"</u> (МЗ , URL).
Опущення, транскрибування, перестановка.	<i>They had been dragging, side by side, coming up over the hill, a <u>Mustang</u> and a <u>Dodge Charger</u></i> (TDZ, URL).	Вони бік у бік виповзали на вершину пагорба — <u>"мустанг"</u> і <u>"додж-чарджер"</u> (МЗ , URL).
Модуляція, перестановка.	<u>It was one of those insidious things that had crept into modern life</u>	<u>Це була одна з тих підступних новацій, що майже непомітно</u>

	<i>almost unnoticed over the last ten years or so</i> (TDZ, URL).	<i>закралися в життя за останній десяток років</i> (МЗ , URL).
Антономічний переклад, модуляція, додавання.	<i>Once upon a time the fellow on the other end would simply have said, "Hold the phone, willya?" and set it down</i> (TDZ, URL).	<i>Колись на другому кінці дроту просто казали: "Не кладіть трубочку, гаразд?" — та й по всьому</i> (МЗ , URL).
Модуляція.	<i>He had been put on hold</i> (TDZ, URL).	<i>А його тим часом з'єднують</i> (МЗ , URL).
Транскрибування, модуляція.	<i>He sat on a bench in the town park near the bandstand, smoking a Marlboro and humming a song from the Beatles' white album - 'you don't know how lucky you are, boy, back in the, back in the, back in the USSR...</i> (TDZ, URL)'	<i>Він сидів на лаві в міському парку, неподалік від оркестрової естради, курил "Малборо" й мугикав пісеньку з "Білого альбому" Бітлів: "Ти й не знаєш, який ти щасливий тепер, що ти знов у С, що ти знов у Р, що ти знов у СРСР..."</i> (МЗ , URL)
Додавання, перестановка.	<i>There was an empty Four Roses bottle</i> (TDZ, URL).	<i>Валялася порожня пляшка від "Чотирьох троянд"</i> (МЗ , URL).
Модуляція, перестановка, опущення.	<i>Sometimes he surreptitiously tore up her</i>	<i>Іноді він нишком рвав виписані нею чеки й</i>

		<i>checks and simply readjusted the <u>checkbook balance upward</u>(TDZ, URL).</i>	<i>просто виправляв баланс у чековій книжці(МЗ , URL).</i>
Додавання, експлікація, модуляція.		<i>He wrote in a large, sprawling hand, <u>using an old-fashioned fountain pen</u>(TDZ, URL).</i>	<i>Він писав великими розгонистими літерами, <u>користуючись старомодною авторучкою</u> з чорнилом(МЗ , URL).</i>
Модуляція, перестановка, транскрибування.		<i>Greg opened his desk drawer and pulled out <u>a flat pint of Leader's bourbon</u>(TDZ, URL).</i>	<i>Грег висунув шухляду столу й видобув з неї <u>пласку пінтову пляшку віскі "Лідер"</u> (МЗ , URL).</i>
Життя у місті			
Транскрибування, перестановка, додавання.	модуляція,	<i>They were going to Esty, twenty miles north of Cleave Mills, a town whose only dubious claim to fame was that <u>it held ABSOLUTELY THE LAST AGRICULTURAL FAIR OF THE YEAR IN NEW ENGLAND</u>(TDZ, URL).</i>	<i>Вони виправлялися в Есті, містечко за двадцять миль на північ від Клівз-Мілза, що його єдиною претензією на сумнівну славу <u>було проведення Найостаннішого сільськогосподарського ярмарку року в Новій Англії</u>(МЗ , URL).</i>
Додавання, модуляція.	транскрибування,	<i>And he liked <u>Manchester with its narrow streets</u></i>	<i>До того ж, Джонні любив <u>Манчестер з його</u></i>

	<i>and timeworn brick buildings, the gothic textile mills strung along the river like mid-Victorian beads.</i> (TDZ, URL).	<i>вузькими вулочками, пошарпаними цегляними будинками й головерхими корпусами текстильних фабрик, що простягалися понад річкою, мов старовинне намисто.</i> (МЗ, URL).
Перестановка, модуляція.	<i>Some-where behind them, a million miles behind them, the shoe factory's seven o'clock whistle blew its single note into the crisp blue morning.</i> (TDZ, URL).	<i>А десь далеко за ними, ген за тисячі миль, розлігся довгий фабричний гудок, сповіщаючи про початок семигодинної зміни.</i> (МЗ, URL).
Опущення, модуляція, конкретизація, перестановка.	<i>You parked your car in a dirt parking lot and paid your two bucks at the gate, and when you were barely inside the fairgrounds you could smell hot dogs, frying peppers and onions, bacon, cotton candy and sawdust</i> (TDZ, URL).	<i>Залишаєш машину на брудній стоянці, платиш біля входу два долари і, тільки-но опинившись на ярмарковому майдані, одразу чуєш пахощі гарячих сосисок, смаженого перцю та цибулі, бекону, дешевих цукерок і тирси</i> (МЗ, URL).
	<i>You heard the heavy, chain-driven rumble of</i>	<i>Чуєш брязкіт візка на дитячій катальній гірці</i>

		<i>the baby roller coaster, the one they called The Wild Mouse</i> (TDZ, URL).	— його звать "дикою мишею"(МЗ , URL).
Опущення, перестановка, додавання.	модуляція, експлікація,	<i>You heard the popping of in the shooting galleries, the tinny blare of the Bingo caller from the PA system strung around the big tent filled with long tables and folding chairs from the local mortuary</i> (TDZ, URL).	<i>Чуєш виляски пострілів у тирах, металічний голос, що викрикує номери для гравців у бінго , — він лине з гучномовців, розвішаних навколо великого тенту, під яким наставлено ряди довгих столів та складаних стільців з місцевого похоронного салону</i> (МЗ , URL).
Модуляція, транскрибування.		<i>"He was in a Bangor & Orono Yellow Cab"</i> , (TDZ, URL)	— Він їхав у таксі компанії "Бангор — Ороно" (МЗ , URL).
Перестановка, транскрибування.	додавання,	<i>"Johnny had the standard Blue Cross, but not that new Major Medical."</i> (TDZ, URL)	— <i>Виявляється, Джонні мав тільки звичайний поліс "Синього хреста", а в отій новій "Медичній допомозі" застрахований не був</i> (МЗ , URL).
Транскрибування, додавання.		<i>Took her to Serenity Hill over in Naples</i> (TDZ, URL).	<i>Возив у Неплз на танці, в "Сірініті-Хілл" (МЗ , URL).</i>
Релігія			

<p>Модуляція, додавання.</p>	<p><i>"We'll pray for him... promise to do better... if you'd only come to church more often with me I know... may be it's your cigars, drinking beer with those men after work ... cursing... taking the name of the Lord God in vain... a judgment... it's a judgment..." (TDZ, URL)</i></p>	<p>— <i>Ми помолимося за нього... пообіцяємо виправитися... Якби ти частіше ходив зі мною до церкви... я знаю... оце тобі твоє чадіння тютюном, оце по кухлику пива після роботи, з усіма тими приятелями... оце тобі лихослів'я... згадування імені Господнього всує... Кара божжа... це кара божжа(МЗ , URL)...</i></p>
	<p><i>For the last ten years his wife had been walking somewhere in a gray area between devotion to her Baptist faith and what he considered to be a mild religious mania(TDZ, URL).</i></p>	<p><i>Останні десять років Вірине життя зайшло в якусь сіру сутінь, і вона ділила його між своєю баптистською вірою і тим, що Герб вважав невинною релігійною манією(МЗ , URL).</i></p>
	<p><i>She avidly read pamphlets on Atlantis, spaceships from heaven, races of 'pure Christians' who might live in the bowels of the earth(TDZ, URL).</i></p>	<p><i>Вона жадібно ковтала брошурки про Атлантиду, про летючі кораблі із царства божого, про «істинних християн», що нібито живуть у земних</i></p>

		<u>надрах</u> (МЗ , URL).
Додавання, модуляція.	<u>God's Saucers, The Coming Transfiguration, and God's Psychic Miracles</u> (TDZ, URL).	<u>Вони називалися "Божі летючі тарілки", "Напередодні Спасу" і "Чудеса Господні в галузі психіки"</u> (МЗ , URL).
Перестановка, додавання, модуляція.	<u>There was an offer to send her a sliver of the One True Cross of Our Lord for just \$99.98</u> (TDZ, URL).	<u>Хтось запропонував надіслати скалочку єдино істинного хреста Господнього — і то всього за 99 доларів 98 центів</u> (МЗ , URL).
Опущення, генералізація.	<u>You'll miss your Jaycee's meeting.</u> (TDZ, URL)	<u>Спізнитися на збори своєї християнської спілки</u> (МЗ , URL).
Азартні ігри		
Опущення, модуляція, перестановка.	<u>"Hey-hey-hey, if you feel lucky, mister, spin the Wheel of Fortune, turn dimes into dollars"</u> (TDZ, URL).	<u>—Гей, містере, коли вам сьогодні щастить, крутніть Колесо Фортуни, оберніть свої центи на долари</u> (МЗ , URL).
Модуляція, транскрибування, перестановка.	<u>It looked a bit like a roulette board, but Johnny saw immediately that the odds here would have turned a Las Vegas roulette player gray</u> (TDZ,	<u>Він трохи скидався на кін у рулетці, але Джонні одразу ж помітив, що в Лас-Вегасі такі правила відстрашили б першого-</u>

	URL)...	<i>ліпшого гравця</i> (МЗ , URL).
Переставнока, модуляція.	<i>"All the eggs in one basket, " the pitchman chanted. "That how you want it? (TDZ, URL) "</i>	— <i>Усі яєчка в одному кошичку, — проспівав хазяїн. — То така ваша воля</i> (МЗ , URL)?
Додавання, модуляція.	<i>"Mister, the state says I'm not supposed to take any single number bets over two dollars. " (TDZ, URL)</i>	— <i>Містере, за законом штату, я не маю права приймати на окремий номер ставок понад два долари</i> (МЗ , URL).
Опущення, генералізація, компенсація.	<i>Like at the race track or playing blackjack or just matching dimes</i> (TDZ, URL).	<i>І на кінних перегонах, і в картах, і в звичайнісінькій "орлянци"</i> (МЗ , URL).
Перестановка, транскрибування, модуляція.	<i>The man who looked like a construction worker, who introduced himself as Steve Bernhardt, put a dollar on the square marked EVEN</i> (TDZ, URL).	<i>Схожий на будівельника чолові'яга, що назвався Стівом Бернгардтом, поклав долар на квадрат з позначкою "чїт"</i> (МЗ , URL).
Конкретизація, модуляція.	<i>The man in the Pitch-Til-U-Win was turning off his lights</i> (TDZ, URL).	<i>Розпорядник у "Став, аж поки виграєш" гасив світло</i> (МЗ , URL).
Війна		
Модуляція, додавання, перестановка.	<i>Never a political creature before -except during the Vietnam era - Johnny</i>	<i>Джонні, що ніколи раніше не цікавився політикою – хїба тільки</i>

	<i>became an avid politician-watcher. (TDZ, URL).</i>	<i>в період війни у В'єтнамі , - тепер став активним спостерігачем політичних подій. (МЗ , URL).</i>
Транскрибування, додавання.	<i>Walter Cronkite finished with the politicians and went on to the civil war in Lebanon. (TDZ, URL).</i>	<i>Тим часом Уолтер Кронкайт покінчив з політичними новинами й перейшов до громадянської війни в Лівані. (МЗ , URL)</i>
Транскрибування, модуляція, перестановка.	<i>Nixon had ordered the bombing of Hanoi continued in spite of rising domestic and foreign protests(TDZ, URL).</i>	<i>Ніксон дав наказ і далі бомбардувати Ханой, незважаючи на нову хвилю протесту в країні та за кордоном(МЗ , URL).</i>
Перестановка, модуляція, додавання.	<i>A Nazi iron cross, black dressed in white chrome, hung on his bare chest(TDZ, URL).</i>	<i>На голих грудях телінався нацистський залізний хрест, чорний з білою облямівкою(МЗ , URL).</i>
Телевізійні новини		
Перестановка, модуляція, транскрибування, додавання.	<i>The marches, the cops in their crash helmets and gas masks, the mounting attacks on the press by Agnew, the Kent State</i>	<i>Марші протесту, полісмени в захисних шоломах і протигазах, шалені нападки Агню на пресу, заворушення в</i>

	<i>shootings, the-summer of violence as Macks and radical groups took to the streets - those things might have happened on some TV late show</i> (TDZ, URL).	<i>Кентському університеті, літні спалахи насильства з боку чорних екстремістів, що відкрито вийшли на вулиці, — всі ті події напевне висвітлювались у вечірніх випусках телевізійних новин</i> (МЗ , URL).
Компенсація.	<i>To the three Ds - death, destruction, and destiny.</i> (TDZ, URL).	<i>За смерті, руйнування й лихі долі.</i> (МЗ , URL)
Матеріальний статус		
Генералізація, опущення, перестановка.	<i>Two workmen with unfiltered cigarettes jutting from the corners of their mouths were covering the Wild Mouse with a tarpaulin</i> (TDZ, URL).	<i>Два робітники з дешевими сигаретами в кутиках рота напинали брезент на "дику мишу"</i> (МЗ , URL).
Перестановка, транскрибування, модуляція.	<i>Their savings did indeed melt away, as Sarah had foreseen, and they applied to the state for Extraordinary Disaster Assistance</i> (TDZ, URL).	<i>Як і передбачала Сейра, їхні заощадження дуже скоро вичерпались, і вони мусили вдатись до Фонду допомоги при надзвичайних випадках</i> (МЗ , URL).

Конкретизація, додавання, перестановка, модуляція.	<u>His father had built a ten percent interest in a failing woolen mill into a New England textile empire. (TDZ, URL).</u>	<u>Роджер Четсворт, почавши з десятипроцентного паю в старій, занедбаній вовнопрядильній фабриці, розвинув її в справжню текстильну імперію Нової Англії. (МЗ , URL)</u>
Перестановка, модуляція, членування фрази.	<u>He had spent a lifetime working hard and honestly - with his hands and had thought he would never see the day when he would have to take a state dollar(TDZ, URL).</u>	<u>Для нього та допомога була не чим іншим, як замаскованою милостинею. Він усе своє життя чесно й тяжко працював власними руками і ніколи й думки не припускав, що настане день, коли йому доведеться взяти від штату бодай один долар(МЗ , URL).</u>
Свята, традиції,звичай		
Транскрибування, додавання.	<u>"Do you have a son named John Smith, <u>no middle initial?</u> " (TDZ, URL)</u>	<u>— Ви маєте сина на ім'я Джон Сміт, <u>без середнього ініціала</u>(МЗ , URL)?</u>
Опущення, транслітерація, компенсація, перестановка.	<u>" She was always saying how <u>we should remember it is the birthday of Jesus</u></u>	<u>Вона завжди казала: "<u>Не забуваймо, що це день народження Ісуса</u></u>

	<i>Christ and not Santa Claus, but she never minded the shopping before.</i> (TDZ, URL) "	<i>Христа, а не Санта-Клауса", — але ніколи не заперечувала проти різдвяних дарунків</i> (МЗ , URL).
Додавання, компенсація, перестановка.	<i>The face stopped glowing and she saw it was a dime-store Halloween mask, nothing more</i> (TDZ, URL).	<i>Жаска подоба перестала світитись, і Сейра побачила, що то просто маска, такі продають у дешевих крамничках до Дня всіх святих</i> (МЗ , URL).
Роки, дати		
Перестановка, додавання.	<i>Born in 1933.</i> (TDZ, URL).	<i>Рік народження — тисяча дев'ятсот тридцять третій.</i> (МЗ , URL)
Додавання, уніфікація фрази, перестановка, транскрибування, модуляція.	<i>Herb was behind the wheel of their '66 Ford station wagon. Vera sat bolt upright in the passenger seat</i> (TDZ, URL).	<i>Герб сидів за кермом їхнього фургончика "форд" зразка 1966 року, Віра — поруч нього на передньому сидінні, пряма й напружена</i> (МЗ , URL).
Перестановка, транскрибування, модуляція.	<i>1971 passed. The New Hampshire beach riots blew over, and the grumblings of the beachfront entrepreneurs</i>	<i>Минув рік 1971-й. Відбулася хвиля бешкетів на узбережжі Нью-Гемпширу, і місцеві підприємці,</i>

	<i>were muted by the increased balances in their bankbooks</i> (TDZ, URL).	<i>підсумувавши добрячі літні прибутки, забули про свої недавні нарікання</i> (МЗ , URL).
Історичні події		
Перестановка, модуляція.	<i>In Paris, the peace talks were stalled</i> (TDZ, URL).	<i>У Парижі затягувалися мирні переговори</i> (МЗ , URL).
Преса, друковані ЗМІ		
Опущення, перестановка, модуляція.	<i>She read Fate magazine almost as frequently as the Bible, often using one to illuminate the other</i> (TDZ, URL).	<i>А журнал "Фатум" читала майже так само часто, як і Біблію, і раз у раз посилалася на обидва ці джерела, пояснюючи одне другим і навпаки</i> (МЗ , URL).
Модуляція, додавання, транскрибування, перестановка.	<i>The drawer of the desk-table was full of Upper Rooms, Reader's Digests, and Fate magazines</i> (TDZ, URL).	<i>Шухляда столика була вщерть напхана випусками "Рідерс дайджест" і номерами журналу "Фатум" (МЗ , URL).</i>
Плакати/постери		
Транскрибування, додавання, експлікація, модуляція.	<i>Sarah thought of a bumper sticker she had seen somewhere: IF THE RAPTURE'S TODAY, SOMEBODY GRAB MY STEERING WHEEL</i>	<i>Сейра пригадала, що бачила колись плакат, наліплений на багажник автомобіля: "Якщо мене раптом заберуть на небо, сядьте хто-небудь</i>

	(TDZ, URL)!	<i>за моє кермо!</i> " (МЗ , URL)
Генералізація, модуляція, опущення, перестановка.	<i>But tonight the board was dominated by a large placard showing a clenched fist against an angry red back-ground suggesting fire. The one word on the poster was STRIKE !It was late October of 1970</i> (TDZ, URL).	<i>Та сьогодні на дошці найперше впадав у око великий плакат: міцно стиснутий кулак на бенкетно-червоному, наче полум'я, тлі та одне-єдине слово — "Страйкуйте!"; був кінець жовтня 1970 року</i> (МЗ , URL).
Мода		
Модуляція, опущення, експлікація.	<i>He was wearing wash-faded jeans and an old cotton sports shirt, the tails out.</i> (TDZ, URL).	<i>На ньому були вицвілі джинси й стара спортивна сорочка навипуск.</i> (МЗ , URL)
Модуляція, перестановка, транскрибування, транслітерування.	<i>"Going, " Johnny said, smiling at an image of Ngo Phat's whole citizenship class freaking on LSD or psilocybin.</i> (TDZ, URL).	<i>-Йде, - поправив його Джонні і усміхнувся, уявивши собі, як весь клас Нго Фата чманіє від ЛСД чи псилоцибіну.</i> (МЗ , URL)
Професії		
Модуляція, транскрибування.	<i>Sarah noticed his blunt, scarred hands and remembered Johnny telling her his father was a carpenter</i> (TDZ, URL).	<i>Сейрі впали в око його шкарубкі, вкриті рубцями руки, і вона пригадала, як Джонні сказав, що його батько</i>

		— <u>тєсля</u> (МЗ , URL).
Військові організації		
Експлікація, перестановка, транслітерування, модуляція.	<u>Once, in the army, a great, mean, blond-haired Southern boy named Childress had beaten the crap out of him behind an Atlanta bar</u> (TDZ, URL).	<u>Колись, ще на військовій службі в Атланті, його жорстоко побив на задвірках якогось бару нищий і паскудний білявий здоровило з Півдня, на прізвище Чайлдрес</u> (МЗ , URL).
Модуляція, транслітерування, додавання.	<u>The cabbie had half-turned to face him, his pudgy American Legionnaire's face earnest and angry and miserable in the dashlights and in the sudden glow of oncoming headlights</u> (TDZ, URL).	<u>Таксист звернув до нього обличчя — пухке обличчя члена Американського легіону, серйозне, сердите й нещасне у відсвіті приладової дошки та раптовому спалаху фар зустрічної машини</u> (МЗ , URL).
Моральні норми		
Перестановка, транскрибування, додавання, модуляція.	<u>"I was with him last night, " Sarah said, and that made the woman look up again, accusingly</u> (TDZ, URL).	— <u>Учора ввечері я була з ним, — сказала Сейра. Почувши це, мати Джонні знов метнула на неї осудливий погляд</u> (МЗ , URL).
Модуляція, перестановка.	<u>What would your mother think if she knew you were</u>	<u>Що сказала б твоя мати, якби дізналася,</u>

	<i>seeing a lapsed Catholic</i> (TDZ, URL)?	<i>що ти водишся з пропащою католичкою</i> (МЗ , URL)?
Фільми		
Перестановка, антономічний переклад.	<i>He had asked her to go to a movie - <u>Citizen Kane</u> was playing at The Shade - and she said okay</i> (TDZ, URL).	<i>Він запросив її в кіно — у "Тіні" показували "Громадянина Кейна" , — і Сейра не відмовилась</i> (МЗ , URL).
Танці		
Перестановка, транскрибування, модуляція.	<i>"Come on over baby, " Jerry Lee blared, his piano <u>boogying</u> frankly across the sawdust-sprinkled arcades</i> (TDZ, URL).	<i>"Крихітко, прилинь до мене..." — ревів Джеррі Лі, і його рояль вихлюпував <u>буги-вуги</u> на посипані тирсою алеї</i> (МЗ , URL).

SUMMARY

This thesis is focused on structural and semantic features of verbal representation the concept memory in contemporary English literary texts.

The aim of the thesis is to study the verbal representation of the concept MEMORY as a structural-semantic phenomenon in linguistics and human consciousness, and the reflection of these processes in language based on the "The Dead Zone" written by Stephen King.

To achieve the goal of the thesis the following tasks are to be realized:

1) to make the analysis of modern works on linguistics on problems of research in semantic structure of art texts;

2) to study the individual-author's view of the world as a result of conceptualization and categorization of worldview by a certain linguistic personality;

3) to characterize the concept as a value dominant of the author's point of view on the world;

4) to determine the specifics of the conceptual analysis of the literary text and on the basis of the obtained results to describe and model the structure of the conceptosphere of Stephen King's novel "The Dead Zone";

5) to investigate and describe the process of verbalization of the concept MEMORY, taking into account the structural and semantic features of Stephen King's novel "The Dead Zone".

The Master Degree Thesis in Translation Studies consists of an introduction, three sections with conclusions to each of them, general conclusions, three lists of sources used, an appendix and a summary.

The introduction substantiates the choice of topic and its relevance, defines the purpose, objectives, object and subject of research, describes the methods and highlights the novelty of the study, the theoretical and practical significance of the results.

The first section considers and analyzes the modern development of conceptology in Ukraine and the world, the verbalization of concepts and conceptual systems in literary texts, as well as modern classifications of translation transformations.

The second section considers the conceptual structure of the token-nominee of the con-

cept of MEMORY, the subject-image content of the concept MEMORY and lexical and stylistic means of verbalization of the concept MEMORY in the original text of Stephen King's "The Dead Zone" and its translation into Ukrainian.

The third section explores lexical, grammatical and lexical-grammatical transformations in the reproduction of the concept MEMORY in the Ukrainian translation of Stephen King's novel "The Dead Zone".

The conclusions set out the results of the study.

The general conclusions summarize the results of the work.

The bibliography covers the works of domestic and foreign linguists used in writing this thesis.

During the development of conceptology, three main approaches to the interpretation of the concept were investigated: linguistic, culturological and cognitive approaches. Modern scholars consider cognitive linguistics as one of the priority areas of language science as a new stage in the study of the relationship between language and thinking. That is why the term concept is perceived as a central concept in the description of the linguistic picture of the world.

The theoretical basis of the study is based on the main principles of cognitive and culturological linguistics in the scientific achievements of Karasik V.I., Askoldov S.A. and Vorkachov S.G.